

Π Α Ν Δ Ω Ρ Α .

1 ΜΑΙΟΥ, 1866.

ΤΟΜΟΣ ΙΖ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 387.

Η ΠΕΡΙΦΙΛΑΥΤΙΑ.

(Ἀπηγγέλθη ἐν τῷ Ἀθηναίῳ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ
Κ. Π. Παπαρρηγοπούλου.)

Πρὸ τριάκοντα τεσσάρων ἐτῶν ἀπέθανεν ἐν Γερμανίᾳ εἰς τῶν πολλῶν σοφῶν, τοὺς ὁποίους, ἀπὸ τῆς ἀναγεννήσεως τῶν ἐπιστημῶν παρήγαγεν ἡ χώρα ἐκείνη. Ὁ ἀνὴρ οὗτος, ὀνόματι Κάρολος Ἰούλιος Οὐέβερ, ἐν ἀκμῇ ὧν τῆς ἡλικίας περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, εἶχεν ἰδιάζουσαν ῥοπήν καὶ εὐφυΐαν εἰς τὸ παίζειν πρὸς τὰ ἀνθρώπινα, ἐνόητε δὲ καὶ ἐμπαίζειν αὐτὰ. Ἄλλ' ἡ παιδιὰ αὕτη ἦτο πολλάκις σοφωτάτη. Μεταξὺ ἄλλων ἀξίων λόγου συγγραφῶν, ὁ ἀνὴρ οὗτος κατέλιπεν ἡμῖν καὶ συλλογὴν πραγματειῶν περὶ τῶν ποικίλων περιστάσεων τοῦ ἠθικοῦ καὶ διανοητικοῦ κόσμου. Αἱ πραγματεῖαι αὗται, ἐπιγραφόμεναι *Δημόκριτος ἢ τὰ περιλιπόμενα γελῶντος φιλοσόφου*, ἀποδεικνύουσι νοῦν ἀναλυτικώτατον καὶ ἐν πολλοῖς ὀρθῆν ἐκτίμησιν τῶν ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν στοιχείων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἰδίως δὲ τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν κακιῶν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄλλ' ὁ πρακτικὸς οὗτος φιλόσοφος, τὸν ὁποῖον δυνάμεθα ἴσως νὰ ὀνομάσωμεν Λουκιανὸν τῶν καθ' ἡμᾶς

χρόνων, πολλάκις ἀκολουθεῖ δοξασίας καὶ ἐκφέρει κρίσεις, ἅς οὐδόλως δικαιοὶ ἢ σημερινῇ κοινωνικῇ καταστάσει τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν· διότι τὸ μὲν ἐμπερισταίται ὑπὸ τῶν φιλοσοφημάτων τῶν τότε ἐν ἀκμῇ ἐγκυκλοπαιδιστῶν, τὸ δὲ χλευάζει πικρότατα τὴν πολλαχῶς τῆς πατρίδος αὐτοῦ, καὶ μάλιστα εἰς τὰς αὐτὰς τῶν τότε ἀπειροπληθῶν ἡγεμονίσκων, ἐπικρατοῦσαν ἀμάθειαν καὶ δεισιδαιμονίαν, ἄλλοτε δὲ πάλιν κατέχεται ὑπὸ μίσους σχεδὸν ἀγρίου πρὸς τὸν Ναπολέοντα Α', τὸν μέγαν ἄνδρα, ὅστις τότε διείπε τὰς τύχας τῆς εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου. Τούτου ἕνεκα προθέμενος νὰ εἴπω τινὰ περὶ τοῦ πάθους τῆς περιφιλαυτίας, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἀκολουθήσω κατὰ πόδας τὸ περὶ τούτου κεφάλαιον τῆς προμνημονευθεῖσης συγγραφῆς, ἔλαβα αὐτὸ ὡς ἀφετηρίαν τῆς προκειμένης μελέτης, τῆς ὁποίας τὰ κυριώτερα στοιχεία θέλω διακοινώσω εἰς τὴν ἐνταῦθα συνελθοῦσαν ἐντύμῳ καὶ χαρίεσαν ὁμήγυριν.

Ἡ φιλαυτία, ἡ σκοπούσα τὴν ἡμετέραν συντήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν, εἶναι αἰσθημα ἐμποικηθὲν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πλάστου, ὡς οὐσιῶδες στοιχεῖον τῆς καθ' ἀνθρώπον ὑπάρξεως· ἀμα ὅμως ἡ φιλαυτία ἐπιχειρήσῃ νὰ παραβάλλῃ ἡμᾶς πρὸς ἄλλους, ἀμα θέσῃ ἡμῖν τὸ ζήτημα· Εἶμαι συνετώτερος, εἶμαι σοφώτερος, εἶμαι κρείττων ἐν γένει τῶν ἄλλων; τότε λαμβάνει τὸν λόγον ἡ περιφιλαυτία. Τὸ θεμελιῶδες τῆς περι-

φιλαυτίας δόγμα είναι τὸ «ἐγώ», οὐ μόνον ὡς πρὸς τὸ εὖ ἔχειν, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὸ ὑπερέχειν· ἀξίον δὲ παρατηρήσεως, ὅτι ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐκφράζουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸ «ἐγώ» τούτο, ὁ ὀξυδερκής παρατηρητὴς κατανοεῖ ἐνίοτε πολλὴ ἀσφαλέςτερον τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν, ἢ ἐκ τῆς φυσιογνωμίας, περὶ ἣν πολλοὶ ἐνηκοληθήσαν. Οὐδ' ἠθέλην εἶναι ἴσως ἀνωφελής ἡ μελέτη καὶ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς, καθ' ὃν προφέρεται τὸ «ἐγώ» ἐκεῖνο, διότι δύναται ν' ἀνακαλύψῃ ἐν τῷ ἀπεχθεστάτῳ τούτῳ λεξειδίῳ νέας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως γνώσεις, ἰδίως δὲ ἐν τῇ εὐμενεστάτῃ γαλλικῇ ἐκφράσει, *s' il vous plait*, εἴαν θέλετε, τὸ ἀψευδὲς τοῦ ἐγὼ δόγμα, τὸ θέλω *il me plait*. Μόνος ὁ περὶ τὴν πολιτικὴν κρυψίνον ἀριστοτέχνης καὶ ἡ τὴν φιλαρέσκειαν εἰς ἐντέλειαν προαγαγούσα γυνὴ προσφέρουσι τὸ «ἐγώ» μετὰ τῆς λεπτότητος καὶ ποικιλίας, ὥστε δύσκολον εἶναι νὰ συναγάγῃ τις ἐξ αὐτοῦ συμπεράσματα περὶ τοῦ προκειμένου πάθους.

Ἐνὶ λόγῳ ἡ φιλαυτία, δηλαδὴ τὸ περὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ ἐπιδόσεως ἡμῶν προνοεῖν αἰσθημα, εἶναι ἡ μήτηρ τοῦ κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου, τῆς ἀνθρωπίνης προόδου καὶ ἀναπτύξεως ἐν παντὶ σταδίῳ τῆς πνευματικῆς ἡμῶν ἐνεργείας. Ἄλλ' ὅταν ὑπερβῇ τὰ ὅρια τῆς μετριοπαθείας καὶ τῆς συνέσεως μετατρέπεται εἰς περιφιλαντίαν, καὶ ἐνθυμίζει τότε τὸν πολυθρόνητον ἐκείνον πῖθον τῆς Πανδώρας, ἐξ οὗ λέγεται, ὅτι προήλθον ὅλα τοῦ βίου ἡμῶν τὰ κακά. Ἡ περιφιλαντία παρήγαγε τὴν πίεσιν τοῦ ἀσθενοῦς ὑπὸ τοῦ ἰσχυροῦ, τὴν πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν τυραννίδα, τὴν ἔριν καὶ τὸν δόλον, μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ περιφιλαντία, κατακυριεύσασα τὸν ἄνθρωπον, καθίστασιν ἀδύνατον τὸ γνῶθι σαυτὸν. Πῶς δὲ ἄνευ τῆς γνώσεως ταύτης δύναται νὰ ἐπέλθῃ μεταμέλεια καὶ βελτιώσεις;

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέγει (Ἐπιστ. πρὸς Ῥωμ. Κεφ. 14 ἐδ. 7), «οὐδεὶς ἡμῶν ἑαυτῷ ζῆ», ὁ ἐστὶ δὲν πρέπει νὰ τίθῃσι τις ὡς ὄρον καὶ τέλος τῆς ἰδίας ὑπάρξεως τὴν εὐμερίαν ἑαυτοῦ καὶ μόνου· ἡ κυριακὴ προσευχὴ ἄρχεται ἀπὸ τοῦ «Πάτερ ἡμῶν». . . ., ὁ ἐστὶ δὲ αὐτῆς ὁμολογοῦμεν, ὅτι πάντες ἐσμὲν τέκνα τοῦ αὐτοῦ πατρὸς, ὀφείλοντες ἀδελφικὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην. Ἡ θρησκεία λοιπὸν διδάσκει, ὅτι ἡ θηκὴ ἡμῶν φύσις εἶναι ἐπικρατεστέρα τοῦ πάθους τῆς περιφιλαντίας· αὐτὸ δὲ τοῦτο ἐπιμαρτυρεῖ καὶ ἡ φιλοσοφία διὰ τοῦ στόματος τοῦ Καντίου. Ἄλλὰ τὰ ἀξιώματα τοῦ Ἀαρσχεφουκῶ, ὅστις ἐβίωσε καὶ ἀνεστράφη πολὺ ἐν τῷ κόσμῳ, μαρτυροῦσι δυστυχῶς ὅτι οὐδὲν ἦττον μέγα εἶναι τὸ κράτος τοῦ πάθους τούτου. Ὁ ἐγγονος αὐτοῦ, ἀπολογούμενος ὑπὲρ τοῦ πάππου, λέγει μὲν ὅτι οὗτος ἐγνώρισε μόνον ἄνθρωπος γράσαντας ἐν διεσθημένη αὐλῇ, καὶ ἐβίωσεν ἐν και-

ρὸς ἐμρυλίων σπαργμῶν, ἤτοι ἐγὼ δὲ οὐ θέατρα, ἀφ' ὧν οἱ ἄνθρωποι εἶναι χείρονες ἢ ἀλλαχοῦ· ἀλλ' ἡ παρατήρησις αὕτη δὲν ἀποδεικνύει τῇ ἀληθείᾳ ὅτι εἰς ἄλλας περιστάσεις μικρὸν εἶναι τὸ τῆς περιφιλαντίας πάθος. Καὶ ἴσως δὲν ἔσφαλε περὶ τὴν ἐκφρασίν ὁ ἱεροκλήρῳξ, ὅστις, θέλων νὰ εἴπῃ τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο «Μὴ στηρίζεσθε εἰς ἡγεμόνας, ὅτι ἄνθρωποι εἰσὶν» εἶπεν «μὴ στηρίζεσθε εἰς ἀνθρώπους, ὅτι ἡγεμόνες εἰσὶν» οὐδὲ εἶχεν ἀδικον ὁ Μοντέσκιος εἰπὼν περὶ τοῦ Φοντενέλλου, ὅτι τοσοῦτον ἀγαπᾷ ὅλον τὸν κόσμον, ὥστε οὐδένα ἀγαπᾷ· *il est si aimable qu' il n' aime personne*.

Ἡ περιφιλαντία εἶναι ὁ ἔσω ἡμῶν κόλαξ, ὁ ἀνοίγων τὴν θύραν εἰς τοὺς ἐξώθεν κόλακας, καὶ ὁ ἀναπληρῶν αὐτοὺς, ὁσάκις δὲν ὑπάρχουσιν. Ἡ δὲ πρὸς τὸν ἐσωτερικὸν τοῦτον κόλακα ἐμφυτος ἡμῶν εὐμείνεια καταφαίνεται ἐν τῇ πρώτῃ μάστιχα ἡλικίας, καθ' ἣν ἡ κρίσις δὲν χαλιναγωγεῖ ἡμᾶς. Μετὰ πόσης δυσκολίας τὰ μικρὰ παιδιὰ ἀναγνωρίζουσι τὰ τῶν ὀμηλικῶν πλεονεκτήματα! Ἐπειδὴ δὲ τὰ μὲν ἄρρῆνα ἐκτιμῶσιν ἰδίως τὸ μέγα ἀνάστημα, τὰ δὲ θήλα τὸ κάλλος, ποσάκις δὲν ἀκούομεν τὰ μὲν ἐπαυρόμενα ἐπὶ τῷ μείζονι ἀναστήματι, τὰ δὲ ἐπὶ τῇ μείζονι καλλονῇ! Θεωρητικοὶ ἐγῶϊσται, ὡς ὁ Ἐλβετίος, ἡ οἱ φιλοσοφοῦντες περὶ τοῦ «ἐγώ» καὶ τοῦ «οὐκ ἐγώ» εἰσι νήπιοι, παραβαλλόμενοι πρὸς τοὺς πρακτικούς καὶ δραστηρίους ἐγῶϊστας τοῦ καθημερινοῦ βίου, διότι οἱ μὲν τὸ πολὺ ἀναλίσκουσι μελάνην διεξάγοντες τὸν ὑπὲρ τοῦ «ἐγώ» πόλεμον, οἱ δὲ πρακτικοὶ αὐτοῦ θεράποντες, οἱ μὴ εἰδότες οὔτε τ' ὄνομα τοῦ ἀξιώματος ὁπερ ἀκολουθοῦσιν, εἰσι πολλὴν κινδυνωδέστεροι· ὁμοιάζουσι τοὺς κόκκιγας, οἵτινες δεικνύουσι τοὺς μελισσῶνας εἰς τοὺς διώκτας τῶν μελισσῶν, γινώσκοντες, ὅτι ἐκ τῆς καταστροφῆς αὐτῶν θέλει χυθὴ καὶ δι' αὐτοὺς ὀλίγον μέλι. Πρὸς τούτους παραβαλλόμενοι ἄγιοι εἰσὶν οἱ ἐγῶϊσται οἱ διὰ μόνως τῆς κωρείας θεραπεύοντες τὸ πάθος τούτο, ὅταν δι' ἐλαχίστου κόπου δύναται νὰ βοηθήσῃ τὸν πλησίον. Ἡ περιφιλαντία εἶναι τὸ ἐπικρατεστέρον πάθος, τὸ ῥίπτει, εἴαν δὲν προληφθῇ, τὰς βαθυτέρας ρίζας καὶ ἀναπτύσσει τὸς μακροτέρους κλάδους παρὰ πᾶσιν ἡμῖν, ἄνευ διακρίσεως ἡλικίας, φύλου ἢ κοινωνικῆς τάξεως· ὁ περιφίλαυτος θεωρεῖ ἑαυτὸν ὡς τὸ ὑπατον τέλος, εἰς ὃ οἱ πάντες καὶ τὰ πάντα εἰσὶν ὑποταγεμένοι ὡς μέσα, καὶ λέγει μετὰ τοῦ φαρισαίου ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· «ὁ Θεὸς εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμὶ ὡσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων» (Εὐαγγ. κατὰ Λουκᾶν 18, 11). Ἡ περιφιλαντία ὀνομάζει ἑαυτὴν φιλοτιμίαν, ὅπως ἡ ὑπερηφανία ὀνομάζει ἑαυτὴν μεγαλοπροσόνην· ἡ δὲ αὐταπάρνησις ἦν κυρίως ὁ περιφίλαυτος φέρει ἀκαταπαύστως εἰς τὰ χεῖλη αὐτοῦ εἶναι ἀπλοῦν προσωπίον, ὅπισθεν τοῦ ὁποίου ἐνεδρεῖται τὸ θυμῶ του.

Ἡ περιφιλαντία καταφαίνεται εἰς πάσας, καὶ εἰς αὐτάς τὰς περὶ τῶν κοινοτέρων πραγμάτων κρίσεις ἡμῶν. Ἀ. γ. λέγομεν ὅτι τὰ ἄνη ἐχουσι πλείονα ὁσμὴν τὸ ἔσπερας, διότι τότε αἰσθανόμεθα πλείοτερον τὴν ὁσμὴν διὰ τὴν ἐλάσσονα ἀραιώσιν τοῦ ἀέρος. Ὀμιλοῦμεν περὶ ἐκλείψεως τοῦ ἡλίου, ὅταν ἡ τῆς σελήνης σκιά ἀφαιρῇ ἡμῖν τὸ φῶς αὐτοῦ, ἐνῶ δὲν ἐκλείπει ὁ ἥλιος, ἀλλ' ἡ δύναμις ἡμῶν τοῦ ὄραν αὐτόν. Ἡ περιφιλαντία αὐξάνει ὅσα ἐλάσσων εἶναι ἡ γνώσις, διὸ παρὰ τῷ ἀπαιδεύτῳ καὶ ἀκατεργάστῳ ἀνθρώπῳ ἐκδηλοῦται ἐντονώτερον· οὗτος νομίζει, ὅτι τὰ πάντα ἐπλάσθησαν ἐνεκεν αὐτοῦ καὶ μόνου, μηδὲ τῆς ἰδίας γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων ἐξαιρουμένων, ἰδιοποιούμενος ἀνηλεῶς πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ φθάσῃ, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἔχη πρὸς τούτο ὄρεξιν. Ὁ ἄνθρωπος φύσει ἀπαρῆσκατος εἰς τὸ παρ' ἄλλων διοικεῖσθαι, ὁ δὲ μᾶλλον ἀπαιδεύτος, ὁ ἔχων τὴν πλείστην τοιαύτης διοικήσεως ἀνάγκην, εἶναι ὁ μᾶλλον δυσδιοίκητος. Ὡστε ὁ θέλων οὐδὲν ἦττον νὰ διοικήσῃ αὐτὸν ἀναγκάζεται νὰ πράξῃ ὅ,τι πράττουσι τῶν ἰδιορρυθμῶν ἀνδρῶν αἱ σύζυγοι, ὁσάκις θέλουσι νὰ νικήσωσι τὴν διηνεκῆ τοῦ συντρόφου αὐτῶν ἀντίρρησην, ἢτοι ἀναγκάζεται νὰ περικαλύπτῃ τὴν ὁποῖαν ἀσκει ἐξουσίαν ὑπὸ τὸν πέπλον τῆς ἀνοχῆς καὶ συναίνεσεως. Ὁ Βάκων ὀνομάζει εὐλόγως τὴν σύγκρουσιν τῆς περιφιλαντίας πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἄλλων καὶ ἰδίως πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον *experimentum crucis*, ἤτοι «σταυρὸν», ὡς ὀνομάζουσι παρ' ἡμῖν οἱ κοινοὶ τῶν ἀνθρώπων πᾶσαν βασανιστικὴν ἐπιχείρησιν.

Πρὸς κατάπαυσιν τῶν δακρύων τοῦ πλησίον ὁ περιφίλαυτος ἴσως θανείσῃ αὐτῷ τὸ μανδύλιόν του, πλείοτερον ὅμως ἀδυνατεῖ νὰ πράξῃ. Πῶς θέλετε; αἱ ἀνάγκαι ὑπεραπλόνασαν, τὰ πάντα ὑπερτιμήθησαν! ἄς εὐρεθῇ ὅμως αὐτὸς ἐν ἀνάγκῃ (καὶ πότε δὲν εὐρίσκεται!) ἔστω καὶ ἐν τῇ ἀνάγκῃ τοῦ ν' ἀναγνωρισθῇ κοινῶς ἢ κατ' αὐτὸν κατὰ ἥλαυτος αὐτοῦ ἀξία, ἄς εὐρεθῇ λέγομεν ὁ περιφίλαυτος εἰς ἀνάγκην καὶ τότε βλέπετε ἂν δύναται τις νὰ ἐνηκοληθῇ εἰς ἄλλο, ἢ εἰς τὸ νὰ ἀκούῃ τὰς ἀτελευτήτους ἀναπτύξεις τῆς ἀδικίας, ἢς πάντοτε εἶναι θυμῶ ὁ μαργαρίτης οὗτος! Εἰς τὸν περιφίλαυτον τοῦτον ἐφαρμόζονται ὅσα λέγει ὁ La Bruyere περὶ τοῦ ἐπιτηδείου ἀνθρώπου (*l' habile homme*)

«Ὁ ἐντιμὸς ἀνθρώπος εὐρίσκεται μεταξὺ τοῦ ἐπιτηδείου καὶ τοῦ καλοῦ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου ἂν καὶ εἰς ἄνοιον ἀπόστασιν πρὸς ἐκάτερον αὐτῶν.»

«Ὅσῳ ἐκπίπτει ἡ ἡθικὴ κατάστασις κοινωνίας τινός, τόσῳ ἐλαττωταί ἢ ἀπόστασις ἢ διαχωρίζουσα τὸν ἐντιμὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ ἐπιτηδείου. Ὁ ἐπιτηδείος ἀνθρώπος κρύπτει τὰ πάθη αὐτοῦ, ἔννοσι ἄριστα τὸ οἰκεῖον συμφέρον καὶ πολλὰς προσφέρει εἰς αὐτὸ θυσιὰς.»

«Ὁ ἐντιμὸς δὲν κλέπτει ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, καὶ οὐδένα φονεύει· ἐν ἄλλαις λέξεσιν εἶνε ἀνθρώπος τοῦ ὁποίου αἱ κακίαι οὐδὲ προσενοῦσι σκάνδαλον.»

«Πάντες γινώσκουσι, ὅτι ὁ καλὸς ἀγαθὸς ἀνθρώπος εἶναι ἐντιμὸς, ἀλλὰ μεγάλως ἀπατῶνται οἱ θεωροῦντες πάντα ἐντιμὸν ἀνθρώπον καλὸν ἀγαθὸν· ὁ τελευταῖος οὗτος οὐτὲ ἅγιος εἶναι οὐτὲ ὑποκρίνεται τὸν εὐσεβῆ· περιορίζεται εἰς τὸ νὰ ἦναι ἐνάστος.»

Ἄρῳ πρὸ καιροῦ σιγήσωσι τὰ ἄλλα πάθη ἐκρήγνυται σφοδρότερα ἡ περιφιλαντία καὶ περιπίπτει εἰς μεγάλας σοφιστείας ἀναπτύσσουσα τὸ ἀξίωμα· «Πᾶς τις ἑαυτῷ ἐγγύτερος». Ὅσῳ πτωχότερος τῷ πνεύματι εἶναι ὁ περιφίλαυτος, τόσῳ συχνότερον καθίστασιν ἑαυτὸν κέντρον τοῦ περὶ αὐτὸν κόσμου. Ὁ Ἥλιος ὑπάρχει πρὸς φωτισμὸν αὐτοῦ, ἡ Σελήνη ἵνα τέρπῃ αὐτοῦ τοὺς νυκτερινούς περιπάτους ἢ βρεμβασμούς· δυστυχῶς δὲ δὲν εἶναι μοναδικὸν παράδειγμα τὸ τοῦ Δέη τῆς Ἀλγερίας, ὅστις ἐρωτήσας Γάλλον τινὰ εἴαν ἔχωσι καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἥλιον ἢ σελήνην, ἤκουσε μετὰ εὐμενεστάτου μειδιήματος· «καὶ ἡμεῖς θερμανόμεθα ὑπὸ τοῦ Ἥλιου τῆς αὐτοῦ ὕψιλότητος, αὐτοῦ δὲ ἡ Σελήνη, αὐτοῦ οἱ ἀστέρες φωτίζουν καὶ ἡμᾶς ἐν νυκτί». Ἄλλως ὅμως ἐφρόνει ὁ μέγας Φριδερίκος ὅταν ἔθεσεν εἰς τὸν Γκιμμερμαν τὸ ἐξῆς ζήτημα· εἴαν ὁ ἀνθρώπος πείθεται, ὅτι τὰ πάντα ἐδημιουργήθησαν ἐνεκεν αὐτοῦ, εἰπέ μοι πρὸς τί ἐδημιουργήθησαν αἱ ἀμώδεις τοῦ Βρανδεμβούργου ἐκτάσεις; Ἄλλὰ τί εἶναι αἱ ἐκτάσεις αὐταὶ περιβαλλόμεναι πρὸς τὰς ἀμώδεις τῆς Ἀφρικῆς ἐρήμου; Τὸ πείθεσθαι, ὅτι ἐγεννήθη τις χάριν μόνον ἑαυτοῦ, σημαίνει σαφέςτατα, καθὰ ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ γάλλος Montluc, ὅτι ὁ ἀνθρώπος οὗτος ἐγεννήθη μωρὸς. Εἴπομεν πρὸ ὀλίγου, ὅτι ἡ περιφιλαντία αὐξάνει μετὰ τῆς ἡλικίας· τούτο συμβαίνει μάλιστα ὅταν τὸ γῆρας ἐρχεται συνοδευόμενον ὑπὸ πικρᾶς πείρας, ὅτε ὁ ἀξίων νὰ καταστήσῃ τοὺς ἄλλους θύματα γίνεται ἐπὶ τέλους πολλὰς θύμα τῶν ἄλλων. Τότε ὠφέλιμον φάρμακον εἶναι ἡ ἀπὸ τῆς τύβης τοῦ κόσμου ἀποχώρησις, προτιμότερον πάντως τοῦ ἐμμένειν ἐν αὐτῷ καὶ ἀνεχεσθαι τὸ εἶναι θύμα τῆς τῶν ἄλλων περιφιλαντίας· διότι ἡ τοιαύτη ἀνοχὴ καλύπτει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους περιφρόνησιν, ὅπερ τὸ μέγιστον τῶν δυστυχμάτων. Ἡ περιφιλαντία, καθὼς μοχλὸς τῆς ἡμετέρας δυνάμεως καὶ ἐνεργείας, κρατύνεται διὰ τῆς ἀσκήσεως· διὸ καὶ παρὰ τοῖς ἀνδράσιν τὸ πάθος εἶναι ἰσχυρότερον, ἢ παρὰ τῷ ὠραίῳ φύλλῳ. Διαρκὴς εὐτυχία φέρει τὸν περιφίλαυτον εἰς ἀλαζονείαν, ἐξ ἧς ὁ πάσχων δὲν ἀναγνωρίζει οὔτε ἑαυτὸν οὔτε τοὺς ἐγγυτάτους αὐτῷ· πάσχει δὲ τότε ὅ,τι ὁ ἀστός, ὅστις ἐν τῇ ὑψηλῇ αὐτοῦ πτήσει ἐκλαμβάνει βέβαια τὰ δάση ὡς πράσινοὺς τάπητας τῆς γῆς.

Ἡ περιφιλαντία τίκτει συνήθως ἀμοιβαίαν δια-

ρέσκαιαν μεταξύ του περιφιλύτου και των περι-
των ανθρώπων, αλλά συνδεομένη μετά της πονηρίας
συμβιβάζεται ενίοτε και προς ευάρεστον βίον, αν ο
περιφιλύτος προσπαθή να η άρεστός τοις πάσι, φει-
δόμενος και της αυτών ασθενείας, η και κολακείων
αυτήν. Λέγεται, ότι μακρός εν τη τύρβη του κόσμου
βίος, λαιώνει τον άνθρωπον και είναι μεν αληθές
τουτο, η άκόνη όμως δεν είναι ο τοιοῦτος μακρός
βίος, αλλά πάλιν η περιφιλύτια. Παρατηρούντες, ότι
οί περι ήμας συγκρούονται προς τας ήθικας ήμων ό-
ξείας γωνίας και ότι πάσχουμεν εκ της συγκρούσεως
ταύτης ήμεις γινόμεθα ήμων η άκόνη. Η λογοτυφία
τουτέστιν η επί τη λογική όξύτητι υπερηφανία, η-
τις άπαντάται εις τους ανθρώπους όσοι μικρόν η
ουδόλως ενησχολήθησαν εις κτησιν γνώσεων και τα
πάντα λύουσι διά της κατ' αυτούς όρθης κρίσεως,
η λογοτυφία, λέγω, φέρει ευκόλως εις προπέτειαν, εις
ακατάσχετον φλυαρίαν και εις αυτην την σκαίο-
τητα, όταν έλλείψη η άνατροφή και η του κόσμου
έξις. Εις τον ύπ' αυτης κατεχόμενον και στερημένον
άνατροφής και έξεως του κόσμου εφαρμόζεται, ότι
λέγει ότι Θεόφραστος: «ότι τον όμιλούντα αυτώ δια-
κόπτει επιφέρων, ότι ουδέν λέγει και ότι αυτός πάντα
οΐδε» και αν άκούη αυτου, μαθήσεται.» Φέρει δε εις το
άποτέλεσμα, τουτο η λογοτυφία, όπως η προς την
ιδίαν κρίσιν άμετρος δυσπιστία φέρει εις την υπερβο-
λικήν αιδημοσύνην της ήγεμονίδος εκείνης, ητις ου-
δέν ηξευρε ν' άπαντήση εις τας γινόμενας αυτη έρω-
τήσεις, ώστε η μεγάλη της αυλης κυρία παρενεβαινε
πάντοτε λέγουσα: η αυτης Ύψηλότης θέλει να ει-
πη τουτο η εκείνο. Το πάθος τουτο της περιφιλύτιας
αμάζει μάλιστα και παροξύνεται πολλάκις παρα-
τοις συγγραφεύσιν ο Βάρτε, δραματικός ποιητής προ-
σήληθεν εις τον θνήσκοντα φίλον αυτου Κολαρδω, ό-
πως τω άναγνώση δράμα επιγραφόμενον α η περιφι-
λαυτία». Μετά δε την άνάγνωσιν εξήτησε την γνώ-
μην του φίλου. «Πρόσθετε, είπεν ο τελευταίος ούτος,
α μίαν έτι σκηνήν, καθ' ην συγγραφεύς εν άκμη υγείας
α έρχεται εις τον βαρέως πάσχοντα φίλον του, όπως
α τω άναγνώση δράμα εκ πέντε πράξεων συγκείμενον.»

Η περιφιλύτια έχει πολλὰς παραφουάδας, την ύ-
περηφανίαν, την ύψηλοφροσύνην (το orgueil των
Γάλλων, Hochmuth των Γερμανών) την υπεροψίαν,
(το Hofahrt των Γερμανών) την ματαιοφροσύνην
(vanité) ην ο Θεόφραστος ονομάζει μικροφιλοτιμίαν,
και την ιδιογνωμοσύνην, ως θέλομεν εξετάσει διά
βραχέων.

Η υπερηφανία αγωνίζεται περιπαθώς να κατα-
στήση επικρατούσαν την συνειδησιν της ιδίας αξίας,
συγκεντρούσα πάσας τας ιδέας του πάσχοντος εις εν
μόνον αντικείμενον, τα οικεία προτερήματα η ύπε-
ρηφανία δύναται να επιταθή μέχρι μωρίας, η δε μω-

ρία προάγει μάλιστα την υπερηφανίαν. Πάντες νο-
σοῦμεν κατά το μάλλον η ήττον εν τω νοσοκομείω
της υπερηφανίας, από του μεγίστου των μοναρχών
μέχρι του ταπεινοτάτου χοιροβοσκου. Ο υπερήφανος
εξάγει εαυτον υπεράνω των λοιπών ανθρώπων και η
μεν κοσμία και λελογισμένη υπερηφανία συμβιβάζε-
ται μετά του προς τους άλλους σεβασμού, άλλ' η
σκαία και άλογος βλέπει μετά περιφρονήσεως αυ-
τους εις βάθος μέγα υποκάτω αυτης έρποντας, διό ο
Θεόφραστος όρθως όρίζει αυτην « καταφρόνησιν τινα,
πλήν αυτου, των άλλων » είναι δε εν τω βαθμω του-
τω σύντροφος της άνικανότητος, μάλιστα όταν αυτη
άπροσδοκήτως προχρηθί εις περιωπήν αξίαν λόγου.

Διά την σχέσιν της περιφιλύτιας προς την ύπε-
ρηφανίαν, αυτη παρέχει τους πλείστους άρρενας κα-
τοίκους των φρενοκομείων. Εν Βιέννη υπήρχε ζω-
γράφος, κατεχόμενος υπό της ιδέας, ότι ην ο πρίγκι-
ψ Σχβαρτζεμβεργ. Ο ίατρος του καταστήματος
ύπεσχέθη αυτώ την από του νοσοκομείου έξοδον αν
ήθελε ζωγραφίσει πάντας τους συνοίκους αυτου ο
πάσχων ήξατο την έργασίαν, αλλά πολυ η πριν πε-
ρατώση αυτην, έπαυσε να ηναι ο πρίγκιψ Σχβαρ-
τζεμβεργ και εξήληθεν υγιαίνων. Τωόντι η έργασία ει-
ναι πολλάκις μέσον θεραπείας της φρενοβλαθείας, ί-
σως δε και προφυλακτικόν κατ' αυτης, διό και ολί-
γιστοι εκ των εργατικών ανθρώπων περιπίπτουσιν εις
το νόσημα τουτο.

Η ύψηλοφροσύνη η άλαζονεία, ην προσέξωμεν μη
συγχύσωμεν μετά της μεγαλοφροσύνης, εκδηλούται
διά της των άλλων περιφρονήσεως, η δε υπεροψία, η
επαρσις διά του κόμπου. Η επαρσις ομοιάζει την
μυίαν, ητις καθημένη επί της τεθρίππου άμάξης, ά-
νακραζει α όποσον κονιορτόν προξενω! » Εις την έ-
παρσιν εφαρμόζεται ο του Θεοφράστου όρισμός α δό-
ξειεν αν είναι αξίωσις πλεονεκτημάτων ανυπάρκτων.»
Η άλαζονεία δεν οδηγείται υπό άρχων, διότι συνήθως
δορυφορείται υπό της άμαθείας, συμβιβάζεται όμως
μετά της προς τους ταπεινούς προσηθείας, ην από
του ύψους αυτης επιδαψιλεύει. Η άλαζονεία φέρει το
μέτωπον όσον δύναται ύψηλά, όπερ παρατηρείται ι-
δίως και εις τους τυφλους.

Η ματαιοφροσύνη είναι η υπερηφανία των ασθε-
νών φύσεων, η εκδηλουμένη διά μικρών πράξεων και
μικρών φρονημάτων, και ενθυμίζουσα τους πίθους οΐ-
τινες, κενοι όντες, άντηχοῦσι πλείοτερον ταύτην ό-
νομάζει ο Θεόφραστος μικροφιλοτιμίαν, και όρίζει αυ-
την «όρεξιν ποταπήν μικρών διακρίσεων». Ο τοιοῦτος,
λέγει ο ειρημένος φιλόσοφος, επί δειπνον κληθείς ά-
γωνίζεται να δειπνήση καθήμενος παρ' αυτον τον κα-
λέσαντα και θουν θύσας το προμετωπίδιον του θύ-
ματος άπάντικρυ της εισόδου άναρτά, στέμμασι με-
γάλοις περιθήσας, όπως οι εισιόντες ιδωσιν ότι θουν

εθουσε. Και κυναρίου δε τελευτήσαντος αυτω μνημα
και στηλίδιον ποιήσας επιγράφει α Κλάδος Μιλι-
ταίος » απόγονος δηλ. των περιφρομένων μελιταίων κυ-
νών. Η ιδιογνωμοσύνη είναι άλλη της μωρας ύπε-
ρηφανίας, παραφύας πειθομένη, ότι τα πάντα δέον
να ρυθμίζονται κατά την οικείαν κρίσιν. Αποόρροια
της τοιαύτης υπερηφανίας είναι προς τοις άλλοις, η
ραδιουργία, εις ην άρέσκονται οι άνθρωποι και χω-
ρίς ιδιοτελους σκοπου, και μόνον διότι πείθονται, ότι
άπαιτείται προς τουτο πνευματική δεξιοτήης, εφ' η
διαπρέπουσιν.

Η υπερηφανία, η άλαζονεία, η υπεροψία η ματαιο-
φροσύνη και η ιδιογνωμοσύνη έχουν κυρίως και ι-
δίως αντικείμενον αυτον τον πάσχοντα, ενω η περι-
φιλύτια, ητις εκδηλούται και διά της φιλαρχίας,
της φιλοδοξίας, και της δοξοκοπίας, έχει αντικείμε-
νον τας σχέσεις ήμων προς τους περι ήμας, πάντα δε
τα πάθη ταυτα εισιν υπερταρκώεις της θεμιτης και
σώφρονος φιλαυτίας, διότι η φιλαυτία ειμπορεί να
θεωρηθί ως το στελεχος, εξ ου φύονται τα ευγενέστε-
ρα και τα άγενέστερα ήμων πάθη, πασαι αι άρεται
και πασαι αι κακίαι ήμων.

Ο μεν υπερήφανος αποφεύγει τους εαυτου άνωτέ-
ρους, ο δε ματαιόφρων ώθείται μάλλον προς αυτούς,
ενω ο όντως χρηστός και τίμιος άδιαφορεί περι αυ-
των. Συνειδώς την ιδίαν αξίαν, άφίνει τους ανθρώπους
να λέγωσιν, ότι θέλωσι ενδιαφερόμενος περι τινος έ-
ρωτα « τί άνθρωπος είναι » ενω άλλοι έρωτώσιν « τί-
νος υιός είναι, η τί αξίωμα έχει ; » Η υπερηφανία εν
τη προ μικρου εξηγηθείση υπερβολη αυτης είναι πά-
θος σοβαρόν και δυσάρεστον, ενω η ματαιοφροσύνη ει-
ναι αστέιον και ήλαρόν πάθος, το όποσον παρακολου-
θοῦσι πολλάκις κοινωνικαι άρεται, όπως παρακολου-
θοῦσι την υπερηφανίαν, η φιλαλήθεια, η φιλοτιμία, η
ευστάθεια και η μεγαλοψυχία.

Η κοσμία υπερηφανία ειπομεν είναι η συνειδησις
της οικείας αξίας, της αγωνιζομένης να εκδηλωθί εις
τον έξωτερικόν κόσμον. Επιδιώκει δε μάλλον τον
διαρκει η τον πρόσκαιρον θαυμασμόν. Η δόξα παρο-
μαρτυρεί προς την τοιαύτην υπερηφανίαν ως η σκία
προς το σώμα, οτε μεν ήγουμένη, οτε δε έπομένη,
και οτε μεν μειζων, οτε δε ελάσσων. Η δόξα είναι
και της άθανασίας η σκία.

Η μεγαλοψυχία είναι άρετη δι' ης εν τη των πα-
θών συγκρούσει, νικη το λογικόν, διό δύναται να όνο-
μασθί η έρασμιωτάτη θυγάτηρ της θεμιτης φιλαυ-
τίας.

Ενθυμηθώμεν τον Ρωμαιον Γάιον Μάρκον, τον έ-
πικληθέντα Κοριολάνον. Ως γνωστόν ο άνηρ ούτος
μεγάλας προσενεγκών εις την πατρίδα του ύπηρεσίας
και εις ύπατον βαθμόν δόξης προαχθείς, εκίνησε τον
εθόνον των δημοκόπων και του εχθλου και κατηγο-

ρηθείς κατεδικάσθη εις την ποινήν της άειφυγίας.
Θέλων δε να εκδικηθί απήληθεν εις τους θανασίμους
εαυτου τε και της Ρώμης έχθρους, τους Ουλοούσκους
και άναδειχθείς στρατηγός αυτων αυτοκράτωρ, ώδή-
γησεν αυτούς κατά των Ρωμαίων, κατετρόπωσε τους
στρατους αυτων και έφερε την Ρώμην εις τον έσχατον
κίνδυνον τότε η μητηρ του Κοριολάνου Ουλομηνία
μετά της συζύγου και των τέκνων αυτου και πολλών
άλλων Ρωμαίων δεσποινών επήγον εις το στρατόπε-
δου των Ουλοούσκων όπως πείσωσι τον Κοριολάνον εις
ειρήνην προς την πατρίδα αυτου. Εν τη εντεύξει της
μητρος μετά του υιου πόσα τα εν τη καρδια αυτου
συγκρουόμενα πάθη! Ηκουε της μητρος, και της συ-
ζύγου, και των τέκνων τους θρήνους, εν οϊς διεκρινε
την φωνήν της μητρος λέγουσαν, ότι η γλυκυτάτη
στιγμή της μετ' αυτου ενώσεως αυτης τε και της γυ-
ναϊκός και των τέκνων, μετά μακράν, εν κινδύνους ά-
πουσίαν, ην δι' αυτας φοβερά και άπαισία, διότι εν
τω υιω, τω συζύγω και τω πατρι έβλεπον τον αν-
δρα, τον έχθρικώς άπειλούντα της πατρίδος τα τεί-
χη' ότι ουτε της προσευχής την παρηγορίαν έχουν
αυτου οι οικείοι, διότι δεν δύναται να προσευχηθώ-
σι συγχρόνως υπέρ της πατρίδος και υπέρ του συζύ-
γου, και πατρος' ότι η μητηρ δεν θέλει επίζησει εις
την άποτυχίαν των άγωνων αυτης υπέρ της ειρήνης'
αν δεν πείση αυτον εις όμόνοιαν και φιλίαν, δεν θέ-
λει ούτος απέλθει κατά της πατρίδος, η πατων επί
του νεκρου της μητρος του, ητις δεν δύναται να περι-
μένη την ήμέραν, καθ' ην θέλει ιδη την πατρίδα
θριαμβεύουσαν κατά του υιου της η τον υιον αυτης
θριαμβεύοντα κατά της πατρίδος.

Εις ταυτα και άλλα πολλά, οσα έλεγεν η μητηρ,
ο Κοριολάνος εσιώπα. Εσιώπα δε, διότι εν τη καρ-
δια αυτου συνεκρούοντο μεγάλα και φοβερά πάθη
προς τας αξιώσεις του λογικου και της σώφρονος φι-
λαυτίας. Το μίσος προς τους όχλαγωγούς, η εκδικη-
σις διά την άδικον καταδίωξιν, η περιφιλύτια υπέρ
της διατηρήσεως και της αύξήσεως της έξουσίας, ην
διείπε, αφ' έτέρου η αγάπη προς την πατρίδα, η
εὐλάβεια προς την μητέρα, η στοργή προς τα τέκνα,
τελευταίον και η προς την αγαθήν εαυτου μνήμην ά-
γάπη. Τα τελευταία ταυτα ευγενή αισθήματα ηρον
την νίκην. Ιδου της μεγαλοψυχίας το έργον.

Μεταξύ κοινών και αναγώνων ανθρώπων ουδέν
κινδυνωδέστερον, η το να μη λογίζεται τις υπερήφα-
νος, διότι οι τοιοῦτοι άνθρωποι εκλαμβάνουσι την
μετριοφροσύνην ως όμολογίαν της αναξιοτήτος. Εν-
τεῦθεν η μετριοφροσύνη του όμολογουμένου ικανου
άνδρος ευχαριστεί και τους κοινους των ανθρώπων,
πως αι εν φωταυγή εικόνι σκία ευχαριστούσι πάν-
τας τους θεωμένους αυτην, και εξαίρουσι τα φωτεινά
αυτης μέρη.

Ἡ μετριοφροσύνη, ἡ χαριστάτη κόρη τῆς αὐτοσυνειδήσεως διαφέρει οὐσιωδῶς τῆς καθ' ὑπόκρισιν ταπεινότητος, ἥτις ὀνομάζει ἐαυτὴν δούλην τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, ἡξίου ὅμως νὰ ἀρχῇ τοῦτε ὕλικου καὶ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου. Ἡ μετριοφροσύνη δὲν ἐπιδιώκει τιμὰς καὶ διακρίσεις, δέχεται αὐτὰς εὐγνωμόνως προσερομέναις, ἀλλὰ κατ' οὐδὲν ἐξαίρει ἐαυτὴν διὰ τοῦτο. Ὁ Γασσενδὴ, ἐπιστημώτατος γάλλος φιλόσοφος τῆς 17 ἑκατονταετηρίδος, ἐταξείδευε ποτὲ ἐκ Παρισίων μετὰ τινος εὐπατρίδου εἰς Προβεγγίαν, καὶ ἔφθασεν εἰς Γρενόβλην. Ἐκεῖ ὁ εὐπατρίδης ἐντάμωσε φίλον του, ὅστις τῷ εἶπεν, ὅτι μαθὼν τὴν ἀριζὴν τοῦ Γασσενδὴ, ἐμελλε νὰ ἐπισκευθῇ αὐτόν. «Ὡς προσλαβε καὶ ἐμὲ εἰς τὴν ἐπίσκεψιν», τῷ εἶπεν ὁ εὐπατρίδης «πολὺ ἐπεθύμουν νὰ ἰδῶ τὸν ἄνδρα». Ὅταν δὲ ἐπεσκέφθησαν τὸν Γασσενδὴ πόσον ἐξεπλάγη ὁ εὐπατρίδης ἐκεῖνος ἰδὼν, ὅτι ἐπεσκέφθη ἄνθρωπον, ὃν εἶχε παρ' ἑαυτῷ ἐπὶ τὸσαύτας ἡμέρας ἐν τῇ ἀμάξῃ ἀπὸ Παρισίων μέχρι Γρενόβλης, χωρὶς νὰ τῷ δοθῇ ἀφορμὴ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἦτον ὁ Γασσενδὴ. Τὸ ἀντίθετον τῆς ὑπερηφανίας εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη, ἣν οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἔτασσον μετὰ τῶν ἀρετῶν, ὀνομάζοντες αὐτὴν μικροψυχίαν, κατ' ἀντίθεσιν τῆς μεγαλοψυχίας.

Μεμφόμενοι ὅμως τὴν ταπεινοφροσύνην δὲν ἐννοοῦμεν τὴν λελογιζμένην, τὴν ἀληθῆ, καὶ ἐκ τῆς αὐτοσυνειδήσεως συναγομένην, ἀλλὰ τὴν ἐξ ὑποκρισίας ταπεινοφροσύνην, ἣν παρήγαγεν ἡ διαστροφή τῶν θείων δογμάτων τῆς πίστεως ἡμῶν, τὴν διὰ μόνων τῶν χειλέων ἐπὶ τῶν δωμάτων κηρύττουσιν ἐαυτὴν ἀναξίαν δούλην, καὶ ὅμως διώκουσαν πᾶσαν ἐξουσίαν τὴν ταπεινοφροσύνην τοῦ καπουκίνου, ὅστις ἀναρρεθείς εἰς τὸν Μεγάλον Φρεδερίκον περὶ τινος ὑποθέσεως ὑπεγράφη «Ὁ ἀνάξιος ἀδελφός» καὶ ἀπέσπασεν ἀπὸ τοῦ μεγάλου Βασιλέως τὸ ἐπιφώνημα «Θεέ μου! καὶ τίνας λοιπὸν εἶναι ἄξιος ὁ ἄνθρωπος, ὅταν οὔτε «καπουκῖνος δὲν ἦναι ἄξιος!» Τὴν ἀληθῆ τῆς καρδίας ταπεινότητα ἐμποιεῖ τὸ εἰς πάντα χρηστὸν ἄνθρωπον προσῆκον αἶσθημα τῆς εἰς τὸν Θεὸν προσηλώσεως διὰ τὰ μεγάλα καὶ ἀνεξιχνίαστα αὐτοῦ θαύματα, ἐν οἷς οὐ μικρὰν θέσιν κατέχει αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος. Ἀλλὰ τὸ αἶσθημα ἐκεῖνο δὲν ἦναι ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν εὐλογίαν τοῦ ἀνθρώπου μεγαλοφροσύνην ἐπὶ τῇ περιωπῇ εἰς ἣν ἐφθασεν, ὅταν στρέψων τὸ βλέμμα πρὸς τὰ ὀπίσω βλέπει, πόθεν ὠρμήθη καὶ ἐπανάγων αὐτὸ ἐνώπιόν του, βλέπει πῶς ἐφθασε, συνειδῶς, ὅτι ἡ πορεία αὐτῆ εἶναι αὐτοῦ τὰ τε ἔργον καὶ ἡ ἀμοιβή.

Ἐντεῦθεν εὐγενέστατον εἶναι τὸ αἶσθημα τῆς μεγαλοφροσύνης τοῦ εὐφυοῦς καὶ εὐσταθοῦς ἀνδρός, διότι εἶναι ἡ ἀκριβὴς συνειδήσις τῆς ἀξίας αὐτοῦ. Ὁ τριεῦτος ἄνθρωπος δὲν δέχεται νόμον παρ' ἑτέρου, ἢ μόνον ὅταν ὁ ἕτερος οὗτος ἦναι τὸ ὄργανον τῆς κρι-

νῆς τοῦ ἔθνους βουλήσεως· αἱ πράξεις αὐτοῦ συνάδουσι πρὸς τὰ φρονήματα καὶ ἀνένδοτος εἶναι ἡ ἐπιμονὴ αὐτοῦ εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις του, διότι, οὐδὲν ἐπιχειρεῖ, πρὶν ἢ μετρήσῃ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, καὶ πεισθῇ, ὅτι δὲν εἰσὶν ἕττονες τοῦ ἐπιχειρήματος. Δὲν φιλεῖ ὡς μισήσων, οὔτε μισεῖ ὡς φιλήσων. Οὐδέποτε ἐκδικεῖ τὰς προσβολὰς, ἀλλὰ δὲν προσβάλλεται ἢ ἀπαξ μόνον. Γελοῖον βεβαίως τὸ μέγα φρονεῖν ἐπὶ τοῖς δωρήμασι τῆς τύχης, συγχωρεῖται ὅμως τὸ φρόνημα τοῦτο ἐπὶ τῆς δωρήμασι, ἅπερ ἐδωρήσατό τις ἑαυτῷ, ἥτοι ἐπὶ τῇ διαπλάσει τοῦ νοῦς καὶ τῆς καρδίας. Ἡ ἐπὶ τοῖς δωρήμασι τῆς τύχης μεγαλοφροσύνη ὁσημέραι φθίνει διὰ τοῦ εὐλόγου χλευασμοῦ ὃν ἐπισύρει καθ' ἑαυτῆς, ἀλλ' ὑπάρχουσι ἐτι θιασῶται τῆς ἀκράτου ἰσότητος, οἷτινες δὲν ἀναγνωρίζουσιν οὔτε τὰ διὰ τῶν ἰδίων πόνων κερδαινόμενα δωρήματα, ὡς στοιχεῖα ὑπεροχῆς· ἡ κοινὴ ὅμως συνείδησις θάσσον ἢ βράδιον διαγιγνώσκει τὰ ἐλαττήρια τῆς τοιαύτης πρὸς τὴν ἰσότητα ῥοπῆς, ἅπερ εἶναι ἡ ἀξιοκαταφρόνητος ἐμυγονία καὶ ὁ φθόνος. Τίς δύναται λ. χ. νὰ κατακρίνῃ τὸν Μαυρίκιον τὸν Νασσουίαν, ὅστις ἐρωτηθεὶς, τίνα θεωρεῖ πρῶτον τῶν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ στρατηγῶν, ἀπήντησεν «ὁ Σπινόλας εἶναι ὁ δεύτερος;» Ἡ τὸν μέγαν Ναπολέοντα ὅστις ἐρωτηθεὶς ἐν τῇ νήσῳ Ἑλβα ὑπὸ ἀγγλοῦ, τίς ὁ μέγιστος τῶν τότε στρατηγῶν, προσθέντος δὲ μάλιστα τοῦ ἐρωτήσαντος καὶ τὴν ἰδίαν γνώμην ὑπὲρ τοῦ Οὐελ-λιγκτῶνος, ἀπήντησεν «εἰσέτι δὲν ἠγωνίασθαι πρὸς ἐμὲ». Ἀλλ' ἡ καλλίστη ἀπάντησις εἰς τοιαύτας ἐρωτήσεις εἶναι ἡ τοῦ ἡμετέρου Ἐπαμινώνδου, ὅστις, προσκληθεὶς νὰ ἀποφανθῇ τίς μεταξὺ αὐτοῦ, τοῦ Χαδρίου καὶ τοῦ Ἰφικράτους εἶναι ὁ κρείττων στρατηγός, ἀπήντησεν. «Περιμείνωμεν τὸν θάνατον καὶ τῶν τριῶν.» Ὁ ἀληθῶς διακεκριμένος ἀνὴρ εἶναι κατὰ τὴν ψυχρὸν, δυσζύμβολος καὶ σκυθρωπός· καθὼς λέγει ὁ Πλούταρχος δὲν ἀγαπᾶται δὲ πολὺ, διότι ἡ περιφιλαυτία τῶν ἄλλων δὲν ἀρέσκειται εἰς τὰς ὑπερχούσας ἀρετὰς τοῦ πλησίον· ὁ ἄνθρωπος, περὶ οὗ πάντες λέγουσι καλά, εἶναι μέτριος, οἱ δὲ ἀληθῶς μεγάλοι ἄνδρες ἐπευφρυνόμενοι παρὰ πάντων, ἐρωτῶσιν ὡς ὁ Φωκίων. «Οὐδὲν πού τι κακὸν λέγων ἑμαυτὸν λέληθα;» Οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες δὲν ἐπιδιώκουσι τὸ ἀρέσκειν τοῖς πᾶσι, ἀλλὰ καὶ τὸ οὐδενὶ ἀρέσκειν εἶναι βεβαίως πικρὸν· ἡ χρυσὴ μεσότης εἶναι καὶ ἐνταῦθα τὸ ἀρέσκειν εἰς τοὺς κρείττους. Ἐὰν ὅμως προέκειτο νὰ ἐκλέξῃ τις μετὰ τῶν τοῖς πᾶσι καὶ τοῦ οὐδενὶ ἀρέσκειν, εὐρέθησαν ἄνδρες προτιμήσαντες τὸ δεύτερον. Ἡ ταπεινότης καὶ ἡ μετριοφροσύνη ἐν καιροῖς διαφθορᾶς καὶ ἀκολακίας ὁμολογητέον, ὅτι πολλάκις καταπνίγουσι τὴν ἀληθῆ ἀξίαν, ἀλλ' ἐπὶ ἐνεργοῦ βίου καὶ ἀληθῶς ἐξόχων προτερημάτων, ἐξαίρουσι αὐτὰ· ὁ Λαουδὸν, στρατηγός ἐπιστημώτατος τῆς Μαρίας Θερεσίας, κα-

ταλαμιάων πάντοτε τὴν ἐσχάτην θέσιν ἐν πάσαις ταῖς ἐν τῇ αὐτῇ τελεταῖς, ἐπραξε τὸ αὐτὸ, καὶ ὅταν προσεκληθῆ ὑπὸ τοῦ μεγάλου Φρεδερίκου εἰς τὸ γεῦμα αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἔσυρεν αὐτόν παρ' ἑαυτῷ εἰπὼν «Προτιμῶ νὰ σὲ ἔχω πλησίον μου ἢ κατέναντί μου,» αἰνιττόμενος τὰς μάχας ἐν αἷς συνητηθήσαν. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς χρόνῳ δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν παράδειγμα συγκινητικώτατον τῆς εὐγενούς ταύτης μετριοφροσύνης, τὸ τοῦ στρατηγῶν Καθαϊνιακ. ὁ στρατηγός οὗτος ἦν εἰς τῶν πολλῶν ἀξιωματικῶν τοὺς ὁποίους ἀνέδειξε καὶ προήγαγεν ὁ ἐν Ἀλγερίᾳ ἀπὸ τοῦ 1830 ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, διεξαγομένου ἀγῶνα κατὰ τῶν Ἀράβων· ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ σταδίῳ εἶχε διαπρέψει καὶ ἕτερος στρατηγός, προαχθεὶς μάλιστα εἰς ἀνώτερον ἀξίωμα, διὰ τε τὴν ἀπαράμιλλον αὐτοῦ ἀνδρείαν καὶ τὴν στρατηγικὴν αὐτοῦ δεξιότητα, ὁ Λαμορισιέρρος. Αἱ πολιτικαὶ περιπέτειαι τῆς Γαλλίας ἀνύψωσαν τὸν Καθαϊνιακ μετὰ τὰς αἰματηρὰς σκηνὰς τοῦ Ἰουνίου 1848 εἰς τὸ ὑπατον τῶν ἀξιωματῶν, οὗτος δὲ ἔσπευσε νὰ διορίσῃ ὑπουργὸν τῶν στρατιωτικῶν τὸν Λαμορισιέρρον, ὑπὸ τὸν ὁποῖον εἶχεν ἄλλοτε ὑπηρετήσῃ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς ὑποστράτηγος. Κατὰ τινὰ συνεδρίασιν τῆς τότε συντακτικῆς συνελεύσεως ἐκατηγορήθη ὁ Λαμορισιέρρος ἐπὶ παραβάσει καθήκοντων, ὁ δὲ κατήγορος, ἀναπτύξας τὴν κατηγορίαν, ἐπὶ τέλους ἐξέφρασε τὴν ἀπορίαν αὐτοῦ, ὡς ἔλεγε, πῶς ὁ στρατηγός ἐκεῖνος, τοιοῦτος ὢν, τοιαῦτα πράττων, ἐξακολουθεῖ προιστάμενος τοῦ στρατοῦ. Τότε ἦλθεν εἰς τὸ θέμα ὁ ἀρχηγός τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καὶ ἀπέκρουσε τὰς αἰτιάσεις κατὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν διὰ τῶν ἀκαταμαχῆτων ἐπιχειρημάτων, ἅπερ τῷ ὑπηγόρευσεν ἡ ἀκριβὴς τῶν πραγμάτων γνώσις καὶ ἡ σταθερὰ πεποίθησις περὶ τῆς στρατιωτικῆς ἀρετῆς τοῦ προσβληθέντος ὑπουργοῦ· περὶ αὐτῶν δὲ τὸν λόγον ἀνέκραξε. «Τὸ κατ' ἐμὲ, ἐὰν ὑπάρχῃ τι διὰ τὸ ὅποιον ἀπορῶ εἶναι, ὅτι αὐτὸς κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν, ἐνῶ ἐγὼ ἵσταμαι ἐν τῇ πρώτῃ.» Καὶ ἡ συνέλευσις ὀρθία ἐπεκρότησεν εἰς τοὺς λόγους τούτους τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, οἷτινες μεγαλύνουσι καὶ καλλίνουσι τὴν εἰκόνα τοῦ ἐναρέτου ἐκείνου καὶ ἀφελοῦς ἀνδρός.

Ταῦτα περὶ τοῦ νοσήματος τῆς περιφιλαυτίας καὶ τῶν παραμύθων αὐτῶν. Ἀλλὰ εἶναι ἄραγε ἀφρευκτον καὶ ἀνίατον; οὐδαμῶς· ἡ περὶ τούτου σέψις ὡς καὶ πᾶσα ἡ μελέτη αὐτῆ δὲν θέλει ἴσως θεωρηθῆ ἄτοπος ἐν ταῖς παρούσαις μάλιστα ἀγίαις ἡμέραις, καθ' ἃς ἰδίως ἐπιβάλλεται ὑπὸ τῆς θρησκείας ἡμῶν τὸ καθῆκον νὰ ἀνεξετάζωμεν τὴν ἠθικὴν ἡμῶν κατάστασιν, προσπαθοῦντες νὰ θελιτώσωμεν αὐτήν. Ὁ θέλων λοιπὸν νὰ ἰαθῆ ἀπὸ τοῦ ἀμαρτήματος, ἄς προσπαθῆσῃ ἐν πρώτοις νὰ γνωρίσῃ ἑαυτὸν καὶ ἄς προσέχῃ εἰς

τὰς δύο ἐντολάς, ἐν αἷς ὁλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται. «Ἀγαπήσεις κύριον τὸν Θεὸν σου» καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.» Ἡ διττὴ αὕτη ἀγάπη φέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἐντολῆς, ἣν πρόκειται νὰ ἐκτελέσῃ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ἄς ἐπιμεληθῆ τῶν θείων δωρημάτων, δι' ὧν εἶναι προικισμένος, τοῦ νοῦς καὶ τῆς καρδίας. Ὁ μὲν ἀποτελεῖ τὴν δύναμιν, τὴν ἀκαταμέτρητον δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου δι' αὐτοῦ κτώμεθα τὴν συνειδήσιν, τῆς πνευματικῆς ἡμῶν ἀξίας καὶ προβαίνωμεν εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀναπτύξεως ἡμῶν δι' αὐτοῦ κρατοῦμεν τῆς περὶ ἡμᾶς ἀπροσώπου φύσεως, δι' αὐτοῦ χρωμέθα ταῖς δυνάμεσιν αὐτῆς πρὸς τὴν πνευματικὴν καὶ φυσικὴν ἡμῶν εὐμερίαν· αὕτη εἶναι ἡ ἀπόδειξις τῆς θείας ἡμῶν καταγωγῆς καὶ ἡ ἐγγύτης τοῦ κρείττονος ἡμῶν μέλλητος. Ἐπιμελούμενοι ὅμως τοῦ νοῦς, ἥτοι τῆς δυνάμεως ἡμῶν, μὴ παραβλέψωμεν τὴν καρδίαν· ἡ ἐπιμέλεια αὐτῆς, τίκει τὴν ἀγάπην, τὴν ἐξευγενίζουσαν τὴν δύναμιν. Ἡ ἀγάπη εἶναι τὸ ἐλαττήριον τὸ κινεῖ τὴν δύναμιν ἐκείνην πρὸς πᾶν γενναῖον ἔργον. Ἡ σωτηρία ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν, ἡ εὐγενὴς ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα, ἡ μακαρία ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον, ἀγνίζουσα ἡμᾶς ἀπὸ τῆς περιφιλίας, ἀποτρέπει ἀπὸ παντὸς πονηροῦ καὶ ἀγενοῦς πάθους· αὕτη γεννᾷ τὰς ὑπάτους τῶν ἀρετῶν, αὕτη προσεγγίζει τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεόν, αὕτη ἀποδεκνύει τὸν ἄνθρωπον ἀληθῶς θεῖον πλάσμα.

ΦΑΝΤΑΣΙΟΚΟΠΙΑ.

(Ἐκ τῶν τοῦ Alfred de Musset.)

(Συνέχ. ἴδε φυλλῆδ. 383, 386.)

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

ΜΑΤΘΙΑΔΗ, μόνη.

Ἄφ' οὗ δὲν ἔχω ἐκεῖνο, ὃ καὶ κάσω λοιπὸν τὸ ἄλλα. (Διευθύνεται πρὸς τὸ γραφεῖον αὐτῆς καὶ ἐξάγει τὸ βιβλίον.)

Ἄθλιον, σὲ ἠσπαζόμην πρὸ ὀλίγου καὶ ἐνθυμείσαι τι σ' ἔλεγα; Φθάνομεν ἀργά, καθὼς βλέπεις. Δὲν σε θέλει, οὐδ' ἐμὲ πλέον θέλει.

(Πλασιάζει πρὸς τὴν ἑστάν.)

Τί παραφροσύνη νὰ κατασκευάζῃ τις ὄνειρα! Δὲν πραγματοποιοῦνται ποτέ. Διὰ τὸ αὐτὸ τὸ ἐπαγωγόν, αὐτὸ τὸ ἀκατανίκητον θέλητρον, ἕνεκα τοῦ ὁποῖου μετ' ἀγάπης προσκολλώμεθα εἰς μίαν ἰδέαν; Διὰ τὴν ἔχουμεν τόσῃν εὐχαρίστησιν ἀκολουθοῦσαι αὐτήν, ἐκτελοῦσαι αὐτήν ἐν τῷ κρυπτῷ; Πρὸς τί ὅλα ταῦτα; διὰ νὰ κλαίωμεν κατόπι. Τί λοιπὸν ζητεῖ ἡ ἀνηλεὴς τύχη; Ποῖα φροντίδες, ποῖα δεήσεις ἀπικιτοῦνται διὰ νὰ εὐδοιωθῇ ἡ ἀπλουστερά εὐχῆ, ἡ

ισχυοτέρη ἔλπις; Ἐχεις δίκαιον, κύριε κόρη, ἐπι-
μένω εἰς παιδαριώδες πρᾶγμα, ἀλλὰ μοι ἦτο γλυ-
κεῖα ἡ ἐπιμονή μου· καὶ σὺ, ὁ τόσον ὑπερήφανος ἢ
τόσον ἄπιστος, δὲν θὰ ἔχανες πολὺ ἂν προσμεϊδί-
εις εἰς τὸ παιδαριώδες αὐτό. Ἄ! δὲν με ἀγαπᾷ πλέον,
δὲν με ἀγαπᾷ. Σὲ ἀγαπᾷ, κυρία Βλαϊνβίλ!

(Κλαίει.)

Αἱ, ἅς τὸ λησμονήσωμεν πλέον. Ἄς ρίψω αὐτὸ τὸ
σκαλάθουμα, τὸ ὅποιον δὲν εἶχε τὴν ἰκανότητα νὰ
φθάσῃ ἐν καιρῷ ἂν τὸ εἶδιδα εἰς αὐτὸν ἀπόψε, θὰ
τὸ ἔχανεν ἴσως αὐρίον. Ἄ! ἄνευ ἀμφιβολίας· θὰ ἄ-
φιν' ἐφ' ἑμμένον τὸ εἰδικόν μου πουγγίον ἐπὶ τῆς τρα-
πέζης; του, ἀγνοῶ ποῦ, εἰς τὰ πικραίνοντά του,
ἐν ᾧ τὸ ἄλλο τὸν ἀκολουθεῖ παντοῦ, καὶ ἐν ᾧ παί-
ζει αὐτὴν τὴν στιγμήν, τὸ σύρει ὑπερήφανος, τὸ ἐξ-
απλόνει, τὸν βλέπω, ἐπὶ τοῦ σκεπάσματος τῆς
τραπέζης καὶ κροταλίζει τὸν χρυσοῦν τὸν ὅποιον πε-
ριέχει. . . Γαλαίπυρος ἐγὼ! Ζηλοτυπῶ. . . τοῦτο
μόνον μ' ἔλειπε διὰ νὰ γείνω καὶ μισητή.

(Κινεῖται ὅπως ῥίψη τὸ βαλάντιον εἰς τὸ πῦρ καὶ κρατεῖται.)

Ἀλλὰ σὺ τί ἔκαμες; Διατί νὰ σε καταστρέψω,
ἐλσεινὸν ἔργον τῶν χειρῶν μου; τί πταίσεις; ἀνέμε-
νες, ἡλιπίδες καὶ σὺ; Τὰ χλωρὰ σου χρώματα δὲν
ὠχρίασάν κατὰ τὸν σκληρὸν τοῦτον διάλογον. . .
Μ' ἀρέσκεις, αἰσθάνομαι ὅτι σὲ ἀγαπῶ. . . Εἰς τὸ
εὐθραστον τοῦτο πλέγμα ὑπάρχουν δεκαπέντε ἡμέ-
ραι τῆς ζωῆς μου! Ἄ! ὄχι, ὄχι, ἡ χεὶρ ἦτις σὲ ἐ-
πλασε δὲν θὰ σὲ καταστρέψῃ. Θέλω νὰ σὲ διατη-
ρήσω, θέλω νὰ σὲ τελειώσω· θὰ σ' ἔχω φυλακτῆ-
ριον καὶ θὰ σὲ φέρω ἐπὶ τῆς καρδίας μου· θὰ μ' εὐ-
χαριστῆς καὶ θὰ μὲ βλάπτῃς ἐνταῦθ'· θὰ μὲ ἀνευ-
θυμίζῃς τὸν ἔρωτά μου πρὸς αὐτὸν, τὴν λήθην του,
τὰς φαντασιοκοπίας του, καὶ τίς εἰξεύρεις; κεκρυμ-
μένον ἐδῶ, ἴσως ἐπανέλθῃ καὶ σὲ ζητήσῃ.

(Κάθεται καὶ προσαρτᾷ τὴν ἐλλείπουσαν βάλανον.)

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

ΝΑΤΘΙΛΔΗ, ἢ ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ, ὅπισθεν τῆς σκηνῆς.

Κανεὶς ποῦποτε! τί σημαίνει τοῦτο; ἐμβραίνεις
ἐδῶ ὅπως εἰς μύλον.

(Ἀνοίγει τὴν θύραν καὶ κράζει γελῶσα.)

Ἡ Κυρία Λερού!

(Εἰσέρχεται καὶ ἡ Ματθίλδη ἐγείρεται.)

Καὶ πάλιν, καλὴ ἐσπέρα, ἀγαπητὴ μου· ποῦ ὑ-
πηρετῆς εἰς τὴν οἰκίαν σου; τρέχω ἀπὸ περάτων
ἕως περάτων διὰ νὰ εὕρω ἕνα ἄνθρωπον. Ἄ! εἶμαι
κατάκοπος!

(Κάθεται.)

ΜΑΤΘΙΛΔΗ.

Καὶ ὁ χορὸς ἦτον ὠραῖος;

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Ἄ! Θεέ μου, ὁ χορὸς! ἀλλὰ δὲν ἔρχομαι ἀπὸ
ἐκεῖ. Δὲν θὰ πιστεύσῃς τί με συνέβη.

ΜΑΤΘΙΛΔΗ.

Δὲν ὑπῆγες λοιπόν;

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Μάλιστα, ὑπῆγα, ἀλλὰ δὲν ἐμβόηκα. Εἶναι κωμι-
κότατον. Φαντάσου μίαν οὐρὰν, . . . μᾶ μίαν οὐρὰν. . .
(Ἐξηγητῆται εἰς γέλωτα.)

Αὐτὰ τὰ πράγματα σὲ φοβίζουν, σέ;

ΜΑΤΘΙΛΔΗ.

Βεβαίως· δὲν ἀγαπῶ τὰ ἀμαζοκολλημάτα.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Εἶναι ἀνυπόφορον ὅταν ἦναι τις μόνος. Εἰς μάτην
ἐφώναξα τὸν ἀμαζηλάτην νὰ προχωρήσῃ, δὲν ἐκι-
νεῖτο· εἶχα ἕνα θυμόν! μὲ ἤρχετο διάθεσις ν' ἀναι-
θῶ εἰς τὸ κάθισμά του· σὲ βεβαίως ὅτι θὰ ἔκοπτα
τὴν οὐρὰν των. Ἀλλ' εἶναι τόσον ἀνόητον νὰ μὲνη τις
ἐκεῖ, κατὰστολισμένη, ἀπέναντι ὑγρῶν ὑαλίων! διότι
πρὸς τοὺς ἄλλους βρέχει ποταμηθόν. Διαισθάνομαι ἡ-
μίσειαν ὡρὰν βλέπουσα πηλοπατοῦντας τοὺς δια-
βάτας καὶ ἔπειτα ἐσήμανα τὴν υποχώρησιν. Ἴδου
ὁ χορὸς μου. — Αὐτὴ ἡ φωτιὰ μὲ κατευχαριστεῖ!
αἰσθάνομαι ὅτι ἀναγεννώμαι!

(Ἡ ΜΑΤΘΙΛΔΗ κωδωνίζει καὶ ὁ ὑπηρετὴς εἰσέρχεται.)

ΜΑΤΘΙΛΔΗ.

Τὸ τσάι;

(Ὁ ὑπηρετὴς εἰσέρχεται.)

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Ὁ Κύριος Σαβινὸ ἔφυγε;

ΜΑΤΘΙΛΔΗ.

Μάλιστα· πιστεύω ὅτι ὑπῆγεν εἰς τὸν χορὸν, καὶ
θὰ δεῖξῃ περισσοτέραν σου ὑπομονήν.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Νομίζω ὅτι δὲν μὲ πολυαγαπᾷ, ἔστω μεταξὺ ἡ-
μῶν.

ΜΑΤΘΙΛΔΗ.

Ἀπατάσαι, σὲ βεβαίως· μὲ εἶπεν ἑκατοντάκις ὅτι
κατ' αὐτὸν εἶσαι μία τῶν ὠραϊοτέρων γυναικῶν τῶν
Παρισίων.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Ἀλήθεια; Εἶναι εὐγενικότατον ἐκ μέρους του· ἀλ-
λὰ τὸ ἀξίζω, διότι καὶ αὐτὸς ἀρέσκει εἰς ἐμέ. Μὲ
δανειζεις μίαν καρδίδα;

ΜΑΤΘΙΛΔΗ.

Ἐχεις πλησίον σου.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Αὐτὴ ἡ Παλμύρα (*) κάμνει κατὰ φορέματα, δὲν

(*) Στελιθεποιὸς γνωστοτάτη ἐν Παρισίῳ.

ΜΑΤΘΙΛΔΗ.

Τίποτε, σὲ βεβαίως. Τί θέλεις νὰ τρέχῃ;

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Δὲν εἰξεύρω, ἀλλ' ἐκλαυσεσς πρὸς ὀλίγου. Σὲ στε-
νωχωρῶ, φεύγω.

ΜΑΤΘΙΛΔΗ.

Ἐξ ἐναντίας, ἀγαπητὴ μου, σὲ καθικετεύω νὰ
μείνης.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Εὐλικρινῶς; μένω ἂν θέλῃς, ἀλλὰ θὰ μὲ ἐξομο-
λογηθῆς τὰς λύπας σου.

(Ἡ Ματθίλδη σείει τὴν κεφαλὴν.)

Ὄχι; Τότε φεύγω, διότι ἐννοεῖς ὅτι ἀφ' οὗ δὲν
χρησιμεύω εἰς τίποτε ἀκουσίως βλάπτω.

ΜΑΤΘΙΛΔΗ.

Μεῖνε! Ἡ παρουσία σου μὲ εἶναι πολύτιμος, τὸ
πνευμά σου μὲ διασκαδάζει, καὶ ἂν εἶχα ἀληθῶς
καμμίαν λύπην, ἢ εὐθυμία σου θὰ τὴν ἀπεδίωκα.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Εἰξεύρεις, σὲ ἀγαπῶ. Μὲ κρίνεις ἴσως ἐλαφρὰν
ἀλλὰ καμμία δὲν εἶναι τόσον σοβαρὰ ὅσον ἐγὼ διὰ
τὰ σοβαρὰ πράγματα. Δὲν ἐννοῶ παιγνίδια μὲ τὴν
καρδίαν καὶ διὰ τοῦτο φαίνομαι ὅτι δὲν ἔχω καρ-
δίαν. Εἰξεύρω τί σημαίνει ὀδύνη, μὲ τὸ εἰδιδάξαν
νεωτάτην. Εἰξεύρω ἐπίσης τί εἶναι ἡ ἐξομολόγησις
τῆς λύπης. Ἄν ὅ,τι σὲ λυπεῖ ἦναι ἐξομολογήσιμον,
ὁμίλησε μετὰ θάρρους· δὲν μὲ ὠθεῖ περιέργεια.

ΜΑΤΘΙΛΔΗ.

Σὲ γνωρίζω καλὴν καὶ μάλιστα εὐλικρινεστάτην,
ἀλλὰ μὴ με ἀναγκάζῃς νὰ σὲ ὑπακούσω.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Ἄ! Θεέ μου, εὐρηκα! ἡ κυανὴ σακκοῦλα. Ἐδεί-
χθην ἀνοητοτάτη ἐνομάσασα τὴν κυρίαν Βλαϊνβίλ.
Ὅτε ἀνεχώρησα τὸ ἐσκέφθην. . . Μήπως ὁ Κ. Σα-
βινὸ τὴν περιποιῆται;(Ἡ Ματθίλδη ἐγείρεται μὴ δυναμένη ν' ἀπαντήσῃ, ἀποστρέ-
φει τὸ πρόσωπον αὐτῆς καὶ φέρει τὸ μανδύλιον εἰς τοὺς ὀφθαλ-
μούς.)

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Εἶναι δυνατὸν;

(Σιγῇ. Ἡ Ματθίλδη περιπατεῖ ἐπὶ τινὰ ὄραν, ἔπειτα μετα-
βαίνει καὶ κάθηται εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν τοῦ δωματίου. Ἡ Κυ-
ρία Λερού φαίνεται σκεπτομένη. Ἐγείρεται καὶ πλησιάζει τῇ
Ματθίλδῃ, ἥτις ταίνει πρὸς αὐτὴν τὴν χεῖρα.)

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Εἰξεύρεις, ἀγαπητὴ μου, ὅτι οἱ ὀδοντοῖατροὶ σὲ
συμβουλεύουν νὰ φωνάζῃς, ὅταν σὲ προξενεῖς πό-
νους. Ἐγὼ σὲ λέγω· Κλαῦσε! κλαῦσε! Γλυκέα ἡ
πικρά, τὰ δάκρυα ἀνακουφίζουν πάντοτε.

ΜΑΤΘΙΛΔΗ.

Ἄ Θεέ μου!

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Ἀλλ' εἶναι ἀπίστευτον, τοιοῦτον πρᾶγμα! Δὲν

είναι δυνατόν ν' αγαπή τις τὴν κυρίαν Βλακινθίλ, μίαν ἀκρίστριαν, ἀπολωλὸς πρόβατον, ἀνευ πνεύματος καὶ καλλονῆς. Δὲν εἶναι ἀξία τοῦ μικροῦ σου δακτύλου! Δὲν ἐγκταλείπει κανεὶς τὸν ἄγγελον διὰ τὸν διάβολον.

ΜΑΤΘΙΑΔΗ, ἠλοφυρομένη.

Εἶμαι βεβαία ὅτι τὴν αγαπή, εἶμαι βεβαία.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Ὅχι, κόρη μου, εἶναι ἀδύνατον. Εἶναι ὀρμη, φαντασιοκοπία. Γνωρίζω τὸν Κ. Σαβινὸ περισσότερο ἢ ὅσον νομίζει εἶναι ἀτάσθαλος (*) ἀλλ' ὄχι κακός. Παρεσύρθη; Ἐκλυσε ἐνώπιόν του;

ΜΑΤΘΙΑΔΗ.

ὦ! ὄχι, ποτέ!

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Καλὰ ἔκαμες; δὲν ἀμφιδάλλω ὅτι θὰ εὐχαριστεῖτο.

ΜΑΤΘΙΑΔΗ.

Θὰ εὐχαριστεῖτο; θὰ εὐχαριστεῖτο νὰ με βλέπη κλαίουσιν;

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Αἶ! Θεέ μου, ναί! Χθὲς ἔκλεισε τὰ εἰκοσιπέντε, ἀλλὰ γνωρίζω πολλὰ πράγματα. Πῶς συνέβησαν ὅλα αὐτά;

ΜΑΤΘΙΑΔΗ.

Μὲ... δὲν εἰζέρω...

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Λέγε. Μὲ φοβεῖσαι; ἀμέσως σὲ καθησυχάζω. Ἄν, διὰ νὰ σὲ εὐκολύνω, πρέπη νὰ ὑποχρεωθῶ καὶ ἐγὼ, σὲ ἀποδεικνύω εὐθὺς ὅτι ἔχω εἰς σὲ ἐμπιστοσύνην, καὶ σὲ ἀναγκάζω νὰ ἔχῃς καὶ σὺ εἰς ἐμέ. Εἶναι ἀνάγκη; τὸ κάμνω. Τί θέλεις νὰ μάθῃς περὶ ἐμοῦ;

ΜΑΤΘΙΑΔΗ.

Εἶσαι ἡ καλλιτέρα μου φίλη; σὲ λέγω ὅλα, ἐμπιστεύομαι εἰς σέ. Δὲν πρόκειται τίποτε πολὺ σοβαρὸν, ἀλλ' ἔχω ἀνόητον κεφαλήν ἢ ὅποια μὲ παρασύρει. Εἶχα πλεῖστε κρυφίως διὰ τὸν ἄνδρα μου ἕν μικρὸν πουγγίον, τὸ ὅποιον ἐσκόπευα νὰ τῷ προσφέρω σήμερον. Πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν μόνις τὸν βλέπω; περὶ τὰς ἡμέρας του εἰς τῆς κυρίας Βλακινθίλ. Προσφέρουσα εἰς αὐτὸν τὸ μικρὸν τοῦτο δῶρον τὸν ἐπέπληττα οὕτως εἶπεν μὲ γλυκύτητα διὰ τὴν ἀπουσίαν του, καὶ τῷ ἐδείκνυα ὅτι μὲ ἀφίνει μόνην. Ἀλλ' ἐνῷ ἠτοιμαζόμην νὰ τῷ δώσω τὸ σακκούλιόν μου, ἔσυρε τὸ ἄλλο.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Ἀλλὰ δὲν βλέπω τι ἀξίον δακρύων.

ΜΑΤΘΙΑΔΗ.

ὦ! ναί, εἶναι ἀξίον δακρύων, διότι ἔκμα μίαν

(*) Il est méchant, mais il n'est pas mauvais. Οὐδεμίαν ἕβρον καταλλογότεραν τοῦ ἀτάσθαλος (ἄταστος) λέξιν. Σ. Μ.

μεγάλην ἀνοήσιαν; τῷ ἐζήτησα τὴν ἄλλην σακκούλαν.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Αἶ! δὲν εἶναι καθόλου διπλωματικόν.

ΜΑΤΘΙΑΔΗ.

Ὅχι, Ἐρνεστίν, καὶ μὲ τὴν ἠρνήθη... Καὶ τότε... Ἄ! ἐντρέπομαι...

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Τί;

ΜΑΤΘΙΑΔΗ.

Τὴν ἐζήτησα γονυπετής. Ἦθελα νὰ μὲ κάμῃ αὐτὴν τὴν μικρὰν θυσίαν, καὶ θὰ τῷ ἐδίδα τὴν εἰδικήν μου εἰς ἀντάλλαγμα τὸν παρεκάλεσα... τὸν ἰκέτευσα...

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Καὶ βεβαίως δὲν ἐπέστη. Ταλαίπωρος ἀθώα! Δὲν εἶναι ἀξίος σου.

ΜΑΤΘΙΑΔΗ.

Ἄ! καὶ ὅμως, δὲν τὸ πιστεύω ποτέ!

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

ἔχεις δικαίον, ἐκφράζομαι κακῶς. Εἶναι ἀξίος σου καὶ σὲ αγαπή, ἀλλ' εἶναι ἄνθρωπος καὶ ἀλαζών. Τί δυστυχία! Καὶ ποῦ εἶναι ἡ σακκούλά σου;

ΜΑΤΘΙΑΔΗ.

Ἴδου ἐπὶ τῆς τραπέζης.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ, λαμβάνουσα τὸ θαλάστιον.

Αὐτή; Ἀλλ' αγαπητή μου, αὐτὴ εἶναι ἕκαστον φορὰς καλλιτέρα ἀπὸ τὴν εἰδικήν σου. Πρῶτον δὲν εἶναι κυανῆ, ἔπειτα εἶναι ὀραία. Δάνεισέ με τὴν, ἀναλαμβάνω νὰ τῷ τὴν καταστήσω ἀρεστήν.

ΜΑΤΘΙΑΔΗ.

Προσπάθησε. Θὰ μὲ ἀποδώσῃς τὴν ζωὴν.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Μετὰ ἐνὸς ἔτους συμβίωσιν, εἶναι ἀνήκουστον! Πρέπει νὰ ὑπάρχῃ μαγεία ἐδῶ! Αὐτὴν τὴν Βλακινθίλ μὲ τὸ λουλάκι τῆς, τὴν ἀποστρέφομαι ἀπὸ τὰ νύχια ὡς τὴν κορυφήν. ἔχει τὰ μύματα καταβασμένα πέντε πῆχεις. Μαθίλδην, θέλεις νὰ κάμῃς κᾶτι; Τί πειράζει νὰ δοκιμάσωμεν; Ὁ σύζυγός σου ἔρχεται ἀπόψε;

ΜΑΤΘΙΑΔΗ.

Μήπως εἰζέρω;

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Πῶς ἦσθε ὅτε ἀνεχώρησε;

ΜΑΤΘΙΑΔΗ.

Ἐγὼ μὲν πολὺ λυπημένη, ἐκεῖνος δὲ πολὺ ἀσπληρὸς!

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Θὰ ἔλθῃ. ἔχεις θάρσος; Ὅταν μ' ἔρχεται μίαν ἰδέαν, σὲ προειδοποιῶ, πρέπει ἀμέσως νὰ τὴν θέσω εἰς ἐνέργειαν; γνωρίζω τὸν ἑαυτὸν μου, θὰ ἐπιτύχῃ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΝΑΦΕΡΕΣΘΑΙ,

ΕΝΘΑ

ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΕΩΣ.

(Συνέχεια καὶ τέλος. Ἴδε φυλλάδ. 386.)

Αἱ ἀναφοραὶ, κατὰ τὸν Βενιαμὴν Κωνσταντίνον, δύνανται νὰ ἔχωσιν ἀντικείμενον (α) τοπικόν τι συμφέρον (β) ἀτομικόν τι συμφέρον, νὰ προτίθενται π. χ. τὴν ἀπαίτησιν μισθῶν, ἀποζημιώσεως κατὰ τοῦ δημοσίου καὶ τὰ παραπλήσια γ) ἐπικνώθωσιν καταπίεσεων ἢ καταχρήσεων τῆς ἐξουσίας δ) ἰδέας περὶ βελτιώσεως τῆς νομοθεσίας ἢ τῆς ὑπηρεσίας ε) ἔκφρασιν ἀποδοχῆς ἢ χαρῆς. Τοῦ τελευταίου τούτου εἶδους αἱ ἀναφοραὶ οὔτε πρακτικὴν τινα σημασίαν ἔχουσιν, οὔτε πάντοτε ἀκίνδυνον εἶναι. Τὰς περὶ τοπικῶν ἢ ἀτομικῶν συμφερόντων ἀναφορὰς δὲν πρέπει νὰ ἀρνῶνται αἱ Βουλαι νὰ παραπέμπωσιν εἰς τὰ ὑπουργεῖα, ἀλλὰ δέον νὰ ἐξετάζωσιν αὐτὰς καὶ ἀντιπαραβάλλωσι τὰς ἐν αὐταῖς μέμψεις πρὸς τὰ γενικώτερα ἐκεῖνα γεγονότα, μεθ' ὧν συνέχονται καὶ ἐφ' ὧν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπιδρῶσιν εἰδικώτερον δὲ πρέπει νὰ προκαλῶσι τὴν προσοχὴν τῶν Βουλῶν, ὡς τοῦτο γίνεται ἐν Ἀγγλίᾳ, αἱ καταγγέλλουσαι καταπίεσεις καὶ παρανομίας ἀναφοραὶ. Τῶν δὲ ἀναγομένων ἀναφορῶν εἰς μέτρα βελτιώσεως ἢ παραπομπὴ εἰς τὰ ὑπουργεῖα ἀποβάνει συνήθως ἀλυσιτελής, διότι ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία οφείλουσα ἀενάως νὰ ἐνεργῇ, δὲν ἔχει καιρὸν νὰ βασιανίξῃ ἰδέας μὴ ἀφορώσας εἰς τὴν ἄμεσον αὐτῆς ἐνέργειαν.

Πᾶσαι αἱ πρὸς τὴν Βουλὴν ἀναφοραὶ πρέπει νὰ καταχωρίζωνται ἐν ἐπὶ τούτῳ πρωτοκόλλῳ, καθ' ἣν εἰσέρχονται τὰς. Ἡ Βουλὴ διορίζει εἰδικὴν ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν ἐπιτροπὴν, ἀνανευμένην κατὰ περιόδους, οἷον κατὰ μῆνα, ἧτις ἔργον ἔχουσα νὰ ἐξετάξῃ τὰς πεμπομένας ἀναφορὰς καὶ νὰ γνωμοδοτῇ περὶ τοῦ πρακτέου, οφείλει, κατὰ τὸν νῦν κανονισμὸν τῆς Βουλῆς, νὰ ὑποβάλλῃ τοῦλάχιστον κατὰ δεκαπενθήμεριαν εἰς τὴν Βουλὴν ἔκθεσιν τῶν εἰς αὐτὴν διαβιβασθεισῶν ἀναφορῶν, κατὰ τὴν τάξιν τῆς εἰς τὸ πρωτόκολλον καταχωρίσεως αὐτῶν (α). Πᾶς βουλευτὴς δικαιοῦται νὰ προσέρχεται εἰς τὴν ἐπιτροπὴν καὶ λαμβάνῃ γνώσιν πάσης ἀναφορᾶς. Ἡ Βουλὴ, τῇ γνωμοδοτήσει τῆς ἐπιτροπῆς, ἐνεργεῖ ὡς ἐξῆς εἴτε

(α) Διότι δὲν πρέπει νὰ μὴν εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἐπιτροπῆς, πότε καὶ περὶ τίνων ἀναφορῶν πρέπει νὰ κάμῃ ἔκθεσιν εἰς τὴν Βουλὴν, ὡς τοῦτο ἰγίνετο ἐν Γαλλίᾳ τῷ 1818.

ΜΑΤΘΙΑΔΗ.

Πρόσταξε λοιπὸν, καὶ ὑποτάσσομαι.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Πέρασε εἰς τὸ δωμάτιον αὐτὸ, ἐνδύσου ταχέως, καὶ πήδησε εἰς τὴν ἄμαξάν μου. Δὲν θέλω νὰ σὲ σταίλω εἰς τὸν χορὸν, ἀλλὰ ἐπανερχομένη πρέπει νὰ φαίνεσαι ὅτι ὑπῆγες ἐκεῖ. Λέγεις καὶ σὲ πηγαίνουν ὅπου θέλεις, εἰς τοὺς Ἀπομάχους, εἰς τὴν Βασιλίαν. Δὲν θὰ ἦναι ἴσως παρὰ πολὺ διασκεδαστικόν, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ κοιμηθῇς θὰ εἶσαι ἐκεῖ ὅσον καὶ ἐδῶ καλὰ. Εἴμεθα σύμφωνοι; Τώρα, ἴδου ἡ σακκούλά σου, τύλιξέ τὴν εἰς αὐτὸ τὸ χαρτίον καὶ ἐγὼ τὸ ἐπιγράφω. Καλὰ, ἔγινε καὶ τοῦτο. Εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ λέγεις εἰς τὸν μικρὸν μου ὑπρέτην καὶ φέρε ἐδῶ αὐτὸ τὸ δέμα, τὸ παραδίδει εἰς ὁποιοῦνδήποτε ὑπρέτην ἀπαντήσῃ καὶ ἀναχωρεῖ χωρὶς ἄλλην ἐξήγησιν.

ΜΑΤΘΙΑΔΗ.

Εἰπέ με τί θέλεις νὰ κάμῃς;

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Ὅτι θέλω νὰ κάμω, παιδίον, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐκφρασθῇ, καὶ θὰ ἰδῶμεν ἂν ἦναι δυνατόν νὰ ἐκτελεσθῇ. Ἄπαξ διὰ πάντοτε, ἐμπιστεύεσαι εἰς ἐμέ;

ΜΑΤΘΙΑΔΗ.

Ναί, τὸ πᾶν δι' ἀγάπην σου.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Ἐμπρός, γρήγορα! Ἀκούω ἄμαξάν.

ΜΑΤΘΙΑΔΗ.

Εἶναι αὐτός; ἀκούω τὴν φωνὴν του εἰς τὴν αὐλήν.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ.

Φύγε. Ὑπάρχει ἀπ' ἐκεῖ μυστικὴ κλιμαξ;

ΜΑΤΘΙΑΔΗ.

Εὐτυχῶς ὑπάρχει. Ἀλλὰ δὲν ἐκτενίσθη; πῶς θὰ πιστεῦσῃ εἰς τὸν χορὸν αὐτόν;

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ, ἀφαιροῦσα τὸν στέφανον τὸν ὅποιον φορεῖ εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ δίδουσα αὐτὸν τῇ Μαθίλδῃ.

Ἴδου, τὰ διορθόνεις καθ' ἑδῶν.

(Ἡ Μαθίλδην εἰζέρχεται.)

ΣΚΗΝΗ Ζ'.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΡΥ, μόνη.

Γονυπετής! τοιαύτη γυνὴ γονυπετής! Καὶ αὐτὸς ὁ κύριος τὴν ἀρνείται! Γυναῖκα εἰκοσι ἔτων, ὀραία ὡς ἄγγελον! Αὐστηνὸς κόρη, ἧτις ζητεῖ ὡς χάριν νὰ καταδεχθῶν νὰ λάβω ἐν ἐργόχειρόν τῆς, ἀντὶ ἐνὸς δώρου τῆς κυρίας Βλακινθίλ! Ἀλλὰ ποῖα ἄβυσσος εἶναι ἡ καρδίαν τοῦ ἀνδρός! Ἄ! τῇ ἀληθείᾳ! Εἴμεθα καλλίτερα ἀπὸ αὐτούς!

(Κάθηται καὶ λαμβάνει ἀπὸ τῆς τραπέζης ἕν φυλλάδιον. Μετὰ μίαν στιγμὴν κρούεται ἡ θύρα.)

Ἐμπρός.

(Ἐπεταὶ συνέχεια.)

διατάττει τὴν ἀπόρριψιν τῶν ἀναφορῶν (α), ἢ τὴν εἰς τὰ ἀρχεῖα κατάθεσιν αὐτῶν, ἢ τὴν παραπομπὴν τῶν εἰς ὑφιστάμενην τινὰ εἰδικὴν ἐπιτροπὴν, ὅπως λάβῃ αὐτὴ γνῶσιν ἢ καὶ ἐνεργήσῃ ἐπὶ σχετικῶν τινος ἀντικειμένου· εἴτε παρπέμπει αὐτὰς ἀπλῶς, ἢ διὰ συστάσεως, εἰς τὸ ἀρμόδιον ὑπουργεῖον, ὅπως λάβῃ τοῦτο γνῶσιν καὶ ἐνεργήσῃ τὰ περαιτέρω, ἢ ὅπως ἐξετάσῃ δώσῃ ἔπειτα τὰς δεούσας πληροφορίας· εἴτε ζητεῖ τὴν ἐν ὄρισμένη ὥρᾳ ἢ καὶ παραχρῆμα ἐμφάνισιν τοῦ ὑπουργείου, ἢ τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργοῦ, πρὸς συζήτησιν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἀναφορᾶς. Ἐὰν ἡ Βουλὴ δὲν ἀρκεσθῇ εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου δοθείσας διασαφήσεις, δύναται νὰ διορίσῃ πρὸς ἐξέτασιν τοῦ πράγματος ἐπιτροπὴν. Ἀλλὰ κυρίως τὸ μέγξ τῆς ἐξετάσεως δικαίωμα (droit d'enquête) ἐπὶ γενικῶν συμφερόντων δέον ὑπὸ τῆς Βουλῆς νὰ ἐνκοκῆται, ἐκτὸς ἂν καταγγεληθῇ εἰς αὐτὴν δεινὴ ἢ αὐτόφορος τις προσβολὴ ἀτομικοῦ δικαίωματος, ἢν ἐπιμένει ἀρνούμενον τὸ ὑπουργεῖον. Αἱ συστάσεις τῶν ἀναφορῶν πρὸς τὰ ὑπουργεῖα μετὰ φειδωλίας καὶ δεόντως πρέπει ὑπὸ τῆς Βουλῆς νὰ γίνωνται, ἄλλως ἀποβάλλουσι πᾶσαν ἀξίαν.

Ὅταν ὑπάρχῃ ἢ ὑπολείπηται εἰδικὸν τι μέσον πρὸς θεραπείαν τοῦ καταγγελλομένου δι' ἀναφορᾶς ὡς προσβεβλημένου δικαίωματος ἢ συμφέροντος, οἷον δικαιοδοσία διοικητικὴ ἢ δικαστικὴ, ἢ Βουλὴ δὲν πρέπει νὰ ἐπιλαμβάνεται τῆς ἐξετάσεως τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἀναφορᾶς, διότι ἄλλως σφετερίζεται τὴν τακτικὴν ἐνεργεῖαν ὑφισταμένης ἤδη ἄλλης ἀρχῆς, τὴν ταχθεῖσαν διὰ νόμου ἢ διὰ διατάγματος ἐκδεδομένου συνεπέξ νόμου, ἐν ἄλλαις λέξεσι, διότι ἐπεμβαίνουσα ἢ Βουλὴ εἰς τοιαῦτα ἔργα, τροποποιεῖ μονομερῶς, ἄνευ τῆς κατὰ τύπους συμπράξεως καὶ τοῦ Βασιλέως, τοῦ ἀποτελοῦντος μέρος τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, τοὺς καθεστότας νόμους. Κατὰ μεζονα λοιπὸν λόγον δὲν εἶναι πρέπον νὰ προσβληθῇ ἐν τῇ Βουλῇ τὸ δικαστικὸς ἢ διοικητικὸς δεδικασμένον. Ἐν τούτοις δύναται νὰ ἐπιληφθῇ ἢ Βουλὴ καὶ ἀναφορᾶς ἐπὶ τοιούτων ἀντικειμένων, οὐχὶ χάριν θεραπείας τοῦ προσβεβλημένου δικαίωματος ἢ νομίμου συμφέροντος, ἀλλ' ὡς ἀφορμῆς πρὸς κοινοβουλευτικὴν ἐξέλεγχσιν τῆς ἀμελείας, ἀπρονοκίας, ἢ ἀνεκνότητος τοῦ ὑπουργείου· διότι ὁ χωρισμὸς τῆς νομοθετικῆς ἀπὸ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας δὲν ἀποκλείει τὴν Βουλὴν τοῦ νὰ ἐξετάζῃ, συνεπέξ ἀ-

(α) Ἐν Γαλλίᾳ μετὰ τὸ 1830 προκειμένου νὰ ἀναγνωσθῇ ἢ ἐκθεσὶς τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τινος ἀναφορᾶς, προὔταθῃ παρὰ τινος βουλευτοῦ πρὸς ἀπόρριψιν αὐτῆς ἢ ἐνστάσις τοῦ ἀπαρδέκτου (question préalable), ἐψηφοφόρηθῃ δὲ αὐτὴ καὶ ἐγένετο δεκτὴ, χωρὶς νὰ ἐκκοσῶσιν αἱ ἐπὶ τῆς ἀναφορᾶς ἀναπτύξεις τοῦ εἰσαγητοῦ. Valette, αὐτ. σελ. 273. Περὶ τῆς ἐνστάσεως ταύτης πραγματευόμεθα ἐν ἄρθρῳ 65.

ναφορᾶς ἰδιώτου ἢ προτάσεως βουλευτοῦ, πῶς ἐκτελοῦνται οἱ νόμοι καὶ τὰ διατάγματα, καὶ νὰ ἀπειτήσῃ, ἐπὶ ἀπειλῇ ἀφαιρέσεως τῆς πρὸς τὸ ὑπουργεῖον ἐμπιστοσύνης, τὴν παρὰ τούτου ἀκριβῆ αὐτῶν ἐφαρμογὴν καὶ ἐκτέλεσιν καὶ καθόλου τὴν κατάλληλον χρῆσιν τοῦ δικαίωματος τοῦ διορίζειν καὶ παύειν τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους καὶ ὑπῆρέτας.

Καθόλου δὲ παρατηροῦμεν, ὅτι δέον ἵνα μὴ ἀποφαινηθῇ ἢ Βουλὴ ὀριστικῶς ἐπὶ ἀναφορῶν, εἰμὴ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς κατὰ τὸ Σύνταγμα δικαιοδοσίας αὐτῆς. Ὅθεν ἐὰν τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀναφορᾶς ἦν νομοθετικόν, δύναται ἢ Βουλὴ νὰ πράξῃ ἐπ' αὐτῆς, ὅ,τι δικαιοῦται νὰ ἐνεργήσῃ καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος, οἷον παρπέμπουσα τὴν ἀναφορὰν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἢ ἄλλην ὑφιστάμενην ἐπιτροπὴν, ἢ ἀποφασίζουσα ἄλλο τι συμφώνως πρὸς τὸν κανονισμὸν αὐτῆς. Ἐὰν ὅμως ἡ ἀναφορὰ περιέγῃ μέμψεις κατὰ τῆς ἐκτελεστικῆς ἢ δικαστικῆς ἐξουσίας, ἢ Βουλὴ δὲν δύναται νὰ ἐπενέγῃ ἀφ' ἐκείνης· θεραπείαν, διότι οὕτως ἐπεμβαίνει εἰς ἀλλότρια δικαίωματα, ἀλλὰ δικαιοῦται νὰ ἐκδηλώσῃ γνώμην, παρπέμπουσα τὴν ἀναφορὰν εἰς τὸ ὑπουργεῖον, ἢ ζητοῦσα παρὰ τούτου διασαφήσεις. Ἀπόκειται δὲ εἰς τὸ ὑπουργεῖον νὰ παραδεχθῇ τὴν γνώμην τῆς Βουλῆς ἢ νὰ ἀρνηθῇ, ὑπὸ ἰδίαν αὐτοῦ εὐθύνην, νὰ ἐνδώσῃ. Ὅπωςδὴποτε καὶ ἡ κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἀνάμιξις τῆς Βουλῆς ἀποβαίνει κατὰ τοῦτο τελεσφόρος, ὅτι εἶναι μὲν οἱ ὑπουργοὶ ἐλεύθεροι νὰ μὴ παρακολουθήσωσι τὴν γνώμην ἢ ἔμμεσον παραγγελλίαν τῆς Βουλῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ Βουλὴ τελειοκρίει νὰ ἀποσύρῃ τὴν ἀναγκάζειν εἰς τὴν πορείαν τῆς κυβερνήσεως συνδρομὴν αὐτῆς· εἰς τὴν συνδρομὴν δὲ ταύτην καταλήγει ὅλος ὁ μηχανισμὸς τῶν συνταγματικῶν ἡμῶν θεσμῶν (α).

Οὐδὲν τὸ κωλύον τοῦ νὰ ὑποβάλλωνται τῇ τε Βουλῇ καὶ ταῖς ἀρχαῖς τοῦ Κράτους ἐντυποὶ ἀναφοραὶ (β), ἀρκεῖ νὰ φέρωσι γεγραμμένας ἰδιοχειρῶς τὰς ὑπογραφὰς. Καὶ ἀγράμματοι δύναται νὰ ἀναφέρωνται ἐπὶ ἰδίαν δικαιομάτων ἢ συμφερόντων, ἐπισυναπτομένου τῇ ἀναφορᾷ τοῦ πληρεξουσίου ἢ διοικητικοῦ ἐγγράφου περὶ τῆς δοθείσης εἰς ἄλλον τινὰ ἐντολῆς νὰ ὑπογράψῃ ἀντ' αὐτῶν. Ἀνώνομοι ἀναφοραὶ, εἴτε αἱ περιέχουσαι ὕβρεις κατὰ τῆς Βουλῆς, δύναται νὰ μὴ γείνωσι δεκταὶ πρὸς ἀνάγνωσιν ἢ ἐξέτασιν, ἐπὶ τῇ προτάσει τῆς ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν ἐπιτροπῆς ἢ ἐπὶ τῇ τοῦ ἀπαρδέκτου ἐνστάσει βουλευτοῦ· ἐὰν ὅμως περιέχουσι προσβολὰς κατ' ἄλλων ἀρχῶν ἢ προσώπων, δὲν πρέπει νὰ ἀποβά-

(α) Serrigny, αὐτ. σελ. 520.

(β) Ἐν Ἀγγλίᾳ εἶναι ἀπαρδέκτοι. Fischel, la constitution d'Angleterre, II, σελ. 308.

λωνται ὡς λοιδοροὶ ἄνευ ἐξετάσεως τοῦ περιεχομένου αὐτῶν, διότι οὕτω περιορίζεται αὐθαίρετως τὸ τοῦ ἀναφέρεσθαι δικαίωμα. Ἐν Ἀγγλίᾳ μάλιστα ὑπάρχει κοινοβουλευτικὴ νομολογία, ὅτι δὲν καταδίδονται ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων προσβολαί, γινόμενα δι' ἀναφορῶν αἰτινες ἀποτείνονται πρὸς τὰς Βουλὰς (α), ἢ δὲ ἐφαρμογῇ τῆς νομολογίας ταύτης ἐπεκτείνεται καὶ ἐπὶ τῶν πρὸς τὸν Βασιλέα ἀναφορῶν· τοσοῦτον προστατεύεται τὸ τοῦ ἀναφέρεσθαι δικαίωμα, αἰρομένου παντὸς προσκόμματος εἰς τὴν ἐλευθέρην καὶ εἰλικρινῆ μεταξὺ λαοῦ καὶ Κοινοβουλίου συγκοινωνίαν (β). Παρ' ἡμῖν, ὡς καὶ παρὰ τοῖς Γάλλοις, οὔτε οἱ θεσμοὶ οὔτε τὰ ἔθνη ἀπαγορεύουσι τὴν καταδίωξιν τοῦ ποιήσαντος τὴν ἀναφορὰν καὶ τοῦ δημοσιεύσαντος καὶ διανείμαντος αὐτὴν, ἐὰν ἡ ἀναφορὰ περιέγῃ τι κολάσιμον· ἢ δὲ δημοσιότης τῆς ἀναφορᾶς, ἢ ἐξαγομένη ἐκ τῆς γενόμενης ἤδη ἐκθέσεως ὑπὸ τῆς εἰσηγητικῆς ἐπιτροπῆς, ἐπιβαρύνει τὸν αὐτοῦργον αὐτῆς. Ὅπωςδὴποτε ὅμως ἀπαιτεῖται δημοσιεύσις εἴτε διὰ τοῦ τύπου, εἴτε δι' ἐκθέσεως τοῦ εἰσηγητοῦ· μόνη δὲ ἡ παράδοσις τῆς ἀναφορᾶς εἰς τὴν Βουλὴν, ἄνευ περαιτέρω ἐνεργείας, δὲν δικαιολογεῖ τὴν καταδίωξιν (γ). Οὐδὲ δικαιολογεῖται παντάπασιν ἢ προκατάσχεσις τῆς ἀναφορᾶς πρὶν ἢ παραδοθῇ αὐτὴ εἰς τὴν Βουλὴν, λόγῳ ὅτι περιέχει τι κολάσιμον.

Εἰς τὴν Βουλὴν εἰσάγεται ἀναφορὰ καὶ διὰ βουλευτοῦ, ὅστις ἐν τῇ ὄρισμένη κατὰ τὸν κανονισμὸν συνεδριάσει, καὶ μετὰ τὴν ἐκθεσιν τῆς ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν ἐπιτροπῆς, ἀναπτύσσει καὶ ὑποστηρίζει τὰ ἐν αὐτῇ. Ἡ τοῦ μέσου τούτου χρῆσις τυγχάνει μάλιστα καταλληλοτάτη ὅταν πρόκειται περὶ ἀναφορῶν ἀφορῶσιν εἰς σπουδαῖα ἀντικείμενα, γινόμενα τότε καὶ ἐμβριθεστέρως καὶ πληρεστέρως ἐπ' αὐτῶν συζητήσεως. Ἐν Ἀγγλίᾳ εἰσάγονται αἱ ἀναφοραὶ εἰς τὰς Βουλὰς διὰ τινος μέλους αὐτῶν καὶ ὑπὸ τὴν εὐθύνην τοῦ διὰ τὸ περιεχόμενον ἐπιμελεῖα δ' αὐτοῦ ἐπισπεύδεται ἢ συζήτησις (δ), καθ' ἣν ἢ Βουλὴ ἢ ἡ Γερουσία εἴτε ἀπορρίπτει ὡς ἀναρμόδιως εἰσαχθεῖσαν ἢ ὡς ἀνυπόστατον τὴν ἀναφορὰν, εἴτε ἐνεργεῖ ὅ,τι δεῖ ἐπ' αὐτῆς. Τὸ σύστημα δὲ τοῦτο εἶναι καὶ τὸ ὀρθότερον· διότι ἂν τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀναφορᾶς ὑπάγεται εἰς τὸ ὑπουργεῖον ἢ τὰς κτωτέρως ἀρχάς, πρὸς τί ἢ ὑπὸ τῶν Βουλῶν παραπομπῇ αὐτῆς, ἀφοῦ δικαιοῦται ὁ ἔχων συμφέρον νὰ ἀ-

(α) Ἀλλ' ἐπειδὴ πᾶσα ἀναφορὰ ἐγχειρίζεται πάντοτε ὑπὸ λόρδου ἢ βουλευτοῦ, ἀποκλείονται οὕτω αἱ ψευδωνυμοὶ ἢ λοιδοροὶ ἀναφοραὶ.

(β) Chassan, traité des délits, § 104.

(γ) Chassan, αὐτ.

(δ) Ἐν τῇ ἄνω Βουλῇ τῆς Ἀγγλίας δύναται λόρδος τις εἰσαγῆν ἀναφορὰν πολιτοῦ νὰ προκαλέσῃ συνέταγμα καὶ συζητήσῃ ἐπ' αὐτῆς τοῦ σώματος. Τοῦτο ἐγένετο ἄλλοτε καὶ ἐν τῇ Βουλῇ τῶν

ποταθῆ ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸ ὑπουργεῖον; Οὕτω δὲ ἐλαττοῦται καὶ ἡ σωρεία τῶν ἀναφορῶν, αἰτινες τότε μόνον ὑπάγονται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν Βουλῶν, ὅταν προκαλῶσι τὴν ἐπέμβασιν ἢ τὴν ἐνεργεῖαν αὐτῶν (α). Ἀλλ' ὁ κανονισμὸς τῆς Βουλῆς δὲν πρέπει νὰ περιέγῃ διατάξεις διακωλυούσας τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναφέρεσθαι, οἷον τὸ νὰ φέρῃ ἢ ἀναφορὰ τὴν ὑπὸ τοῦ δημάρχου ἐπικύρωσιν τῶν ἐν αὐτῇ ὑπογραφῶν· τοιαύτη τις διάταξις τεθεῖσα ἐν τῷ σχεδίῳ τοῦ κανονισμοῦ τῆς Βουλῆς τῆς Γαλλίας, ἀπερρίφθη κατὰ τὰς γενομένας τῷ 1839 περὶ αὐτοῦ συζητήσεως (β). Βεβαίως ἢ Βουλὴ, καταγγελλομένη ἀναφορᾶς ὡς μὴ περιεχοῦσας γενεῖας ὑπογραφᾶς, δικαιοῦται νὰ διατάξῃ τὴν τούτου βεβαίωσιν, ἢ νὰ ἀπειτήσῃ τὴν προσωπογραφὴν τοῦ ὑποστηρίζοντος αὐτὴν βουλευτοῦ. Ἀλλὰ τὸ νὰ ἀπαιτῇ ἵνα πᾶσα ἀναφορὰ φέρῃ τὴν ὄρισμένην τινὸς ἀρχῆς ἐπικύρωσιν, εἶναι τὸ αὐτὸ, ὡς νὰ στερήσῃ τὸν πολίτην τοῦ δικαίωματος τοῦ ἀναφέρεσθαι, διότι οὐδὲν ὑπάρχει ἐνεργὸν μέσον, ὅπως καταδειχθῇ προχείρως ἢ τῆς ἀρχῆς παράνομος εἰς ἐπικύρωσιν ἀρνησις (γ).

Κατὰ τὸν Block (δ), αἱ ἀναφοραὶ ἐξετάζονται ἐν Ἀγγλίᾳ παραχρῆμα ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς, ἢ αἱ ἐκθέσεις δημοσιεύονται διὰ τοῦ τύπου καὶ πωλοῦνται τρεῖς τῆς ἐβδομάδος, περιέχουσαι τὸν τίτλον καὶ τὸ ἀντικείμενον ἐκάστης ἀναφορᾶς, τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπογραφῶν καὶ τὴν μνείαν πασῶν τῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ὑποβεβλημένων ἤδη ἄλλων ἀναφορῶν, πολλάκις παραθέτουσαι καὶ αὐτολεξεῖ τὰς περὶ εἰδικοῦ τινος συμφέροντος ἀναφορᾶς· ἢ δὲ δημοσιότης αὐτὴ παρέχει τὸ μέσον εἰς τὴν κοινὴν γνώμην νὰ ἐξελέγῃ ἐκάστοτε τὴν διαγωγὴν τῆς Βουλῆς καὶ νὰ ἀποφαίνεται ἐν δέοντι ἐπ' αὐτῆς. Εὐχῆς δὲ ἔργον εἶναι νὰ ὀρισθῇ καὶ παρ' ἡμῖν εἰδικὴ τις δημοσιεύσις τοῦ τε περιεχομένου τῶν ἀναφορῶν καὶ τῶν ἐκθέσεων τῆς ἐπιτροπῆς.

Ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου δὲν ὑπάρχει τὸ ἐπίκουρον τοῦ δεσποτισμοῦ σύστημα τῆς συγκεντρώσεως, πλείστα ὅσα ἀντικείμενα συμφέροντος ἰδιωτῶν ἢ ἠθικῶν

ἀντιπροσώπων, ἀλλὰ κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους συσσωρεύεται τοσαύτη πληθὺς ἀναφορῶν ἐν αὐτῇ, ἐν αἷς καὶ τερατώδεις καλοῦμενα, ἢτοι φέρουσαι πλέον τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου ὑπογραφᾶς, ὥστε παραπέμπονται εἰς ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπὴν, ἣτις τὰς ἐξετάζει παραχρῆμα καὶ ποιεῖ ἐκθέσεις ἐπ' αὐτῶν· ὅθεν νῦν δὲν ἐπιτρέπεται εἰς βουλευτὴν νὰ προκαλέσῃ ἐκ τοῦ προχείρου ἐπὶ πάσης ἀναφορᾶς συζήτησιν τῆς Βουλῆς, δικαιοῦται ὅμως αὐτός, ἐπειδὴ μὲν ἐπὶ ἀναφορᾶς, νὰ εἰσαγάγῃ πρότασιν νόμου, ὅταν παραβιάζηται δικαίωμα τι πολιτοῦ ἢ πρόκειται περὶ γενικοῦ τινος συμφέροντος. Fischel, αὐτ. σελ. 308 ἐπ. Block, ré-tition.

(α) Duvergier de Hauranne, de l'ordre legal, 1826, σελ. 147.

(β) Valette, αὐτ. σελ. 388.

(γ) Ὁρα σύμφωνον καὶ Mohl, αὐτ.

(δ) Αὐτ.

προσώπων, υπαγόμενα ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν ἄλλαις τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης πολιτείαις εἰς τὴν κηδεμονευτικὴν ἀρμοδιότητα εἴτε τῆς ἀνωτάτης ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, εἴτε τῶν ὑπουργείων, ρυθμίζονται οὐχὶ διὰ δικταγμάτων ἢ ὑπουργικῶν διαταγῶν, ἀλλὰ διὰ νόμων, εἰσαγόμενα εἰς τὰς Βουλὰς δι' ἀναφορῶν τῶν ἐχόντων συμφέρον προσώπων, ἢ διὰ προτάσεων τῶν ὑπουργείων, οἷον ἐπὶ ἐγκρίσεως φόρων καὶ δαπανῶν δήμεων, πόλεων ἢ ἄλλων ἠθικῶν προσώπων. Οὕτω π. χ. ἡ κατασκευὴ σιδηροδρόμων καὶ διορύγων, ἡ συνεπαγομένη τὴν ἀνάγκην ἀναγκαστικῆς δι' ἀποζημιώσεως καταλήψεως ξένων ἀγρῶν, ἡ διὰ πολιτογραφήσεως ἀπόκτησις τῆς πλήρους ἰθαγενείας, ἡ μεταβολὴ τοῦ ὀνόματος πολίτου τινός, ἡ ἀποκατάστασις τοῦ εἰς ἀτιμωτικὴν ποινὴν καταδικασθέντος καὶ ἄλλα παραπλήσια ἀντικείμενα ρυθμίζονται ὑπὸ τῶν Βουλῶν, διορίζουσιν ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπὰς, ἐχούσας καὶ τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐξετάζωσιν ἐνόρκως μάρτυρας, νὰ διατάττωσιν αὐτοψίας καὶ καταμετρήσεις καὶ νὰ κανονίζωσι τὰς θειλομένους εἰς τοὺς ἰδιωκτικὰς καὶ τοὺς παροδίους γείτονας ἀποζημιώσεις. Πληθὺς δὲ τοιούτων νομοσχεδίων συζητεῖται κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν Βουλῶν ὡς ἐν παραδείγματι δὲ σημειούμεν, ὅτι τῷ 1861 εἰσήχθησαν εἰς τὴν Βουλὴν τῆς Ἀγγλίας τριακόσια ἑνενήκοντα καὶ ἑνὲς ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων τούτων νομοσχέδια (α).

Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συλλήβδην ἀναφερομένων, ἐκ τοῦ περιεχομένου τῆς ἀναφορᾶς καὶ ἐκ τῶν περιστάσεων ἐξαρτᾶται, ἂν ἡ ἀναφορὰ ἔχῃ σημασίαν τινὰ πολιτικὴν. Ὅταν ἡ ἀναφορὰ ᾖ ἐκφρασίς εὐχῆς ἑνὸς ἢ ὀλίγων ἀτόμων, ὑπάγεται εἰς τὰς συνήθεις τῶν Βουλῶν ἐργασίας καὶ μόνον τυχαίως δύναται νὰ ἔχῃ σπουδαίας συνεπειάς, ὡς λ. χ. ἂν καταγγέλλῃ μὲν τι κακόν. Ἄλλως ὅμως ἔχει τὸ πρᾶγμα ὅταν πολλοὶ ὁμοῦ ἀναφέρωνται. Τοιαύτας ἀναφορὰς θρεῖται ἡ κυβέρνησις ἢ ἡ Βουλὴ, εἰς τὴν ἀποτείνονται, νὰ λάβῃ ἐμβριθῶς ὑπ' ὄψιν, ἐκτὸς ἂν ἡ πλήρωσις τῶν ἐν αὐταῖς αἰτήσεων δὲν εἶναι δυνατόν τούτο δὲ, διότι τοιαῦτα ἀναφοραὶ, ὡς ἐκδηλοῦσαι εὐχὰς μεγάλου μέρους τοῦ λαοῦ, εἰκάζεται ὅτι ἔχουσιν ὡς βᾶσιν τὴν ἀλήθειαν, ἥτις πρέπει νὰ ᾖ ἀνεκδοκίμη. Ὅθεν ἡ φρόνησις ὑπαγορεύει νὰ ἐκπληρωθῇ, εἰ δυνατόν, ἐπιθυμίαν τοσοῦτον γενικὴν καὶ, ἐν πάσῃ περιπτώσει, νὰ μὴ ἀπορριφθῇ μετ' ἐλαφρότητος καὶ ὑπεροψίας. Ἐννοεῖται ὅμως, ὅτι αἱ Βουλαιὶ δὲν πρέπει νὰ ἐνδίδωσιν οὔτε ἐνεκα φόβου, οὔτε ὅπως κερδίσωσι τὴν εὐνοίαν τοῦ λαοῦ, εἰς ἀδικίους καὶ κοινοβλαβεῖς αἰτήσεις ἐναντίον τῆς ἰδίως τῶν πεποιθήσεως ὅπως δοθῇ ὅμως εἰς τὴν ἀ-

(α) Fischel, αὐτ. σελ. 309 ἑπ.

ναφορᾶν ἀρνητικὴ ἀπάντησις, πρέπει ὅπως δὴ ποτε νὰ ὑπάρχωσι λόγοι ἰσχυροὶ (α).

Περὶ συναθροίσεων τοῦ λαοῦ πρὸς ὑπογραφὴν ἀναφορῶν ποιούμεθα λόγον ἐν ἄρθρῳ 10. Ἐνταῦθα δὲ προσθέτομεν μετὰ τοῦ Κ. Μόλ, ὅτι οὐκ ὀλίγας οὐδὲ σμικρὰς δυσχερεῖας παρέσχον εἰς κυβερνήσεις τινὰς αἱ ἀπὸ κοινοῦ πολλῶν ἀνθρώπων προσπάθειαι πρὸς συλλογὴν ὑπογραφῶν διὰ τρόπου δημαγωγικοῦ καὶ αἱ πρὸς τούτο συναθροίσεις καὶ οἱ σύλλογοι ἢ ἄλλαι δημόσιαι παραστάσεις, αἱ ὑπὸ φρατριασῶν ὑποκινούμεναι καὶ δυνάμεναι νὰ ἐκτραχηλίσωσι τὸν λαὸν εἰς μεγάλα ἀτοπήματα. Βεβαίως τοιαῦτα ἔκνομοι δημαγωγοὶ δὲν πρέπει νὰ μένωσιν ἄνευ περιστολῆς (β). Ὁμολογητέον ὅμως, ὅτι τὰ φαινόμενα ταῦτα δὲν εἶναι ἀποτελέσματα τοῦ δικαιώματος τοῦ ἀναφέρεισθαι, ἀλλ' ἐξαικονίζουσι βαθεῖαν τινὰ τῆς κοινωνίας πληγὴν. Ὅθεν πρέπει αἱ συνεταὶ κυβερνήσεις νὰ μὴ περιορίζωνται εἰς τὴν θεραπείαν μόνων τῶν ἐξωτερικῶν συμπτωμάτων, ἀλλὰ νὰ εἰσδύωσιν εἰς τὴν πηγὴν αὐτῶν καὶ ἐν αὐτῇ νὰ συγκεντρώωσι πάντα τὰ θεραπευτικὰ αὐτῶν μέσα, διότι οὕτω μόνον δύναται νὰ ἐκλείψῃ καὶ τὸ κινδυνώδες τοῦ δικαιώματος τοῦ ἀναφέρεισθαι. Οὐδὲ εἶναι δίκαιον, διότι ἐνδέχεται νὰ συμβῇ κατάχρησις τῆς, οἷα μάλιστα λίαν σπανίως ἀναφαίνεται, νὰ στερηθῶσιν οἱ πολῖται τοῦ δικαιώματος τοῦ ἀπὸ κοινοῦ ἀναφέρεισθαι. Ἡ κυβέρνησις σεβομένη τὸ δικαίωμα τούτο, δικαιοῦται μόνον νὰ ἐπιτελῇ μετὰ θάρρους καὶ νοημοσύνης κατὰ τῶν ζητούντων τὴν ἀνατροπὴν τῶν καθεστώτων φρατριαρχῶν. Παραδείγματα δὲ εἰς τοῦτο χρησιμεῖ ἡ Ἀγγλία, ἥτις ὅμως ἔχει καὶ τοὺς καταλλήλους πολιτικοὺς ἄνδρας. (γ).

Ἐν τῷ 50 ἄρθρῳ τοῦ παλαιοῦ συντάγματος προσετέθη ἡ ἐν τέλει τοῦ νῦν 58 ἄρθρου διάταξις « καὶ δύναται νὰ διορίζῃ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς ἐξεταστικὰς τῶν πραγμάτων ἐπιτροπὰς ». Ἡ ἐξουσία ὅμως αὕτη τῆς Βουλῆς, ὡς ἔχουσα ἐφαρμογὴν καὶ κατὰ πλείστας ἄλλας πρὸς τὴν ἀναφερομένην ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ περιπτώσεις, ἔπρεπε δι' ἰδίου ἄρθρου νὰ καθιερωθῇ, ὡς τούτο ἐγένετο ἐν Βελγίῳ. Τὸ τῆς ἐξετάσεως δικαίωμα (droit d'enquête) εἶναι ὄντως ἀναγκαῖον εἰς πᾶσαν ἀντιπροσωπικὴν πολιτείαν, διότι δι' αὐτοῦ ἐξελεγχουσι τελεσεφόρως αἱ Βουλαι

(α) Mohl, αὐτ. σελ. 270.

(β) O Bluntschli, allgem. staatsrecht, II, σελ. 530, λέγει, « ὅτι ἀπαγορεύσεις καὶ ἀστυνομικαὶ διακωλύσεις κατὰ τῶν συλλεγόντων ὑπογραφὰς ἐν ἀναφορᾷ τινι, δύναται ἴσως ἐν δεινῷ τινι κινδύνῳ νὰ ᾖ ἀναγκαῖαι, ἀλλὰ πάντοτε τὸ μέτρον τούτο ἀποβαίνει ἐπίφοβον, τὸ μὲν, διότι διακωλύει τὴν φυσικὴν τοῦ λαοῦ ἐλευθερίαν, τὸ δὲ, διότι ἐρεθίζει τὸ πείσμα καὶ τὸν ζῆλον τοῦ πληθῆος εἰς τὸ νὰ ἐμμένῃ εἰς τὴν συνέλευσιν ἰδέαν ». Τοιαῦτα κωλύματα ἐτέθησαν ὑπὸ τῆς ἐξουσίας τῷ 1481 ἐν Ἑλβετίᾳ. »

(γ) Mohl, αὐτ. σελ. 272.

τὴν διαγωγὴν τῆς ὑπευθύνου ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Ἡ συνεχὴς ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου χρῆσις τοῦ δικαιώματος τούτου συνετέλεσε τὰ μάλιστα ἐν Ἀγγλίᾳ εἰς ἀνάπτυξιν καὶ προκωγὴν τοῦ ἀντιπροσωπικοῦ συστήματος, τῶν ὑπουργῶν γινωσκόντων, ὅτι τὴν διαγωγὴν αὐτῶν παρεκκολουθεῖ κατὰ βῆμα ἢ ἐξεταστικὴ τῶν Βουλῶν ἐξουσία. Ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ δύναται ἑκάτερα τῶν Βουλῶν νὰ ζητήσῃ ἐν συνεδριάσει οἰκονομῆσαι θέλει πληροφῶριαν πρὸς τοῦ ὑπουργείου περὶ παντὸς πράγματος, ἢ συμβάντος, ἀναγομένου εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν δύναται νὰ διατάξῃ ἐξετάσεις καὶ νὰ μεταβιβάσῃ κατὰ τοῦτο τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς εἰς ἐιδικὰς ἐπιτροπὰς, ἐξ ἰδίων αὐτῆς μελῶν ἢ καὶ ἐκ ξένων προσώπων συγκειμένων. Οἱ ἐνώπιον τῶν ἐπιτροπῶν τούτων κλητευόμενοι θρεῖλουσι νὰ ἐμφανισθῶσι καὶ ἀπαντήσωσιν ἐνόρκως εἰς τὰς γινόμενας αὐτοῖς ἐρωτήσεις. Οὐδεὶς ποτε φαντάζεται νὰ παρεμβῆ προκώμματα εἰς τὴν ἐνάσκησιν τοῦ δικαιώματος τούτου διότι ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ ὑπουργεῖον δὲν ἐλπίζει νὰ διατηρηθῇ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ, εἰμὴ ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦ ν' ἀπολαύῃ τῆς ἀπολύτου τῆς πλειονότητος τῶν Βουλῶν ἐμπιστοσύνης. Ἀποτείνονται ἐρωτήσεις εἰς τοὺς ἀρχηγούς τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τοὺς ὑπαλλήλους αὐτῶν, αἱ δὲ ἀπαντήσεις καὶ τῶν μὲν καὶ τῶν δὲ βεβαιοῦνται ἐγγράφως. Αἱ ἐπιτροπῆς ὑποβάλλουσι τὰς ἐργασίας τῶν εἰς τὴν οἰκίαν Βουλὴν εἴτε διὰ γνωμοδοτικῆς ἐκθέσεως, εἴτε καὶ ἄνευ ἐκθέσεως τυπώνονται δὲ ταῦτα πάντα εἰς βιβλία, ἅπερ πωλοῦνται εἰς εὐτελῆ τιμὴν, δυναμένου οὕτω παντὸς Ἀγγλοῦ νὰ λάβῃ γνῶσιν, διὰ τῆς προσοκλήσεως τῶν βιβλίων τούτων (α), πᾶσῶν τῶν γενομένων ἐρευνῶν ἐπὶ οἰκονομικῶν, διοικητικῶν, διπλωματικῶν, στρατιωτικῶν, ναυτικῶν, δικαστικῶν, βιομηχανικῶν, ἐμπορικῶν καὶ ἄλλων γνῶσεων. Ἀλλὰ καὶ ἕκαστον μέλος τῆς Βουλῆς δικαιοῦται νὰ ζητήσῃ καὶ λάβῃ εὐχερῶς πρὸς τοῦ ὑπουργείου πᾶσαν πληροφῶριαν ἢ εὐκολίαν δ' αὕτη συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον εἰς τὰς γενομένας κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἐν Ἀγγλίᾳ μεταρρυθμίσεις (β).

Ἐν δὲ τῇ Γαλλίᾳ ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης συνταγματικῆς περιόδου (1814—1830) ἠμφισβήθει ἡ κυβέρνησις τὸ δικαίωμα τῆς ἐξετάσεως (γ) εἰς τὰς Βου-

λὰς μετὰ δὲ τὴν Ἰουλιανὴν ἐπανάστασιν ἐπαύσατο μὲν ἀμφισβητοῦσα αὐτὸ, ἀλλὰ, καθύστερον γινώσκόμεν, δὲν διατάχθησαν ἐξετάσεις ὑπὸ τῆς Βουλῆς, εἰμὴ κατὰ τὴν ἐξέλεγχιν τῆς νομιμότητος τῶν ἐκλογῶν καὶ προσέτι προκειμένου περὶ τοῦ μονοπωλείου τοῦ καπνοῦ (α). Κατ' ἀμφοτέρας ὅμως τὰς περιόδους ταύτας συνέστησε πολλάκις αὕτη ἡ κυβέρνησις ἐξ ἐιδικῶν προσώπων ἐπιτροπὰς, αἵτινες καὶ εἰς σπουδαίωτα προσέθησαν ἔργα. Ἐπὶ τῆς δημοκρατικῆς μεταπολιτεύσεως τοῦ 1848 ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις δις συνέστησε τοιαύτας ἐπιτροπὰς, τὴν μὲν ἐπὶ τοῦ ἄλατος, τὴν δὲ ἐπὶ τῶν κρεάτων. Ἡ διαδεχθεῖσα ὅμως αὐτὴν Αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἐπανάνευκε πάλιν τὰς διοικητικὰς ἐρευνας, διορίζουσα αὐτὴ ἐξεταστικὰς ἐπιτροπὰς, οἷον τὴν ἐπὶ τῶν τελωνείων, τὴν ἐπὶ τῶν σιτηρῶν καὶ ἄλλας.

Τίς δὲ ἡ ἐξήγησις τῆς διαφορᾶς ταύτης μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας; Ὁ λόγος εἶναι, διότι οὐδέποτε ἐφαρμόσθη ἐν Γαλλίᾳ ἐντελῶς τὸ ἀντιπροσωπικὸν πολιτεύμα (β), ἀποτρεπομένης τῆς ἀναπτύξεως καὶ παγιώσεως τῶν συνταγματικῶν θεσμῶν ὑπὸ τοῦ τῆς ὑπερβολῆς συγκεντρώσεως συστήματος. Τὸ τῆς συγκεντρώσεως σύστημα, συγκείμενον ἐκ πλείστων ὅσων θεσμῶν στενωῶς πρὸς ἀλλήλους δίκην κρίκων ἀλύσου συνδεδεμένων, ἐρρίψε θαθείας καὶ δυσεξελείπτους μίξας εἰς τὰ ἔθνη, τὰς παραδόσεις καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους. Τούναντίον ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ ζωτικὴ δύναμις καὶ ἡ ἀκκαγῶνιστος ἐνέργεια τοῦ Κοινοβουλίου πηγάζει τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς παντελοῦς σχεδὸν ἐλλείψεως τοῦ ἐν Γαλλίᾳ μέχρις ὑπερβολῆς ἀναπτυχθέντος γραφειοκρατικοῦ μηχανισμοῦ. Ἐν Γαλλίᾳ ἡ κυβέρνησις ἐρειδομένη εἰς πολυπληθῆ καὶ ὑπὸ πειθαρχίαν τελοῦσαν στρατιὰν ὑπαλλήλων, τὴν προσκεκολλημένην αὐτῇ διὰ τε τῆς νομοθεσίας καὶ τῆς φύσεως τῶν περιστάσεων, τοσαύτην κέκτηται παντοδυναμίαν, ὥστε διακωλύει πᾶσαν ἐλευθερίαν ἀνάπτυξιν καὶ πᾶσαν δραστηρίαν τῶν ὀπαδῶν τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος ἐνεργεῖν, καὶ προσπαθεῖ πάντοτε εἰ-

τισυνταγματικὴν, παράνομον καὶ προσβλητικὴν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, ὑπεσπέρειαν ὁ Κεργαρέυ καὶ ἄλλοι ἐν ὀνόματι τῶν δικαιοματιῶν τῆς Βουλῆς αὕτη δὲ διάταξη τὴν παραπομπὴν τῆς προτάσεως εἰς ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπὴν, ἥτις ἐγνωμοδότησε νὰ ὑποβληθῇ ὑπὸ τῆς Βουλῆς ἀναφορὰ εἰς τὸν Βασιλέα, « ἐκδηλοῦσα ὅτι οἱ ὑπουργοὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀστυνομίας ἀπέλεσαν τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἔθνους. » Ἀλλ' ὁ Λουδοβίκος III' μαθὼν τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐπιτροπῆς, παρήγγειλεν αὐτῇ, ὅτι ἐν τῷ ὑπεβάλλετο τοιαύτη τις ἀναφορὰ, ἤθελεν ἀπαντήσῃ, « ἔστω, ἂν συμβουλευθῶ τὸ ἔθνος, διαλύων τὴν Βουλὴν. » Πτοηθεῖσα δ' ἐκ τούτου ἡ ἐπιτροπὴ, δὲν εἰσῆγαγε τὴν πρότασιν αὐτῆς εἰς τὴν Βουλὴν. Duvergier de Hauranne, hist. parlement, III, σελ. 316.

(α) Hello, du régime constitutionnel, II, σελ. 118 ἑπ.

(β) Τούτο βεβαίως καὶ ὁ Mohl, αὐτ.

τε να ἀποσβέση αὐτὰς διὰ τῆς βίας, εἴτε νὰ τὰς ἐξασθενίσῃ διὰ τῆς διαφθορᾶς· μεγάλως δὲ πρὸς ταῦτα ὑποβοηθεῖται ὑπὸ τοῦ τῆς συγκεντρώσεως συστήματος, τὸ μὲν, διότι δύναται προχεῖρος νὰ ἐπιπράσῃ τὰς ἐκλογὰς διὰ τῆς πληθῆτος τῶν ἀπανταχοῦ διασπαρμένων ὑπαλλήλων, οὓς αὐτὴ διρίζει καὶ πᾶναι, τὸ δὲ, διότι εἰς αὐτὴν κεῖται, ὡς ἐκ τῆς νομοθεσίας, καὶ τὸ νὰ περιέχεται πᾶσα συνδρομὴ καὶ θελτιώσις εἰς τὰ δημοσὶα καὶ δημοτικὰ καταστήματα καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἐλαχίσταις κοινότησιν, ἐν αἷς ἡ χάριν τοπικῶν συμφερόντων χρῆσις τῶν δημοσίων χρημάτων, πρὸς δὲ ἡ ἀπονομὴ προχωρήσεων καὶ ἄλλων εὐκολιῶν εἰς ἄτομα ἢ εἰς ἠθικὰ πρόσωπα, σχεδὸν ὀλοτελῶς ἀπ' αὐτῆς ἐξαρτῶνται. Πηλίκαι λοιπὸν μέσα δὲν ἔχει τοιαύτη τις κυβερνήσις εἰς ἐπιρρασμὸν τῶν συνειδήσεων τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἐκλογέων;

Τὸ δὲ παράδοξον εἶναι, ὅτι αὐτοὶ ἐκείνοι, οἱ κρυψάσαντες ἐν Γαλλίᾳ μετὰ τὸ 1830, ὅτι τὸ σύνταγμα πρέπει νὰ ἦναι ἀλήθεια, συνήργησαν ἐν τοῖς πρώτοις εἰς τὴν μὴ πραγμάτωσιν τῆς εὐχῆς ταύτης, ὡς συντελέσαντες εἰς τὴν ἴδρυσιν καὶ παγίωσιν θεσμῶν ἀπεναντιουμένων εἰς τὴν πλήρη τοῦ κοινοβουλευτικοῦ συστήματος διάπλασιν. Οὕτως ὁ Θεὸς καὶ ὁ Γκιζὸ, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν δύο κυριωτέρων μεριδίων, τῶν διαφιλονεικουσῶν τὴν κατοχὴν τῆς ἐξουσίας ἐπὶ Λουδοβίκου Φιλίππου, ἦσαν κεκρυγμένοι ὀπαδοὶ τῆς κυβερνητικῆς παντοδυναμίας καὶ τῆς πληθῆτος τῶν εἰς τὰ πάντα ἀναμιγνυομένων ὑπαλλήλων· λίαν δὲ βραδέως συνείδον τὴν ἐκ τῆς διοικητικῆς συγκεντρώσεως βλάβην τῶν ἐλευθεριῶν, τοῦτέστι μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν ἀπ' ἧς ἀπεσφύθησαν τῶν δημοσίων πραγμάτων. Ὁμολογητέον ὅμως, ὅτι ἀνεφάνη καὶ ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους σχολῆτις, ἧτις ἀνεγνώρισε τὸ πλημμελὲς τοῦ διοικητικοῦ συστήματος καὶ ἔσχε τὸ θάρρος νὰ πολεμήσῃ τὴν βάση αὐτοῦ· αἱ δὲ σφραῖς, ἰσχυρὰ καὶ πειστικὰ σκέψεις καὶ παρατηρήσεις τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς σχολῆς ταύτης, ἦτοι τοῦ Τοκεβίλλ (α), τυχοῦσαι ἐνθέρμων συνηγόρων, ἐλπίζονται ὅτι θέλουσι βίβωσιν ἐν Γαλλίᾳ καὶ θελτιώσῃ τὸ μέλλον αὐτῆς. Εἶναι κοινῶς παραδεδεγμένη νῦν ἡ ἰδέα, ὅτι πλείστα τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως καθήκοντα πρέπει νὰ ἀφεθῶσιν εἰς τὰς κατὰ νομὸν, ἐπὶ ἀρχίας καὶ δήμους ἀρχάς, ἢ καὶ εἰς τὴν αὐτόβουλον τῶν ἀτόμων ἐνέργειαν, καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐλαττωθῇ ἡ μεγάλη ἐξάρτησις, ὑπ' ἣν διατελοῦσιν αἱ ἐπαρχίαι καὶ οἱ δήμοι ἀπέναντι τῆς κυβερνήσεως, νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ αὐτονομία τῶν δήμων καὶ τῶν ἀτόμων, καὶ, τέλος,

(α) Ὁρα τὰ συγγράμματα αὐτοῦ, *La démocratie en Amérique*, καὶ *L'ancien régime et la révolution en France*.

νὰ μετριασθῇ ἢ εἰς τὰς διαταγὰς τῆς πολυπληθοῦς γραφειοκρατικῆς ἀπόλυτος ὑποταγῆ (α).

Ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον. Ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐπὶ τοῦ Βασιλέως Ὀθωνος ἐνήτηκται ἡ Βουλὴ τὸ τῆς ἐξετάσεως δικαίωμα, καὶ τοι σιωπῶντος τοῦ συντάγματος τοῦ 1844. Ἡ Βουλὴ ἀπέστειλε τῷ 1845 καὶ 1849 ἐπιτροπὰς εἰς Ἰδρυν, Κέρυστον καὶ Μηνῶν πρὸς ἐξέτασιν τῶν καταγγελλθειῶν κατὰ τὰς βουλευτικὰς ἐκλογὰς προκνομιῶν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων· συνέστησε δὲ καὶ ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῆς κατὰ τοῦ συντάγματος συνωμοσίας· τῷ δὲ 1847 ἀπέστειλε τρεῖς βουλευτὰς εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερικῶν πρὸς ἀντιπροβολὴν ἐγγράφων τινῶν, διώρισε δὲ καὶ ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῶν σιτηρῶν καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν οικονομικῶν Πονηροπούλου κατηγορίας. Τὸ δικαίωμα τοῦτο, ὡς συνέπειαι τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐξουσίας τῆς Βουλῆς, εἶναι ἀπόλυτον· μόνη δὲ ἡ συνεχῆς αὐτοῦ ἐνάσκησις δύναται νὰ προάξῃ ἐν Ἑλλάδι τὰ συνταγματικὰ ἦθη, καθιστῶσα τοὺς ὑπουργοὺς καὶ τοὺς ὑπαλλήλους αὐτῶν προσεκτικῶς εἰς τὴν ἀκριβῆ τῶν καθηκόντων τῶν ἐκπλήρωσιν. Ἡ Βουλὴ ἔχει ἐντολὴν οὐ μόνον νὰ νομοθετῇ τῇ συμπράξει τοῦ Βασιλέως, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιτηρῇ καὶ ἐξελέγῃ τὰ ὑπεύθυνα τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας ὄργανα. Ἄρα ἡ σκέψις, ὅτι αἱ ἐξελεγκτικῶν ἐπιτροπῶν συστάσεις προσβάλλουσιν ἢ ἐξασθενίζουσιν τῆς κυβερνήσεως τὴν ἀξιοπρέπειαν, μετ' ἧς συνδέεται καὶ ἡ δημοσὶα τάξις, εἰς πᾶν ἄλλο ἢ τὸ κοινοβουλευτικὸν πολιτεύμα ἀρμόζει. Οἱ προκίρουμένοι νὰ μὴ προσβάλληται ἡ ὑπόληψις τῶν ὑπουργῶν ὀφείλουσι νὰ ἀφῶσι τὰς πρὸς σύστασιν ἐξελεγκτικῶν ἐπιτροπῶν ἀφορμὰς, ἐμπνέοντες πληρεστάτην εἰς τὴν Βουλὴν ἐμπιστοσύνην.

Αἱ ὑπὸ τῆς Βουλῆς διοριζόμεναι ἐπιτροπαὶ δικαιοῦνται καὶ ἐνόρκως νὰ ἐξετάζωσι τοὺς μάρτυρας, νὰ προσάγωσι δὲ αὐτοὺς καὶ διὰ τῆς βίας, ὡς γίνεται καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ· διότι ταῦτα παρομαρτοῦσιν ἀναγκαιῶς εἰς τὸ τῆς ἐξετάσεως δικαίωμα. — Περὶ τῆς ὑποχρέσεως τῶν ὑπουργῶν νὰ δίδωσι τὰς ζητούμενας διασαφήσεις πραγματευόμεθα ἐν ἀρθροῖς 65, 74 καὶ 78, περὶ δὲ τῶν ἀπαντήσεων καὶ ἄλλων ἀναφορῶν τῆς Βουλῆς πρὸς τὸν Βασιλέα ἐν ἀρθρῷ 54.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 28 Μαρτίου 1866.

ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΥ.

(α) Biedermann, les systèmes représentatifs, σελ. 79 κτ.

ΠΕΡΙ ΦΛΥΑΡΙΑΣ. (*)

Ἡ γλῶσσα εἶναι τὸ εὐγενέστερον καὶ τὸ ἀγενέστερον τῶν μελῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Ἡ γλῶσσα καθίσταται ἐνίοτε τρομερώτερα καὶ αὐτῶν τῶν ὀνύγων, τῶν ὀδόντων καὶ τῶν κεράτων τῶν ἀγρίων θηρίων. Τὸ μικρὸν τοῦτο μέλος ἐκτελεῖ ἔργα μεγάλα, ὅπως μικρὸν πηδάλιον διοικεῖ μεγάλα πλοῖα, ἢ μικρὰ πυρὰ κατακαίει πολλάκις ἀπέραντον δάσος. Τοιαύτη πυρὰ εἶναι καὶ ἡ γλῶσσα, ὅταν μάλιστα ἀναφλέγηται ὑπὸ τῶν καταχθονίων τοῦ ἄδου δυνάμεων.

Ἀνθρώπων τινῶν ὁ γλωσσοδέτης ἀνάγκη νὰ λυθῇ ὑπὸ χειρουργοῦ, ἀλλ' οἱ φλύαροι φαίνεται ὅτι στεροῦνται γλωσσοδέτου. Ὁμοιάζουσι δὲ τὸν κούρεα ἐκείνον τοῦ βασιλέως Μίδα, ὅστις μόνος ἐξ ὄλων τῶν ἀνθρώπων ἐγνώριζεν ὅτι ὁ βασιλεὺς του ἐκρυπτεν ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς του ὄνα ὄνου· ὅθεν ἠναγκάσθη νὰ ὀρκισθῇ ὅτι εἰς οὐδένα θὰ εἶπῃ τὸ μυστικόν· ἀλλὰ τὸ μυστικὸν τοῦτο τόσῳ πολὺ τὸν ἐβασάνιζεν, ὥστε μεταβὰς εἰς ἀπόκεντρον μέρος καὶ σκάψας βαθὺν λάκκον, ἐφώνησεν ἐντὸς αὐτοῦ· « Ὁ Μίδα ἔχει ὄνα ὄνου, » καὶ οὕτω εὔρεν ἀνακούφισιν.

Ἡ γλῶσσα εἶναι τὸ ὄργανον τοῦ λόγου, καὶ ἐν τῶν πολυτιμοτάτων δώρων, δι' ὧν ὁ Πλάστης εὐηργέτησε τὴν ἀνθρωπότητα· ἀλλ' οἱ φλύαροι καὶ αὐτοῦ τοῦ δώρου τὴν λαμπρότητα ἀμαυροῦσιν. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐσήμαινον διὰ τῆς λέξεως α λόγος » καὶ τὸν λόγον (τὴν ὁμιλίαν) καὶ τὸ πνεῦμα. Τοῦτο βεβαίως ἔχοντες ὑπ' ὄψιν οἱ φλύαροι φλυαροῦσι διὰ νὰ ἐπεδεικνύωσι τὸ πνεῦμά των· ἀλλὰ φθάνουσιν εἰς τὸ ἐναντίον ἀποτέλεσμα, δεικνύουσι δηλαδὴ ὅτι στεροῦνται πνεῦματος, ὅτι εἶναι ἀνόητοι. « Si taquisses philosophus mansisses », λέγουσιν οἱ Λατίνοι. Οἱ φλύαροι εἶναι τόσον γεμάτοι λόγων, ὥστε μετὰ δυσκολίας δύναται νὰ τοὺς κρατήσωσι. Καὶ τὸ γλεῦκος (ὁ μούστος) διαρρήγνυει τὸν πίθον ὅταν δὲν ἔχῃ ἀέρα. Καλὸν ἦθελεν εἶσθαι ἐὰν ἐσυνεθίζον οἱ φλύαροι ν' ἀκούωσιν· ἀλλὰ τοῦτο τοὺς εἶναι ἀδύνατον· δὲν ἔχουσι καιρὸν πρὸς τοῦτο, καὶ ὅμως τὸ ἀπαιτοῦσι παρὰ τῶν ἄλλων.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι ἐκατηγόρουσαν πικρῶς τὴν γλωσσαλγίαν (loquacitas), καὶ ὠνόμαζον τοὺς φλύαρους ἀθυρογλώσσους, μὴ ἔχοντας δηλαδὴ θύραν ἐμπροσθεν τῆς γλώσσης. Ναὶ μὲν ἡ φύσις ἐτοποθέτησε τὴν γλῶσσαν ἐν μέσῳ σιαγόνων, ὀδόντων καὶ χειλέων, καὶ μᾶς ἔδωκε δύο ὄνα, δύο ὀφθαλμούς καὶ ἐν μόνον στόμα· ἀλλ' οἱ φλύαροι παραβλέπουσι

(*) Μετεφράσθη ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ, ἐκ τοῦ Δημοκρίτου τοῦ C. J. Weber. Εἶναι δὲ τὰ μάλιστα εἴδη καὶ ἀναγνώσεως καὶ μελέτης.

τὴν καλὴν ταύτην τῆς φύσεως πρόθεσιν, ἢ γλῶσσα των δὲν ἔχει Κυριακὴν (ἡμέραν ἀναπαύσεως) ὡς λέγουσιν οἱ Ἀραβες, ἀλλ' εὐρίσκεται εἰς ἀέναον ἐργασίαν. Εὐχαρίστως θὰ ἐδίδον οἱ φλύαροι ἐν ἐκ τῶν ὀπίσθων ἀντὶ δευτέρας γλώσσης, καθ' ὅσον μάλιστα πολλοὶ ἐξ αὐτῶν φαίνεται ὅτι ἔχουσι δύο ὄνα, διὰ ν' ἀποβάλλωσιν ἀμέσως διὰ τοῦ ἐνός, ὅτι εἰσέρχεται διὰ τοῦ ἐτέρου.

Ἡ μόνη σωτηρία ἐνώπιον φλύαρου εἶναι ἡ φυγὴ, διότι δυστυχῶς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κλείσῃ τις τὰ ὄνα καθὼς κλείει τοὺς ὀφθαλμούς. Καὶ ἀνθρώποι ὀλιγόλογοι συνήθως καθίστανται ἐν κρασοκατανύξει φλύαροι. Οὕτω πρὸ πολλοῦ ἐσυγχώρησα τὸν μοναχὸν ἐκεῖνον, ὅστις μιᾶ τῶν ἡμερῶν, καθ' ἣν ἐφλυαροῦν περὶ παπῶν καὶ μοναχῶν, μοὶ εἶπεν· « Ἡ γλῶσσά σου εἶναι τρυπημένη. »

Ὁ Ἡρόδοτος διηγεῖται, ὅτι σῶμα Σκυθῶν ἐτράπη εἰς φυγὴν διὰ τῆς φωνῆς ὄνου· ἡμεῖς δὲ οἱ ἀπόγονοι τῶν Σκυθῶν, δὲν πρέπει νὰ αἰσχυνόμεθα τρεπόμενοι εἰς φυγὴν ἐνώπιον φλύαρων.

Καὶ οἱ ἀρχαῖοι εἶχον φλύαρους· ἀπόδειξις ἡ διατριβὴ τοῦ Πλουτάρχου περὶ τοῦ ἀπῶς δεῖ ἀκροάζεσθαι. « Ὁ Ἀλκιβιάδης ἀπέκοπέ ποτε τὴν οὐρὰν τοῦ σκύλου του, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ εὔρωσιν οἱ Ἀθηναῖοι ὕλην ὁμιλίας καὶ τὸν ἀφῆσιν ἀνενόχλητον νὰ ἐκτελέσῃ τοὺς πολιτικούς αὐτοῦ σκοπούς. Ἡ Ῥωμαία ἐκείνη κυρία, ἧτις ζητοῦσα νὰ μάθῃ παρὰ τοῦ ἀνδρός τῆς διατί συνέργεται ἐκτάκτως ἡ γερούσια, ἦκουσεν εἰς ἀπάντησιν, ὅτι συνέργεται ἐπειδὴ θεάθη πετῶν ὑπεράνω τῆς πόλεως κορυθαλὸς μὲ χρυσοῦν περικεφαλαίαν καὶ μὲ δόρυ, διέδωκεν ἀμέσως τὸ μυστικὸν εἰς ὄλας τὰς φίλας τῆς, ὥστε ἅπαντα ἡ πόλις τὸ ἔμαθε καὶ πρὶν ἢ ὁ σύζυγός τῆς μεταβῇ εἰς τὴν γερούσιαν. Οἱ φλύαροι νομίζουσι πάντοτε ὅτι κατὶ ἀκούουσι, καὶ αἱ ὄντως φλύαροι γυναῖκες μὲ περισσοτέραν δυσκολίαν κρατοῦσι μυστικὸν ἢ τὸ δραστηριώτατον καθάρισον.

Ἀφύκτως καὶ ἡ ἀρχαιότης θὰ εἶχεν ἐξόχους φλύαρους· ἄλλως οὔτε ὁ Θεόφραστος θὰ συνέττατε τὰ δύο κεφάλαιά του περὶ φλύαρων, οὔτε ὁ Ὀράτιος θὰ περιέγραφε τοσοῦτον ἐπιτυχῶς τὸν φλύαρον. Οἱ ἀρχαῖοι μάλιστα εἶχον καὶ ἐλάττωμα, τὸ ὅποιον ἡμεῖς εἰς μικρότερον βαθμὸν ἔχομεν· ἔκρινον δηλαδὴ πολυλάκις τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τοὺς λόγους, οὓς δημοσὶα ἐξεφώνουν. Ὁ Θουκυδίδης ἔλεγε χλευαστικῶς περὶ τοῦ Περικλέους· « Ὅταν ἀγωνίζωμαι πρὸς αὐτὸν καὶ ἂν τὸν καταβάλω, αὐτὸς δυσχυρίζεται τὸ ἐναντίον καὶ οἱ θεαταὶ τὸν πιστεύουσι. » Καὶ οἱ τεχνίται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐσυσταίνοντο διὰ λόγων καὶ ἀγορεύσεων. Οὕτως Ἀθηναῖός τις, προκειμένου περὶ σπουδαίας οἰκοδομῆς, τόσον πολὺ ἐφλυαρήσεν, ὥστε οὐδεὶς ἀμρέβαλλε πλέον, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ κατὰ

ταλληλότατος πρὸς ἐπιχειρήσιν τοῦ ἔργου τεχνίτης. Τότε ἐνεφανίσθη ἕτερος τεχνίτης καὶ εἶπεν· « Ἀθηναῖοι! ὅτι αὐτὸς λέγει ἐγὼ θὰ τὸ πράξω. » Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ἀρκετὸν νοῦν νὰ προτιμήσωσι τὸν δευτέρου τοῦ πρώτου.

Κάρολος ὁ Β΄ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, πρέπει δικαίως νὰ ὀνομασθῇ βασιλεὺς τῶν φλυάρων. Εἰς τοὺς περισταμένους ἐδιηγείτο ἐν ἐκτάσει καὶ κατ' ἐπανάληψιν τὰ κατὰ τὴν Σκωτίαν, τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ὀλλανδίαν συμβάντα αὐτοῦ, καὶ συνήθως οἱ ἀκραταὶ ἐγίνοντο ἄφαντοι ὁ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου χωρὶς ἢ αὐτοῦ Μεγαλειότης νὰ τὸ ἐνοήσῃ. Ὁ Ῥόχεστερ τῷ ἔλεγεν, ὅτι ἀπορεῖ πῶς ἡ Α. Μ. ἐνθυμεῖται καὶ τὸ ἐλάχιστον περιστατικὸν, καὶ ἐν τούτοις λησμονεῖ ὅτι τὰ πάντα μυριάκις ἤδη ἐδιηγήθη. Καὶ αὐτὸς ὁ Κάρολος ἐθαύμαζε τὸ μνημονικὸν ἐνὸς αὐλικοῦ του, ὅστις ἐνθυμεῖτο πάντα, ὅσα αὐτὸς τῷ εἶχε διηγήθη, λησμονῶν ὅτι τὴν προτεραιάν ἀκόμη αὐτὸς τοῦ τὰ εἶχε διηγήθη. Ὅθεν εὐχαρίστως ἀπετεινέτο πρὸς ξένους, οἵτινες συνήθως κατεγοητεύοντο ὑπὸ τῆς βασιλικῆς ταύτης εὐπροσηγορίας, ἧτις οὐδὲν ἕτερον ἦτο ἢ καθαρὰ φλυαρία. Τίς δὲν ἔτυχε ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὴν ζωὴν του τοιοῦτους φλυάρους; Περί αὐτῶν καὶ περὶ ὀχληρῶν ἐπιστολογράφων εἶπέ ποτε ἀστεῖος τις· « Λέγεται ὅτι ἀπέθανον, πλὴν δὲν τὸ πιστεῶ, διότι δὲν μοι ἔδωκαν τὴν ἀγγελίαν τοῦ θανάτου των. »

Οἱ φλύαροι ὁμοιάζουσι τὸν κορυδαλὸν, ὅστις οὐδέποτε ὑψοῦται εἰς τὸν ἀέρα ἄνευ πολλῶν ἐλιγμῶν καὶ περιστροφῶν, καὶ τότε μόλις ᾄδει τὸ ἄσμα του. Καὶ ἐντὸς κλωβίου εὐρισκόμενον τὸ πτηνὸν τοῦτο προσπαθεῖ νὰ ὑψωθῇ καὶ κτυπᾷ μὲ τὴν κεφαλὴν του, καὶ ἐὰν τὸ ἀνω μέρος τοῦ κλωβίου ἦναι σκληρὸν, κτυπᾷ, πίπτει ζαλισμένον καὶ σιωπᾷ. Κατὰ τοῦτο μόνον διαφέρουσι τοῦ κορυδαλοῦ οἱ φλύαροι, ὅτι οὗτοι οὐδέ ποτε σιωπῶσι.

Συνήθεις φράσεις εἶναι· « Λέγεται ὅλη ἡ πόλις τὸ λέγει, » καὶ ἐνίοτε δὲν τὸ εἶπεν ἢ εἰς καὶ μόνος ψεύστης. Ὁ Λούθηρος ἐπρότεινε ποτε τὸ ἐξῆς αἰνίγμα· « Ποῖον εἶναι τὸ πᾶγμα, τὸ ὅποιον ἕνα μὲν ἀνθρώπου στενοχωρεῖ, εἰς δύο ἀρμόζει, καὶ εἰς τρεῖς καθίσταται ὑπὲρ τὸ δέον εὐρύ; » Τὸ μυστικόν· διότι ἅμα τρεῖς γνωρίζουσι μυστικόν, τὸ γνωρίζουσιν ἐκατόν.

Τὰ μυστικὰ εἶναι πρὸς τοὺς φλυάρους ὅτι ἐπὶ τῶν Λουδοβίκων τῆς Γαλλίας ἦσαν τὰ λεγόμενα μυστικά τοῦ ταχυδρομείου, δηλαδὴ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀποσφραγίζεσθαι τὰς ἐπιστολάς. Ὅλοι οἱ φλύαροι εἶναι φύσει περιέργοι. Πόθεν ἄλλως ἤθελον εὑρεῖ ὕλην ὁμιλίας; Καὶ ἂν μὲν περιωρίζετο ἡ περιέργεια αὐτῆ εἰς τὴν περιέργειαν τῶν κουρέων, τὸ κακὸν ἤθελεν εἶσθαι ἀναλόγως μικρόν· ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ περιέργεια γεννᾷ τὴν συκοφαντίαν, τὴν κακολογίαν, τὴν

κατασκοπίαν, τὴν μυστικὴν ἀστυνομίαν, καὶ ταῦτα πάντα τότε μόνον δύναται νὰ περιφρονῇ τις, ὅταν ἡμπορῇ νὰ λέγῃ ὡς ὁ Αὐγουστος· « Ἀρκεῖ νὰ εἴμεθα ἀσφαλεῖς, ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ μᾶς βλάψῃ. » Ἡμεῖς δὲ ἄς λέγωμεν τοῦλάχιστον τὸ τοῦ Λουθήρου· « Ὅταν γνωρίζεις τι σῶπα, ὅταν ἦσαι πρὸς καλὰ μείνει, ὅταν ἔχῃς τι διατῆρει αὐτό· διότι ἡ δυστυχία ταχέϊ προβαίνει βήματα. »

Ὡς εἰς ψεύστας, ὅταν τηρῶσι τὰ ὄρια, οὕτω καὶ εἰς φλυάρους δύσκολον εἶναι ν' ἀντεῖπῃ τις· ἐπὶ δυσκολώτερον ἀποβαίνει τοῦτο ὅταν ὁ φλύαρος ἦναι γέρον καὶ οἱ ἀκραταὶ νέοι, ἢ ὅταν ἦναι λόγιος ἢ ἔξοχος τις ἀνὴρ. Περιττὸν ἐνταῦθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ ν' ἀντεῖπῃ τις εἰς τὰς γυναῖκας εἶναι ὅλως ἀδύνατον. Ὁ φλύαρος, ὅταν σ' ἐπισκέπτεται, σὲ παρακαλεῖ νὰ μὴ ἐνοχλῆσαι, οὐχ ἦττον ὅμως κἀθηται πλησίον σου ἐπὶ ὥρας ὀλοκλήρους, ζητεῖ σιγάρου, καὶ σὲ ἀπασχολεῖ καὶ ἂν σ' εὐρίσκη ἐργαζόμενον. Καὶ σὺ ἀναγκάζεσαι νὰ τὸν ἀκούῃς καὶ νὰ τὸν πιστεύῃς (τὸ πιστεῦναι ἐξ εὐγενείας, ὡς λέγουσιν οἱ Ἴταλοι) καὶ σπανιότατα συμβαίνει ν' ἀναχαιτίσῃ τὸν ῥοῦν τῆς φλυαρίας του, ἐκτὸς μόνον ὅταν κάμῃς ὅτι κάμει τις εἰς τοὺς βατράχους. Οἱ βάτραχοι παύουσιν ἀπὸ τοῦ νὰ κοῦζωσιν ἅμα ὡς πλησιάσῃ τις φῶς εἰς τὸ χεῖλος τῆς λίμνης. Πάντες οἱ φλύαροι ὑπόκεινται εἰς τὸν ζυγὸν τῆς σειρᾶς τοῦ λόγου. Τὸ ἐλάχιστον περιστατικόν, ἔστω καὶ ὅλως ἀσίμνητον καὶ δευτερεύον, κεντᾷ τὴν φαντασίαν των, καὶ ἀλλοίωνον! ὅταν ἀπαξ εὖρωσι κατήφορον. Ποῖα δύναμις ἀναχαιτίσει αὐτούς πλέον; Πολλάκις δὲ συμβαίνει νὰ σοὶ εἴπῃ ὁ φλύαρος· « Νὰ πᾶρῃ ὁ δ...! ἔγασα τὴν σειρὰν τοῦ λόγου. Τί ἔλεγα; »

Οἱ φλύαροι εἶναι ὡς αἱ κεναὶ φιάλαι· αἱ πλήρεις φιάλαι δὲν ἠχοῦσιν· ἀλλ' ἐνίοτε καὶ λόγιοι πλήρεις γνώσεων καὶ ιδεῶν, καὶ μάλιστα προβεβηκότες τὴν ἡλικίαν περιπίπτουσιν εἰς τὸ ἐλάχιστον τῆς φλυαρίας ἐν μέρει μὲν ἐκ κενοδοξίας ἐν μέρει δὲ καὶ συνεπείᾳ τοῦ μονήρους βίου των. Γίνονται δ' εὐγλωττοὶ ὅταν, διαμεῖναντες ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς ἑβδομάδας μεταξὺ τῶν βιβλίων των, συναναστρέφονται αἴφνης ἄλλους ἀνθρώπους, ὡς οἱ χῆνες, οἵτινες φωνάζουσιν ἅμα ὡς πλησιάσωσιν ἄλλοι χῆνες, ἢ ὡς καλόγηροι καὶ καλογραῖαι. Ἐξοχοὶ συγγραφεῖς ἢ καθηγηταί, συνειθισμένοι νὰ θεωρῶνται ὡς θεοὶ ἐν τῇ πόλει ἐνθα διαμένουσιν, ὁμοιάζουσι φαντάσματα, τὰ ὅποια δὲν ἀνοίγουσι τὸ στόμα των πρὶν ἢ προσφέρῃ τις εἰς αὐτὰ τὸν ἀπαιτούμενον φόρον τοῦ σεβασμοῦ. Ὁ Ραῦνάλ ὅταν ἐτίμα μίαν συναναστροφὴν διὰ τοῦ λόγου του, ἐκτύπη μὲ τὴν χεῖρά του ἐπὶ τῆς τραπέζης ὡσάκις τις τῶν παρευρισκομένων δὲν ἐπρόσεχεν. Ἑτέρος καθηγητῆς ἐσυνείθιζε νὰ λέγῃ· « Προσέχετε, Κύριοι, ἄλλως χάνετε σπουδαιότατον ἀνέκδοτον. » Ἄλλοι πά-

λιν φλύαροι σὲ κρατοῦσιν ἀπὸ τοῦ ἐπενδύτου σου ἢ ἀπὸ τοῦ κομβίου, διὰ νὰ τοὺς ἀκούσῃς μέχρι τέλους, ἂν καὶ ἤθελεν εἶσθαι προτιμότερον νὰ ἐκράτουν τὴν γλῶσσάν των. Καὶ αὐτὸς ὁ εὐφρέστατος βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας Φριδερίκος ὁ Μέγας, ὅστις ἠγάπα τὸν ἔρημον βίον, δὲν ἦτο ὅλως ἐλεύθερος τῆς ἀδυναμίας ταύτης, καὶ μάλιστα ὡσάκις παρεκάλητο εἰς τράπεζαν καὶ ἐπινεν οἶνον καμπανίτην. Τὸ κακὸν ἦτο διὰ τοὺς προσκεκλημένους εἰς τὴν βασιλικὴν τράπεζαν, ὅτι ἦσαν ὑποχρεωμένοι ν' ἀκούωσι τὰς βασιλικὰς φλυαρίας καὶ τοὺς ἀστεῖσμούς· οὐδ' ἐτόλμων ν' ἀπαντήσωσι δι' ἄλλων ἀστεῖσμων.

Τὴν γαλλικὴν λέξιν *gene* (συστολήν) παρήγαγον τινες ἀπὸ τῆς Γεέννης, τῆς γνωστῆς παρά τὰ Ἱεροσόλυμα πεδιάδος, ὅπου οἱ Ἀμμωνίται ἐθυσίαζον εἰς τὴν θεότητα των παιδία, ὧν τὰς κραυγὰς καὶ οἰμωγὰς ἐκάλυπτον διὰ τοῦ ἤχου τυμπάνων καὶ σαλπῆγων· ὅθεν καὶ ἡ πεδιάς ἐκείνη θεωρεῖται ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ὡς ὁ ἄδης ἢ ὡς τόπος ὄδυρων. Εἰς τοιαύτην Γεένναν μᾶς εἰσάγουσιν οἱ φλύαροι, οἵτινες πολλάκις οὐ μόνον καταστρέφουσιν ἡμῶν τὰς καλλιτέρας στιγμὰς τοῦ βίου, ἀλλὰ καὶ μᾶς συκοφαντοῦσι καὶ θεωροῦσιν ἑαυτοὺς τόσο σπουδαίους, ὅσον καὶ οἱ τυμπανισταὶ καὶ οἱ σαλπῆγται τῆς Γεέννης, ἢ ὅσον οἱ ποιητῆσται καὶ οἱ λευκότριχες βιβλιοκρίται. « Τὸν ἀνθρώπου, ὅστις τὸν ἀπόντα φίλον κατηγορεῖ ἢ δὲν ὑπερασπίζεται συκοφαντούμενον, ὅστις ἐνασμενίζεται νὰ διεγείρῃ τὸν γέλωτα, καὶ εἰς πᾶγμα, τὸ ὅποιον αὐτὸς ἐπλασῇ, λέγει ἑαυτὸν αὐτόπτην μάρτυρα, καὶ ὅστις δὲν δύναται νὰ κρατῇ μυστικὸν τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ, τὸν ἀνθρώπου τοῦτον καλῶ αἰσχρὸν. Ῥωμαῖοι, φυλαχθήτε ἀπ' αὐτόν! »

Μετὰ τοὺς λογίους ἔρχονται οἱ κουρεῖς, οἱ Ἑβραῖοι καὶ οἱ Μαῦροι. Ὁ κουρέας τῶν κουρέων (τοῦ Ἰαβερῆ), ὅστις θὰ ὠμίλει διὰ τῶν ῥωθῶνων, ἐὰν τις τοῦ ἐκράτει τὸ στόμα, εἶχε τρία τινα διηγήματα, δι' ὧν ἐβασάνιζε τοὺς πελάτας του· τὸν καταδιωγμὸν τοῦ ἐπισκόπου Ἀρίου, ἀπ' οὗ κατάγονται οἱ αἰρετικοὶ Ἀρειανοὶ, τοὺς κόμητας καὶ παλατίνους τῆς Γερμανίας καὶ πρὸ πάντων τὴν εἰς Κιέλον ἀποθημίαν του. Πολλοὶ εὐχαριστοῦνται εἰς τὰς διηγήσεις καὶ φλυαρίας τῶν κουρέων των, ὡς οἱ μεγάλοι τῆς γῆς εἰς τὰς φλυαρίας τῶν αὐλικῶν καὶ ὑπηρετῶν των. Καὶ ἐγὼ εἶχόν ποτε κουρέα, ὅστις καίτοι ἐλκενῶς τραυλίζων, ἦτον εἰς ἄκρον φλύαρος. Ἴσως θὰ ἠδύνατο καὶ ὁ ἀνθρώπος οὗτος ν' ἀποφύγῃ τὴν στρατολογίαν, ὡς ὁ ἀγγλος ἐκεῖνος κληροῦχος, ὅστις εἶπεν εἰς τὸν λοχαγόν του· « Κύριε λοχαγέ, τραυλίζω. — Ἀδιάφορον, τὸ ἔργον σου θὰ ἦναι νὰ μάχῃσαι καὶ ὄχι νὰ φλυαρῆς. — Ἄλλ' ὑποθέσατε ὅτι εἶμαι σκοπός· δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιπέσῃ ὁ ἐχθρὸς πρὶν ἐγὼ προφθάσω νὰ φωνάξω τὸ τ-τ-τις σύ; — Θὰ σὲ τοποθετήσω πλη-

σίον ἄλλου στρατιώτου, ὥστε δὲν θὰ ἔχῃς παρὰ νὰ πυροβολῆς. — Ἄλλὰ τότε θὰ μὲ φρονέουσιν πρὶν ἡμπορέσω νὰ εἶπῶ· χα-χα-χαρίς! » Ὁ λοχαγὸς ἀπέπεμψε τὸν ἀνάνδρον τοῦτον.

Ἰσχυροὶ δὲ, καὶ πρὸ πάντων ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἀνθρώποι ἔχοντες ἐπάγγελμα τὴν διήγησιν· ὁμοιάζουσιν οὗτοι τὰ ὠρολόγια ἐκεῖνα μὲ μουσικὴν, τὰ ὅποια μυριάκις ἤδη ἐπαίζαν τὴν αὐτὴν μελωδίαν. Συνήθως οἱ ἀνθρώποι οὗτοι ἀγγέλλουσι τὴν ἐναρξίν τοῦ λόγου των διὰ φυσικῶν τινῶν προανακρουσμάτων, ἢ τοὶ βηχῶς, ἀπομύξεως ἢ τῶν τοιούτων, ὥστε εὐκόλον καθίσταται νὰ τοὺς διαφύγῃ τις ἐγκαιρῶς. Οὕτω καὶ τὸ ὠρολόγιον προειδοποιεῖ διὰ τινος κρότου, ὅτι θὰ σημάνη τὴν ὥραν· οὕτω καὶ ὁ ἀλέκτωρ σαλεύει τὰ πτερά του πρὶν φωνάζῃ.

Ὅσον κατωτέρας τάξεως εἶναι οἱ φλύαροι, τοσοῦτον διεξοδικώτερον ἀποβαίνουν τὰ διηγήματά των. Γραῖα τις ὑπέρητις, ἧτις ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν μ' ἐπισκέπτεται, μ' ἐγύμνασε πολλάκις εἰς τὴν ὑπομονὴν, καὶ ὡσάκις προσθέτει· « Λοιπὸν, δύο λέξεις ἀκόμη καὶ τελειῶν, » ἀρχίζει καὶ πάλιν τὴν διήγησίν της ἐξ ἀρχῆς. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην τῶν φλυάρων ὑπάγονται τὴν σήμερον καὶ πολλὰ συγγράμματα, πρὸ πάντων ὁδοιπορικὰ βιβλία, καὶ μάλιστα ὅταν ὁ συγγραφεὺς ἐνασμενίζεται νὰ διηγήται μᾶλλον τὰ κακὰ ἢ τὰ καλὰ τοῦ τόπου, ὃν περιγράφει, καθόσον περὶ κακῶν εὐρίσκει τις ἀείποτε ἀφθονώτερον τὴν ὕλην, ὁ δὲ ἀνθρώπος εἶναι φύσει ἐπιβροπέστερος εἰς τὸ νὰ ἐνθυμῆται τὰ κακὰ ἢ τὰ καλὰ. Οὕτω Γερμανὸς τις περιηγητῆς διηγεῖται ὅτι ἐν Ἰταλίᾳ ἐν ταῖς θρησκευτικαῖς σπομαῖς εἶδεν ἀνθρώπους ἐνησχολημένους εἰς τὸ νὰ συλλέγωσι τὸ ἀπὸ τῶν λαμπάδων ἀποσταλάζον κηρίον, καὶ προσθέτει ὅτι τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν φοικωδεδστάτων δεισιδαιμονιῶν τοῦ ὄχλου· καὶ ἐν τούτοις οἱ πτωχοὶ ἐκεῖνοι ἀνθρώποι συλλέγουσι τὰς σταγόνας τοῦ κηρίου, ὅπως ἀντὶ ὀλίγων λεπτῶν πωλήσωσιν αὐτὰς εἰς τὸ κηροποιεῖον.

Παράδοξον εἶναι ὅτι οἱ δυστυχεῖς Μαῦροι, μετὰ τὴν ἐπίμνητον τῆς ἡμέρας ἐργασίαν, παραιτοῦνται εὐχαρίστως τοῦ ὕπνου ὅταν τοῖς ἐπιτρέπηται νὰ φλυαρῶσιν κατὰ κόρον. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς Ἑβραίους. Τίς δὲν ἔτυχε νὰ δώσῃ εἰς μεταπράτην Ἑβραῖον ὅτι ἐζήτηε μόνον καὶ μόνον διὰ ν' ἀπαλλαγῇ αὐτοῦ; Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Ἰωσήφ Β' ἠνάγκασε τοὺς Ἑβραίους νὰ ὑπηρετήσωσιν ὡς στρατιῶται τῶν στρατιωτῶν τούτων ἢ γύμνασις ἦτο ἐργασία ὀχληροτάτη διὰ τοὺς ἀξιοματικούς. Ἐκαστον πρόσταγμα ἐπανελαμβάνετο ὑπ' ὄλων τῶν φλυάρων Ἑβραίων. « Τί εἶπεν; Εἰς προσοχήν! εἶπεν· εἰς προσοχήν. » Καὶ ὅταν ὁ ἀξιοματικὸς ἐφώνασεν· « Σιωπή! » οἱ Ἑβραῖοι ἐπανελαμβάνον· « Τί εἶπε; Σιωπή! εἶπεν· εἶπε σιωπή! »

Οἱ φλύαροι εἶναι ὡς τὰ ζῶα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἀποτελοῦσι τὴν μετάβασιν ἀπὸ τῶν τετραπόδων πρὸς τὰ πτηνά. Τοῦτο ἰσχύει πρὸ πάντων διὰ τὰς φλύαρους γυναῖκας, ὡς φρονεῖ καὶ ὁ Πλούταρχος, ὅστις διηγείται πῶς ἄγριοι χῆνες διαβαίνοντες ὄρος, ἐνθα ἐνέδρευον κατ' αὐτῶν πολλοὶ ἀστέοι, ἠναγκάσθησαν νὰ κρατῶσιν ἐντὸς τοῦ ῥάμψους τῶν λίθους ἵνα μὴ προδοθῶσι διὰ τῆς λαλαγῆς τῶν. Ἀστέοις τις εἶπεν ὅτι ἡ φύσις ἐπλασε τὸ γυναικεῖον φύλον ἀγένειον, διότι ἀδύνατον ἤθελεν ἀποθῆ νὰ ξυρίσῃ τις γυναῖκα ἐν ἡσυχίᾳ. Πρὸς τούτους δὲ καὶ τῶν ὀδόντων στερεῦνται συχνότερον αἱ γυναῖκες ἢ οἱ ἄνδρες· καὶ τούτο προέρχεται μὲν καὶ ἐκ τῶν τοκετῶν, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ γλῶσσα διηκτικῶς εἰς κίνησιν εὐρισκομένη προσκρούει συχνότερον κατὰ τῶν ὀδόντων καὶ τοὺς καταστρέφει. Πολλὰ κυρία ἐκλαμβάνουσι τὸ πολὺ καὶ ταχέως λαλεῖν ὡς εὐφύϊαν καὶ συγγέουσι φανερώς τὴν loquentia (γλωσσαλιαν) μὲ τὴν eloquentia (εὐγλωττίαν). Ἐν τούτοις εἰς τὰς ὠραίας κυρίας τὰ πάντα εἶναι ἐπιτετραμμένα καὶ ἡ φλυαρία τῶν αὐτῆ γίνεται εὐχάριστος.

« Il n' appartient qu' aux belles
D' éterniser les bagatelles, »

λέγουσιν οἱ Γάλλοι, οἵτινες κατὰ τοῦτο εἶναι εὐγενέστεροι τῶν Γερμανῶν, οἵτινες λέγουσι « Τρεῖς γυναῖκες, τρεῖς χῆνες καὶ τρεῖς βάρβαροι ἀποτελοῦσι πανήγυριν. » Παρὰ τῷ ὄχλῳ ἀπαντῶμεν φλύαρους γυναῖκας, ὧν ἡ γλῶσσα δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀκόνης, καὶ αἱ ὁποῖαι καὶ τὸν ἀνεκτικώτερον τῶν ἀνδρῶν φέρουσιν ἐνίοτε εἰς ἀπελπισίαν. Αἱ γυναῖκες αὐταὶ, ἀφ' οὗ φλυαρήσασιν καὶ κατηγορήσασιν ἀνηλεῶς, προσθέτουσι συνήθως « Ἀλλὰ, κουμπάρα μου, σὲ παρακαλῶ πολὺ, ὄλ' αὐτὰ νὰ μείνουν μεταξύ μας. » Τοιοῦτου εἶδους φλυαρίας δὲν ἀπαντῶμεν εἰς τοὺς ἄνδρας· οὐχ ἦττον ὅμως ὁ Σαίξπηρος ἔχει δίκαιον λέγων, ὅτι ἐνίοτε ἡ φλυαρία εἶναι καλὸν συστατικόν. « Λέγω ὅτι ὁ ἀνὴρ, ὁ ἔχων γλῶσσαν δὲν εἶναι ἀνὴρ, ἐὰν διὰ τῆς γλώσσης του δὲν ᾔναι εἰς κατάστασιν νὰ καταβάλλῃ γυναῖκα. » Ὁ βάνουος ἀνὴρ καταφεύγει πολλάκις εἰς τὸ δίκαιον τῆς τιμωρίας, καὶ τότε ἡ γυνή, ὡς ἔχομεν πλείστα ὅσα παραδείγματα, πίπτει εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον, μένει δηλαδὴ ἐπὶ ἡμέρας ὀλοκλήρους βωβῆ (τὸ κοινῶς λεγόμενον βαστᾶ μούτρα). Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ὁ ἀνὴρ ἀναγκάζεται ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον νὰ ἐνδώσῃ. Ἡ μεγάλη εὐγλωττία τῶν γυναικῶν ἀναπτύσσεται πρὸ πάντων παρὰ τὴν τράπεζαν τοῦ καρὲ ἢ τοῦ τσαίου. Ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον ὅστις πέσει τότε εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν! Πολλάκις τὸ ἐντιμότερον ὄνομα ἀναλύεται ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, ὡς ἀναλύεται ἢ ἐν τῷ καρὲ ἢ τῷ τσαίῳ ζάχαρις. « Ἡ γλῶσσα τῆς γυναικὸς τρέχει » λέγει ὁ Γερμανός. Ὑπάρχουσι φλύαροι γυναῖκες, αἵτινες εὐ-

ρίσκουσαι τὰς μονοσυλλάβους λέξεις ὑπὲρ τὸ δέον βραχυίας, τὰς ἐπαναλαμβάνουσι δις καὶ τρίς ὡς νὰ ἐτραυλιζόν. Τὴν φλύαρον γυναῖκα ὑποδέχονται αἱ φίλαι τῆς πάντοτε μὲ μεγίστην ἀνυπομονησίαν καὶ μὲ ἀνοικτὸν στόμα, ὡς τὰ μικρὰ τῶν χελιδόνων τὰς προσερχομένας μητέρας τῶν, ἢ ὡς τὸ ἀκρατῆριον ἐν ταῖς βουλαῖς περιφῆμους καὶ εὐγλώττους ῥήτορας.

Ἡ καταλληλοτάτη τῶν γλωσσῶν πρὸς φλυαρίαν εἶναι ἀναμφιβόλως ἡ γαλλικὴ, καὶ ὁ βουλούμενος, εἴτε κύριος εἴτε κυρία, νὰ γυμνασθῇ εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς φλυαρίας ἄς ἀναγνώσῃ τὰς ἐπιστολάς τῆς περιωνύμου Μαρκεσίας Σεβινιέ (*). Εὐφύϊς τις Γαλλίς, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐπαρουσιάσαν ποτε ἄνδρα περίφθμον καὶ ὑψηλὴν κατέχοντα θέσιν, τῷ ἀπηύθυνε μίαν κατόπιν τῶν ἄλλων πλείστας ἐρωτήσεις, χωρὶς οὔτε κἄν νὰ περιμείνῃ τὴν ἀπάντησίν του· καὶ ἀφ' οὗ ὁ Κύριος ἐκεῖνος ἀνεχώρησεν, εἶπεν « Αἶ πόσον πνεῦμα ἔχει ὁ Κύριος αὐτός; » καὶ ὁ εὐφύϊς οὗτος κύριος, ὅστις οὐδὲ λέξιν ἔχει προσφέρει, ἦτο — ἄλαλος. Τὸ ὠραῖον ἄγαλμα τῆς ἀρχαιότητος, τὸ ὅποιον εἶναι γνωστὸν ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἀκονητοῦ, δὲν ἔπρεπε νὰ λείπῃ ἀπὸ κανὲν τιμῶνιον (bou-doir). Ὁ ἀκονητὴς οὗτος παρίσταται ἀκονίζων μάχαϊραν καὶ διακόπτων τὴν ἐργασίαν διὰ τὴν ἀκροαθῆν. Τόσον λαμπρὰ δὲ ἐξεικονίζεται, ὥστε βλέπων τις αὐτὸν ἀκουσίως ἀκροάζεται. Ἡδύνατο ὅμως τὸ ἄγαλμα τοῦτο ν' αὐξήσῃ καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὠτακουστῶν. Τοὺς εὐαισθητοὺς καθιστῶσιν αἱ συκοφαντίαι δυστυχεστάτους. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ συνειθίσῃ νὰ προβλέπῃ τὸ τί θὰ εἴπῃ ὁ κόσμος. Φλύαρος γυνὴ ἀκούουσα ἄλλην φλυαροῦσαν φλυαρεῖ καὶ αὐτὴ, ὡς οἱ σκύλοι γαυγίζουσι ὡς ἄκουσιν ἄλλους σκύλους γαυγίζοντας. Πολλάκις αἱ τοιαῦται γυναῖκες ἀποδίδουσιν εἰς ἄνδρας λόγους, οὓς οὗτοι οὐδέποτε ἀνέφερον, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ δώσωσι βαρύτητα εἰς τοὺς ἰδίους αὐτῶν λόγους.

Καθὼς αἱ ἔλαροι, ὅσον προβαίνουσιν εἰς τὴν ἡλικίαν τοσοῦτον περισσοτέρας διακλαδώσεως λαμβάνουσι τὰ κέρατα αὐτῶν, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ αἱ γυναῖκες ὅσῳ γηράσκουσι τοσοῦτον περισσότερον γίνονται φλύαροι. Ὁ σύζυγος συνειθίζει ἐπὶ τέλους εἰς τὰς φλυαρίας τῆς γυναικὸς του, ὡς ὁ μυλωθρὸς συνειθίζει εἰς τὸν κρότον τοῦ μύλου του· πλὴν πῶς νὰ καταστρέψῃ τις τοὺς σκῶληκας, οἵτινες πολλάκις καθίστανται εἰς τὰ πλοῖα τρομερώτεροι καὶ αὐτῶν τῶν κυμάτων καὶ αὐτῶν τῶν τηλεβόλων; Βάρβαρον καὶ ἀπάνθρωπον εἶναι νὰ ἐκκόψῃ τις τὴν γλῶσσαν καὶ νὰ στελεῖ τὴν γυναῖκα εἰς τὴν Σιδηρίαν, ὡς ἔπαθε τοῦτο ἡ ὠραία Ῥωσίσ Β. . . Ἡ κυρία αὕτη ἐ-

(*) Παρατηρητέον ὅτι ὁ ἀστέος Γερμανὸς συγγραφεὺς καταφέρεται συστηματικῶς κατὰ τῶν Γάλλων ἅμα ὡς εὐφύϊν τῆς ἐλαχίστην εὐκαιρίαν. S. M.

πέστρεψεν ἐκ τῆς ἐξήριας, καὶ ἡ μεγάλη τῆς λύπη ἦτο ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ φλυαρῇ πλέον. Ὁ πνευματικός τῆς τὴν παρηγόρησε, συμβουλευσας αὐτὴν νὰ κάμῃ τάζμον σιωπῆς. Ἡμεῖς ἄς εἰπώμεν τὸ τοῦ Κικέρωνος· « Ἡ συνειδήσις μου μοὶ εἶναι πολυτιμότερα πάσης φλυαρίας τῶν ἀνθρώπων, » καὶ ἄς ἐξακολουθῶμεν τὴν πορείαν ἡμῶν ὡς ὁ δίκαιος ἢ ὡς ἡ σελήνη, ἧτις μὲ ὅλα τὰ γαυγίσματα τῶν σκύλων πορεύεται τὴν ὁδὸν τῆς καὶ μᾶς τέρπει, καὶ τὰς νύκτας μας φωτίζει. « Ὅσακις σὲ κεντήσῃ γλῶσσα συκοφάντου, λέγε πρὸς παρηγορίαν σου. Οἱ σφῆκες τοὺς καλλιτέρους τῶν καρπῶν δάκνουσιν. »

Ὁ Μωάμεθ εὗρεν ἐν τῷ ἑβδόμῳ καὶ τελευταίῳ οὐρανῷ τέρας μεγαλειότερον τῆς ἐπιγείου σφαιρας μας, ἔχον ἑβδομήκοντα χιλιάδας κεφαλῶν, ὧν ἐκάστη εἶχεν ἑβδομήκοντα χιλιάδας προσώπων, ἕκαστον πρόσωπον εἶχεν ἑβδομήκοντα χιλιάδας στομάτων, ἕκαστον στόμα ἑβδομήκοντα χιλιάδας γλωσσῶν, αἵτινες ταυτόχρονως καὶ ἀδιακόπως ἐλάλουν ἑβδομήκοντα χιλιάδας διαλέκτων. Ἀπέναντι τοῦ οὐρανοῦ τούτου τέρατος ὑποχωρεῖ βεβαίως καὶ ὁ μεγαλιέτερος τῶν φλύαρων. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἦτο εὐγενέστερος πρὸς τὰς κυρίας παρ' ὅτι συνήθως πιστεύεται· διότι τὴν φλυαρίαν ἀπηγόρευσε μόνον ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας. Εἶναι δίκαιον λοιπὸν, ἐρωτῶμεν, νὰ μὴ ἀρκῶνται αἱ γυναῖκες εἰς τὰς ἐσπερινὰς συναναστροφάς, ἀλλὰ νὰ τρέχωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ μόνῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς φλυαρίας, καὶ νὰ λέγουσιν ὅτι ἡ θρησκεία τὰς ὀδηγεῖ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ;

Πάντες σχεδὸν οἱ πολλὰ ἠξέυροντες λαλοῦσιν ὀλίγα καὶ οἱ ὀλίγα ἠξέυροντες λαλοῦσι πολλά. Φυσικὸν εἶναι ὁ ἀπαίδευτος νὰ θεωρῇ πᾶν ὅ,τι γνωρίζει σπουδαῖον καὶ νὰ θέλῃ νὰ τὸ διηγήται εἰς ἄλλους καὶ μάλιστα ὅταν ᾔναι μυστικόν. Οἱ σοφοὶ περὶ πλείστων ἀντικειμένων ἢ ἔχουσι νὰ εἰπῶσι πολλά ἢ τίποτε καὶ σιωπῶσιν. Ὑπάρχει σιωπὴ τῆς θλακίας καὶ σιωπὴ τῆς σοφίας. Γυνή, ἧτις δὲν ὁμιλεῖ, εἶναι συνήθως θιάζ· εἰς τοὺς ἄνδρας συμβαίνει πολλάκις τὸ ἐναντίον. Ἐὰν ἡ ὄρνις ἠδύνατο νὰ σιωπᾷ, λέγουσιν οἱ Ἴταλοὶ, ἤθελε κρατεῖ τὸ ὄν της. Ἡ σιωπὴ εἶναι ἐν ἑκ τῶν πρώτων σχημάτων τῆς ῥητορικῆς. Φλύαροι, καὶ μάλιστα ὅσοι δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ κρατῶσι τὰ ἴδια αὐτῶν μυστικά, πρέπει νὰ ὑπανδρεύωνται, διὰ νὰ δύνανται νὰ φλυαρῶσι καὶ νὰ λέγωσι τὰ μυστικά τῶν ἀκινδύνως. Βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ ἄνδρες κρατοῦσι καλλίτερον τὰ ζῆνα μυστικά, αἱ δὲ γυναῖκες τὰ ἰδικά των. Γνωρίζομεν ὅτι ὁ φλύαρος Σάγγχο Πάγγχος ἔχαιρε παρὰ τῇ Αὐλῇ περισσοτέραν εὐνοίαν ἢ ὁ κριός του· πολλοὶ πολλάκις προσκαλοῦνται εἰς γεύματα μόνον χάριν τῆς φλυαρίας τῶν.

Οἱ Γερμανοὶ ἔχουσι τὸ ἐξῆς γνωμικόν· « Τὸ ἀγγεῖον γνωρίζεται ἐκ τοῦ ἤχου, τὸ πτηνὸν ἐκ τοῦ ἄσματος »

ὁ ὄνος ἐκ τῶν ὠτίων καὶ ὁ θιάζ ἐκ τῶν λόγων. » Τὸ πολλὰ καὶ καλῶς λαλεῖν εἶναι προτέρημα τοῦ μορφωμένου ἀνθρώπου· ὀλίγα καὶ καλῶς λαλεῖν εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ σοφοῦ· πολλὰ καὶ κακῶς λαλεῖν εἶναι ἡ μανία τῶν δοκησιόφων καὶ τῶν φλύαρων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν· ὀλίγα τέλος καὶ κακῶς λαλεῖν εἶναι ἴδιον τοῦ εὐθήους, ὅστις καλλίτερον θὰ ἐπραττεν ἂν ἐσιώπα ἐντελῶς.

Ἦραϊον σύμβολον τοῦ φλύαρου εἶναι ἡ κραξ (καρκαξία)· ἐστὶ ὠραϊότερον ὁ τέττιξ (ἰταλιστὶ cicala). Ὅθεν καὶ οἱ Ἴταλοὶ λέγουσι τὴν φλυαρίαν cicalata, τρόπον τινὰ τεττιγισμόν. Τὸ καταλληλότερον ἐπίγραμμα τοῦ φλύαρου εἶναι τὸ λατινικὸν desit loqui (ἔπαυσε νὰ φλυαρῇ). Ὁ φλύαρος ὁμοιάζει τὸ ὠρολόγιον τὸ ὅποιον χορδισθὲν ἐξακολουθεῖ νὰ σημαίνει, ἀδιαφοροῦν ἐντελῶς ἂν ἀκριβῶς ἢ ὄχι ἀναγγέλλει τὴν ὥραν. Εὐγενέστερον εἶναι κατὰ τοῦτο τὸ ὠρολόγιον τοῦ ἡλίου, διότι ὡσαύκις δὲν βλέπῃ καθαρὰ προτιμᾷ νὰ μὴ δεικνῇ τὰς ὥρας παρὰ νὰ τὰς δεικνῇ ἐσφαλμένως.

Οἱ συκοφάνται δὲ ὁμοιάζουσι τοὺς σφῆκας, οἵτινες ὅσῳ τοὺς κνηγεῖ τις τοσοῦτω θρασύτεροι γίνονται. Εὐχάριστος θὰ ἔδιδον ἐγὼ ὅλους τοὺς λόγους τῶν ἱεροκλήρων κατὰ τὰς ἐορτὰς τῶν Χριστουγέννων, τοῦ Πάσχα, τῆς Ἀναλήψεως καὶ τῆς Πεντηκοστῆς περὶ ἁγίας Τριάδος, περὶ Ἀναστάσεως κ.τ.λ. ἀντὶ ὀλίγων τινῶν διδασκῶν κατὰ τοῦ φοικῶδους ἐλαττώματος τῆς συκοφαντίας.

Ἡ τέχνη τοῦ σιωπᾶν εἶναι πολυτιμότερα καὶ δυσκολωτέρα τῆς τέχνης τοῦ λαλεῖν καὶ δικαίως ἐσέβοντο οἱ ἀρχαῖοι τὸν Ἀρποκράτην μὲ τὸν δεικτικὸν ἐπὶ τοῦ στόματος ὡς θεότητα. Ὁ Ἀρποκράτης εἶναι διὰ τὴν ἡσυχίαν τοῦ βίου ὅ,τι ὁ Ἰπποκράτης διὰ τὴν ὑγίαν τοῦ σώματος. Ἀλλ' εἰς μόνος δάκτυλος ἐπὶ τοῦ στόματος δὲν ἀρκεῖ· πολλοὶ χρῆζουσι πέπλου καλύπτοντος ὀλόκληρον τὸ πρόσωπόν των, διότι τὰ σχήματα, τὰ βλέμματα καὶ αἱ κινήσεις των φλυαροῦσιν ὅσον καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ φλύαρου. Ἐν εἶδος φλυαρίας εἶναι ἀναγκαϊότατον παρὰ τῷ μεγάλῳ κόσμῳ, τὸ λαλεῖν δηλαδὴ περὶ οὐτιδανῶν πραγμάτων μὲ χάριν· σπουδαιοτάτη δὲ εἶναι ἡ τέχνη αὕτη ἐν μικτῇ συναναστροφῇ, ἢ παρὰ τὴν τράπεζαν τῶν πλουσιῶν ἢ καὶ ἀπέναντι ἀνθρώπων, πρὸς τοὺς ὁποῖους πρέπει νὰ ὁμιλῇ τις διὰ νὰ μὴ φαίνεται ἀδιάκριτος. Οἱ Γάλλοι ὀνομάζουσι τοῦτο faire les frais de la conversation (φέρειν τὴν δαπάνην τῆς συναναστροφῆς). Ὁ Πυθαγόρας ἐδίδασκε τὴν ἐπιστήμην τῆς σιωπῆς, ἀπηγόρευε τὴν λάλον χελιδόνα ἐν ταῖς οἰκίαις, ἐδείκνυε συμπάθειαν πρὸς τοὺς ἀφώνους ἰχθύς καὶ ὠνόμαζε τὴν σιωπὴν τὸν θεμέλιον λίθον τοῦ ναοῦ τῆς φιλοσοφίας. Οἱ μοναχοὶ ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα τοῦ Πυθαγόρου.

Ὁ Γουλιέλμος τῶν κάτω Χωρῶν ζῆ ἐν τῇ ἱστορίᾳ

ὑπὸ τὸ ἐπίθετον τοῦ Σιωπηλοῦ. Ὁ ἀξιόλογος Πάπας Κλήμης ΙΔ'. ἐκαλεῖτο *Silentio*. Ὁ Θουγούτ, ὁ Πίττ τῆς Αὐστρίας, σιωπηλῶς παρέδιδεν εἰς τοὺς ὑπάλληλους του τὴν ἐργασίαν των, καὶ σιωπηλῶς κλίνων μόνον τὴν κεφαλὴν παρελάμβανε τὰ ἐγγράφα τῆς ὑπηρεσίας.

Ὁ λόγος εἶναι γυνή, τὸ ἔργον ἀνὴρ. Τὸ σιωπᾶν δύνασθαι ἐμφαίνει δύνάμιν, τὸ σιωπᾶν θέλει συγκατάθεσιν, τὸ σιωπᾶν ὀφείλει γινῶσιν τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς. Ἀνάγκη πολλάκις παρουσιάζεται νὰ μεταχειρισθῇ τις τὸ ὁμηρικόν «Ἐρκος ὀδόντων.» «Εἰς κεκλεισμένον στόμα δὲν εἰσερχεται μυῖα,» λέγουσιν οἱ Ἰσπανοὶ, καὶ ὁ ἀρχαῖος Σμωνίδης εἶπε· «Πολλάκις μετεμελήθητι ὅτι ὠμίλησα, οὐδέποτε ὁμοῦς ὅτι ἐσιώπησα.» Ὁ ἰατρὸς Ἰπποκράτης λέγει· «Ἡ σιωπὴ δὲν φέρει δίψαν.» Οἱ ῥήτορες τῆς ἀρχαιότητος ἐκέρδαινον πολλά χρήματα διὰ τῶν λόγων των. Ὁ ἐχέμυθος σπανίως αἰσθάνεται ὅτι εἶναι τοιοῦτος. Πλεῖστοι ἄνθρωποι ἤθελον χαιρεῖν ὑπόληψιν ἢ ἐγνώριζον τὴν τέχνην τοῦ σιωπᾶν· καὶ καθὼς διδάσκεται ἐν τοῖς σχολείοις ἡ ῥητορικὴ ἔπρεπε νὰ διδάσκηται καὶ ἡ σιωπὴ.

Εὐκόλον εἶναι νὰ λαλῇ τις διὰ τῆς σιωπῆς. Τοῦτο γνωρίζουσι πολλοὶ ἰεροκλήρικες, οἵτινες αἰφνης διακόπτουσι τὸν λόγον, ἅμα ὡς ἰδῶσι τινὰς τῶν ἀκρατῶν κοιμωμένους ἢ συνδιαλεγόμενους καὶ μὴ προσέχοντας. Καὶ οἱ λαοὶ ἔμαθον τὴν μεγάλην ταύτην τέχνην. Μεγαλειότερον μάθημα πρὸς τοὺς ἡγεμόνας εἶναι ἡ σιωπὴ τῶν λαῶν ἢ αἱ κραυγαὶ αὐτῶν· «Ζήτω ὁ βασιλεὺς!» Πολλῶν ἡ πολιτικὴ περιορίζεται εἰς τὸ νὰ σιωπῶσιν ὑπομειδιῶντες· καὶ οὗτοι θεωροῦνται φιλόσοφοι, ἐν ᾧ ἡ ἀπάντησις ἤθελον εὐκόλως προθώσῃ τὴν ἀνοησίαν των. Ἀρκετὰ ἤξεύρει ὁ μηδὲν ἤξεύρων, ὅταν ἤξεύρῃ νὰ σιωπᾷ,» λέγουσιν οἱ Ἰταλοὶ. Ἐπιμένοντες ἄλλοι πάλιν, οἵτινες τὰ πάντα πράττουσι μὲ τὴν μεγαλειότεραν μυστικότητα. «Ὅταν τοὺς ἐρωτήσῃ τις· «Πῶς ἔχετε;» ἀπαντῶσι· «Στ! Στ! διὰ τί τόσον δυνατὰ;» Οἱ τοιοῦτοι διηγούνται ὡς μυστικά, πράγματα τὰ ὁποῖα ἀκωλύτως ἠδύναντο νὰ διαλαλῶσιν ἐν πλήρει ἀγορᾷ. Οὕτω φίλος μου μυστικὸς συμβουλος μοι εἶπε ποτε μὲ τὴν μεγαλειότεραν μυστικότητα περιστατικόν τι, τὸ ὁποῖον ἐγὼ πρὸ μιᾶς ἐβδομάδος εἶχον ἀναγνώσει εἰς τὰς ἐφημερίδας. Οἱ Γερμανοὶ ἀπέδειξαν διὰ τοῦ ἀπειροῦ πλήθους τῶν μυστικοσυμβούλων, ὅτι ἐνοοῦσι τὴν μεγάλην σημασίαν τῆς σιωπῆς. Οἱ Γάλλοι τοὺς ἐν τῷ θεάτρῳ διὰ τῆς φλυαρίας των παρενοχλοῦντας τοὺς θεατὰς ἀποπέμπουσι διὰ τοῦ ἐκφραστικωτάτου «à la porte!» (ἐξω!)

Ἐν μέσῳ φλυάρων μανθάνομεν τὴν τέχνην τοῦ σιωπᾶν, καθὼς ἐν μέσῳ θαναύσων καὶ ἀγροίκων ἀνθρώπων ἐκτιμῶμεν μάλιστα τὴν εὐγένειαν. Ὁ ἐνοῶν τὸ πολῦτιμον τοῦ χρόνου οὐδέποτε γίνεταί φλύαρος.

Τὸ παρελθὸν δὲν ἐπανέρχεται, τὸ μέλλον εἶναι ἀγνωστον, ἡ παρούσα μόνον στιγμή μᾶς ἀνήκει, καὶ ὁμοῦ καὶ «ἡ στιγμή, καθ' ἣν ὁμιλῶ, εἶναι ἤδη μακρὰν ἐμοῦ,» λέγουσιν οἱ Γάλλοι.

Ἐξ ὅλων τῶν ἐθνῶν οἱ Γάλλοι εἶναι μεγαλειότεροι φλύαροι. Τοὺς Γερμανοὺς συγκαλεῖ ὁ οἶνος καὶ ὁ ζῦθος, τοὺς Ἰταλοὺς ἡ μουσικὴ, τὸ θέατρον ἢ ἐκκλησία. καὶ τοὺς Γάλλους ἡ ἀνάγκη τοῦ φλυαρεῖν (*le besoin de causer*). Οὐδεὶς τηρεῖ εὐκολώτερον σιωπὴν ἢ ὁ Ἄγγλος· καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κοινοβουλίῳ σιωπῶσιν οἱ Ἄγγλοι. Ἰπὴρξεν σιωπηλοὶ βουλευταὶ, οἵτινες ἐπὶ εἴκοσι κατὰ συνέχειαν ἔτη συνεδρίασαν χωρὶς νὰ εἰπώσι τι. Διὰ τοῦτο καὶ ὅταν οἱ τοιοῦτοι βουλευταὶ ζητήσῃσι τὸν λόγον, συγκινεῖται σύμπασα ἡ βουλὴ. Τοιοῦτό τι συνέβη καὶ ὅτε ἀξιότιμόν τι μέλος τοῦ ἀγγλικοῦ κοινοβουλίου ζητήσῃ τὸν λόγον εἶπε· «Κύριοι, πρὸ τριῶν ἡδὴ ἡμερῶν εἶναι τεθραυσμένη ὕελος τοῦ παραθύρου, παρὰ τὸ ὁποῖον κᾶθημαι· πρὸ τριῶν ἡδὴ ἡμερῶν κινδυνεύω χάριν τῆς πατρίδος νὰ προσβληθῶ ὑπὸ τρομερωτάτου βεσματισμοῦ. Παρακαλῶ, Κύριοι, νὰ λάβητε ἄνευ ἀναβολῆς ὑπὸ ἔωρον σκέψιν τὴν σπουδαίαν ταύτην ὑπόθεσιν.» Καὶ ἐν Γερμανίᾳ καὶ πανταχοῦ ὅπου εἶναι βουλαὶ ὑπάρχουσι τοιοῦτου εἶδους βουλευταὶ, ὧν τὸ λεξικὸν δὲν περιέχει εἰμὴ μόνον τὰς δύο ταύτας λέξεις· Ναι καὶ Ὀχι. Ἐκφραστικωτάτος εἶναι ὁ ἐξῆς λόγος τοῦ περιωνύμου ῥήτορος Μιραβώ· «Ἐνάγω τὴν σιωπὴν τοῦ Ἀββᾶ Sieyes ὡς ἐθνικὸν δυστύχημα.»

Κατὰ τὸ ἀθάνατον ποίημα τοῦ Ἀριστοῦ, ἡ σιωπὴ ἀπὸ τῆς σχολῆς τοῦ Πυθαγόρου κατέφυγεν εἰς τὰ κελλῖα τῶν μοναχῶν, καὶ ἔπειτα εἰς τοὺς ἐρωτολήπτους, εἰς τοὺς ληστὰς, τοὺς φονεῖς, τοὺς ἀπατεῶνας καὶ τοὺς προδότας. Ἦδη δὲ δὲν εὐρίσκειται ἡ σιωπὴ εἰμὴ εἰς τὸ σπῆλαιον τοῦ ὕπνου, καὶ τοῦτο πάλιν ὄχι πάντοτε, διότι πολλοὶ φλυαροῦσι καὶ καθ' ὕπνον. Ὁ φλύαρος ἀποδεικνύει ψευδόμενον τὸ βῆτόν· «Ὁ ἀποθανὼν ἐτελείωσε νὰ μάθῃ,» διότι αὐτὸς μετὰ θάνατον μόνον μανθάνει νὰ σιωπᾷ. Ἡ κυρία κάτοικία δὲν εἶναι παρὰ τοῖς φραγμασῶνοις, ἀλλὰ μόνον ἐν τῷ νεκρικῷ θαλάμῳ, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς τὸ ἔρημον σπουδαστῆριον τοῦ φιλοσόφου. Ὅθεν καταλληλοτάτη εἰκὼν πρὸς διακόσμησιν τοιοῦτου σπουδαστηρίου εἶναι ἡ ὠραία χαλκογραφία τῆς περιφήμου εἰκόνος τῆς σιωπῆς τοῦ Ἰταλοῦ ζωγράφου Καραβαχίου. «Ὁ σιωπῆ, τὰ ἐπιγράμματά σου εἶναι ἀνώτερα τῶν εὐφροεστάτων λόγων. Σὺ διασώζεις τὴν τιμὴν τῶν γυναικῶν διὰ σοῦ καὶ οἱ εὐήθεις φαίνονται πνευματώδεις.»

Καταπαύομεν ἐνταῦθα τὸν λόγον διὰ τοῦ ἐξῆς ἀρχαίου γερμανικοῦ παραγγέλματος· «Θεὸς χαλινὸν εἰς τὴν γλῶσάν σου, εἰς τὴν κοιλίαν σου καὶ εἰς τὴν αἰδῶ.»

I. Π.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΤΙΝΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΟΝΤΟΣΤΑΥΛΟΥ.

(Συνέχ. καὶ τέλος. Ἰδε φυλλάδ. 383.)

Μετὰ τὴν εἰς τὴν Κυβέρνησιν παράδοσιν τῆς φρεγάτας μετέβη ὁ Κοντόσταυλος εἰς Μελίτην, ὅπου διέτριβεν ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ· ἀλλὰ πολὺ δὲν παρήλθε καὶ ὁ Κυβερνήτης, ἐρχόμενος εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατέπλευσεν εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην καὶ κατέλυσεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κοντοσταύλου. Παραστήσας δὲ τὴν ἀνάγκην, τὴν ὁποίαν εἶχε τότε ἡ πατρίς ἀνδρῶν ἐπιτηδείων νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν τακτικὴν αὐτῆς διοργανώσιν, κατέπεισεν αὐτὸν νὰ καταλείψῃ τὰς ἰδίαις ὑποθέσεσι καὶ τοὺς οἰκειῶς καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Αἴγινα. Διώρισε δὲ αὐτὸν μέλος τῆς οικονομικῆς ἐπιτροπῆς, ἐπεχούσης τόπον ὑπουργείου, διευθυντὴν τῆς ἐθνικῆς τραπέζης, μέλος τοῦ Πανελληνίου καὶ ἔφορον τοῦ νομισματοκοπείου, οὗτινος ἡ σύστασις ὀφείλεται ἰδίως εἰς αὐτὸν τοῦτον. Ἐν τῷ νομισματοκοπέῳ αὐτῷ ἐκόπησαν τὸ 1829 ἔτος τὰ πρῶτα ἑλληνικὰ νομίσματα, οἱ φοίνικες καὶ τὰ χάλκινα, καὶ ἀπεστάλησαν εἰς τὴν ἐν Ἀργεῖ ἐθνικὴν συνέλευσιν. Περιεργωτάτη δὲ καὶ ἀξία σημείωσης ἡ διπλῆ αὕτη σύμπτωση, ὅτι καὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος τὰ πρῶτα νομίσματα ἐκόπησαν ἐν Αἰγίνῃ, καὶ ὅτι ἐκ τῆς νήσου ταύτης εἰσῆχθησαν εἰς Ἀργεῖ ὑπὸ τοῦ τυράννου αὐτοῦ Φεῖδωνος (*). Πάσας δὲ τὰς ὑπηρεσίας ταύτας καὶ ἄλλας ἀποστολάς ἐκπληρώσας, οὐδέποτε συγκατένευσε νὰ λάβῃ μισθὸν ἢ ἄλλην ὁποιανδήποτε ἀμοιβὴν παρὰ τοῦ δημοσίου. Καὶ οὐ μόνον μισθὸν δὲν ἔλαβεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τότε ἰδρυθεῖσαν τράπεζαν κατέβαλεν ἑπτὰ χιλιάδας τάλληρων, καὶ τῆς πρὸς ἐπιστήμιους ξένους, οἷον πρὸς τὸν ταγματάρχην Μαιζών, ἀφειλομένης παρὰ τῆς Κυβερνήσεως φιλοξενίας, αὐτὸς ἐγένετο συνήθως τὸ ἀφιλοκερδὲς ὄργανον. Ἐχομεν ὑπ' ὄψιν ὑπὲρ τὰς τριάκοντα ἐπιστολάς τοῦ Κυβερνήτου πρὸς τὸν Κοντόσταυλον ἀξίας δημοσιεύσεως, ἐξ ὧν προκύπτουσι τρία τινά· α—ὅτι πᾶν ὅ,τι ἐγένετο τότε περὶ τὴν τακτοποίησιν τῆς οικονομικῆς ὑπηρεσίας, ἐγένετο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κοντοσταύλου β—ὅτι ὁ Κυβερνήτης τοσοῦτον ἀνεγνώριζε τὴν περὶ ταῦτα ἐμπειρίαν ἐκείνου, καὶ τοιαύτην ἐμπιστοσύνην ἀνέθετεν αὐτῷ, ὥστε οὔτε νὰ χωρισθῇ ἀπ' αὐτοῦ συγκατένευσε· καὶ γ—ἡ ἀκάματος ἐνέργεια τοῦ ἀνδρός. Τὴν 4 Μαρτίου 1858 ἔγραψεν αὐτῷ ἐκ Πόρου εἰς Αἴγινα τὰ ἐξῆς· «Ἐλυπήθη μαθὼν, φίλτατε Κοντόσταυλε, ὅτι ἀσθενεῖς. Σοὶ στέλλω ἐγκλειστώς ἐγγραφά τινὰ περὶ ἀντικειμένων οικονομικῶν τε καὶ χρηματικῶν, τὰ ὁποῖα

(*) Ἡρόδ. γ', 127. Στρ. Η', 376 καὶ 388. Πολυδ. θ', 83.

εἰς μόνον σὲ ἐμπιστεύω. Ἰδὲ ἂν περιέχωσιν ἰδέαν τινὰ ὠφελίμων, καὶ θέλομεν ὁμιλήσει. Ἐν μάλιστα φρονῆς κατεπεῖγον νὰ ἐνεργηθῇ ἀμέσως, γράψε με.»

Ἐν ἄλλῃ τινὶ ἐπιστολῇ τῆς 10 Ἰουνίου, ἐκ Πόρου ὠσαύτως σταλείση, ἀναγινώσκομεν καὶ τὰ ἐξῆς· «Ἡ ἐνέργειά σου ἔστω πάντοτε καὶ ταχεῖα καὶ κατ'ἀλλήλους· καὶ ἔσο βέβαιος περὶ τῆς ἐγγνωμοσύνης τοῦ γενναίου καὶ ἀγαθοῦ τούτου ἔθνους. Ὁ καιρὸς βιάζει, καὶ ἂν δὲν δώσωμεν αὐτῷ ἐγκαίρως πᾶσαν συνδρομήν, ἡ βραδύτης ἔσεται ὀλεθρία. . . Πρέπει δὲ νὰ σοὶ εἶπω καὶ αὖθις τὸ ἐξῆς· «Θεώρει τοὺς ἐβολουὺς ὡς ἄλλας στιλπνάς καὶ πολυτίμους γυνείας, κλ.» «Τὰ οικονομικὰ, γράφει ἄλλοτε, δὲν προβαίνουσιν ὀπωσοῦν τακτικῶς, ἐὰν ἐγὼ μόνος δὲν φροντίσω περὶ αὐτῶν. Ἐδοκίμασα νὰ πράξω τι κατὰ τὴν εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Πελοπόννησον περιοδεῖν μου, ἀλλ' ἀπέτυχον. Ἐλθε λοιπὸν νὰ ἴδῃς ἂν θὰ ἐπιτύχωμεν σήμερον, ἐλθε ὁμοῦ ταχέως.» (Ἐπιστ. 15 Αὐγ. 1828)

Τοιαῦτα τινὰ οὐκ ὀλίγα ἐδυνάμεθα νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα.

Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τούτων ἐξάγομεν καὶ τι ἄλλο, ἐπιμαρτυροῦν τὴν ἀκοίμητον ἐκείνην πρόνοιαν τοῦ Κυβερνήτου καὶ περὶ τὰ ἐλάχιστα. Μεγίστης τῶνόντι ἀπορίας ἀξίον πῶς ὁ νοὺς αὐτοῦ, ἐνῷ κατεγίνετο νὰ δώσῃ ρυθμὸν τινὰ καὶ τάξιν εἰς τὸ χάος ἐκεῖνο ἐφ' οὗ ἐπλανᾶτο σκότος βαθύ, ἐνῷ ἠσχολεῖτο εἰς τὰ περὶ στρατοῦ, περὶ ναυτικοῦ, περὶ εὐρέσεως πόρων, εἰς τὰ τῆς διοικήσεως ἐνὶ λόγῳ, κατέβαινε καὶ μέχρι σχοινίων πλοίων, καὶ χαρτοῦ, καὶ κονδυλίων, καὶ μολυβδοκοנדύλων, καὶ εἰς τὰ περὶ διανομῆς τῶν πρώτων νομισμάτων. «Ἐχομεν, ἔγραψε τῇ 4 Ἰουνίου 1828 πρὸς τὸν εἰς Μελίτην ἀποσταλέντα Κοντόσταυλον, ἔχομεν μεταξὺ ἄλλων ἐλλείψεων καὶ ἑλλείψιν βαλειῶν· στείλε ἰκανὴν ποσότητα ἐξ αὐτῶν, καθὼς καὶ κονδύλια καὶ μολυβδοκοנדύλια.»

«Τὸ τέκνον σου ἡ Ἑλλάς, ἔγραψε τὴν 15 Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, στερεῖται καμῆλων· σὲ ζητεῖ λοιπὸν δύο. Ὁ ναύαρχος Ἐὔδην μοι εἶπεν ὅτι ἠγόρασε τοιαύτας ἐν Μελίτῃ ἀξιολόγους καὶ εὐθηνάς κλ.» «Δὲν ἔχομεν οὔτε χαρτίον νὰ γραψόμεν φρόντισον λοιπὸν νὰ προμηθεύσῃς.» (Ἐπιστ. 23 Νοεμβρίου 1828) «Ἰποθέτω ὅτι θέλουσιν εὐχρηστηθῆ οἱ πληρεξούσιοι ἐὰν προσφέρωμεν εἰς ἕκαστον αὐτῶν μικρὸν βελάντιον, περιέχον ἄνα ἐν ἐκ τῶν νέων νομισμάτων. Τὰ βελάντια νὰ φέρωσι τὰ ἐθνικὰ χρώματα. . . » (Ἐπιστολὴ τῆς 5 Ἰουλ. 1828 ἐξ Ἀργεῶς.)

«Ἄς μὴ γίνῃ πλέον λόγος διὰ τὴν τσόχαν. Ἐγὼ ἔσφαλα, διότι πρὸ πολλοῦ ἔπρεπε νὰ πεισθῶ, ὅτι ἐὰν ἐγὼ δὲν φροντίσω περὶ ὅλων αὐτῶν τῶν μικρῶν πραγμάτων, οὐδεὶς ἄλλος φροντίζει.» (Ἐπιστ. 30 Σεπτεμβρ. 1828)

Και όμως, μεταξύ των τόσων μεγάλων και μικρών φροντίδων, έπρεπε να παλαίη ο μέγας εκείνος της πατρίδος ευεργέτης και προς βραδιουργίας, πέντε μόλις μήνας μετά την εις Ελλάδα άφρξιν αυτού. « Η πεποίθησις, γράφει την 20 Ιουνίου 1828, ότι θέλομεν λάβει χρηματικάς βοηθείας, διήγειρεν απεράντους αξιώσεις, αίτινες δίδουσι αξιόλογον λαβήν βραδιουργιών εις ευχρήτους τινάς. Σκοπός δέ των βραδιούργων είναι ή να λάβωσι χρήματα, ή να διαταράξωσι την πορείαν μου, ή και να στασιάζωσι κλ. »

Η μεταξύ Κυβερνήτου και Κοινοβουλίου αυτή οικειότης έπαυσε το 1830 έτος οτε ούτος, πρεσβεύων άλλας περι κυβερνήσεως αρχάς, απεχωρίσθη απ' εκείνου, άκαιρον φρονούντος την προαδοχην των αρχών τούτων. Έξελέχθη δέ και δις πληρεξούσιος των Χίων, εις τε την εν Άργει και την εν Προνοιά συνέλευσιν' απεποιήθη όμως την πρώτην άεροφροσύνης χάριν, ίνα μη φανή αντιπράττων προς τον Κυβερνήτην.

Έλθούσης της αντιβασιλείας ο Κόμης Άρμανσπεργ έζήτηε παρ' αυτού, διατρέβοντος εν Αίγινη, γνώμην περι πάντων σχεδόν των άφορώντων την οικονομικήν διοίκησιν. Το δέ 1836 και προέτεινεν αυτόν ίνα αναλάβη την διεύθυνσιν της επί των οικονομικών Γραμματείας' άλλ' επειδή αι προτάσεις του ύποψηρίου δέν εγένοντο δεκταί επανήλθεν ούτος εις τά ίδια. Έξηκολούθει δέ ζών μακράν μεν των πραγμάτων, άλλά μεριμνών περι αυτών και συντελών εις πέν κοινωφελές. Έστησε μάλιστα και άγώνα των εικαστικών τεχνών επί βραβείω διαγλιών δραχμών κατ' έτος, διαρκέσαντα πενταετίαν.

Το 1855 εκλήθη εις το ύπουργείον των οικονομικών, ού τινος την διεύθυνσιν δέν εδίστασε να αναλάβη, ελπίζων να συντελέση εις την εξευμένισιν της Άγγλιας, ήτις, δια το ελληνικόν κίνημα του 1854 έτους, το όποιον άπεδοκίμασεν εξ αρχής εκείνος, διέκειτο πολέμιος προς την Ελλάδα. Αποχωρήσας δέ μετά ταύτα, εξελέχθη πρόεδρος της Βουλής, διαμείνας μέλος αυτής μέχρι του 1860, οτε κατέλιπεν όριστικώς τά δημόσια. Παθών δέ μετά τινα χρόνον ήμισπληγίαν ήναγκάσθη να οικουρή' εδέχετο όμως καθ' εκάστην ευχαρίστως τους φίλους και οικείους, και ευχαρίστως συνομιλεί περι των κοινών. Συνήθειαν έχοντες να βλέπωμεν αυτόν συνε-

χώς και να συνδιαλεγώμεθα επί μακρόν περι διαφόρων πραγμάτων, έθαυμάζομεν πως μεταξύ τούτων ήθικόν και σωματικόν έδυνών ετήρησε μέχρι τέλους του βίου άκμαίαν την κρίσιν, άπαραμείωτον την φιλοπατρίαν και άναλλοίωτον την ευστάθειαν.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ.

ΜΑΙΟΥ 4, 1866.

Ο Βασιλεύς επανήλθεν εκ της περιουσίας αυτού προ του ορισθέντος χρόνου, ένεκα των εκ της δυτικής ευρώπης πολεμικών ειδήσεων.

Αί αναβληθείσαι ευάρημοι εκλογαί διεζήχθησαν άταράχως' εκ δέ των άλλων αί πλείσται επεκυρώθησαν καθιδριθυσών και των δημοτικών αρχών' άλλ' γαί δέ τινες ήκυρώθησαν ως άνόμως γενόμεναι.

Λύσις του εν τφ 586 φυ.λλιδίφ γρίφου.
Αετός ού θηρεύει μίας.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Στέκομαι οταν στέκεσαι, κινούμ' οταν κινήσαι,
Αδύνατον να είμ' εκει όπον και σὺ δὲν είσαι.

Κ. Π. Υ.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

του φυ.λλιδίου 586.

Σελ. 44, στήλη 4, στίχ. 7, αντί επί του ύπερρωσς γράφω
α π δ του ύπερρωσς.
Αύτ. στ. 6', στίχ. 29, αντί προς σιραν, γρ. προς σποράν.
Αύτ. στίχ. 46, αντί συνοτωμανικόν γρ. σκοτωματικόν.
Σελ. 45, στ. 6', στίχ. 16, αντί εξώποδας, γρ. πρόποδας.
Σελ. 54, στ. 6'. στίχ. 25, αντί πλήθης, γρ. πλήρης.

ΓΡΙΦΟΣ.

Αλέξανδρος Κοντόσταυλος.